

**RAWNGBAWLNAK LÓRAM IH
UMPAWL HRANG
VIṬAMIN**

Timothy Sui Lian Mang

A SUNG UM THUPAWL

ṚHEN KHATNAK

THUHMAIHRUAI -----	4
01. DUHDAWTNAK-----	6
02. PUMHLUMIH PEKAWKNAK-----	11
03. THLARAU LAM THUNUNAWKNAK-----	17
04. KHRIH VEK ZIAZA-----	22
05. CAT LOIH HLĀNAWKNAK-----	28
06. THUNUNAWK NUN-----	30
07. SUM KILTU RINUM-----	33
08. HARHDAMNAK ṚHA-----	35

ṚHEN HNIHNAK

09. DODALNAK LE SAWISELN48AK	
THUNGRULHDAN-----	38
10.54 RAWNGBAWLNAK TI MI HI!-----	40
11. PEKAWK LAWLAW-----	42
12. RAWNGBAWLTU ṚHA-----	44
13. DUHTHUSAM TLING RAWNGBAWLTU-----	48
14. HLAWHTLINNAK TI MI HI RINUMNAK	
A SI KO LO MAW? -----	53
15. HLAWHTLINNNAK TI MI CU-----	54
16. KAN RAM KAWHHRAN IH TLAKSAMBIK MI-----	56
17. MITUNG DINGTU-----	61
18. PAUL THAZANG NEITERTU A RUAL PA-----	63
19. THAPEKAWKTĀWN-----	67
20. THLACAMSAKAWKNAKIH THILTITHEIHZIA-----	68
21. WILLIAM CAREY LE A FARNU-----	70
22. SIAHHLAWH LUNGPUT-----	71

23. WILLIAM CAREY NA SI THEI, ASILOLE ANDREW FULLER NA SI THEI-----	72
24. ZIANG TLUKIN A NASA LEH DING TI KAN THEI LO -----	74
25. STEPHEN,-----	78
26. BARNABAS-----	80
27. THANSOHNAK HRAMPI CASIAR-----	81
28. ZIR DINGAH A TLAI ZO TI A UM LO-----	84
29. HLAWSAMNAK HI A NETNAK A SI LO-----	85
30. RAWNGBAWLTUPAWL IH TI LO DING MIPAWL-----	89
31. RAWNGBAWLTUPAWL IH TI DING MIPAWL-----	94
32. NAUHAH HNENIH THUTHANGTHA SIM-----	100
33. JESUI' SERMON NETABIK SIAHHLAWH LUNGPUK -----	102
34. PASTOR-PAWL HNENIH PAULIH SERMON NETABIK -----	103
35. PUMHLUM IH PEAW GLADYS ALYLWARD-----	104
36. HLAMSAK PHAHIH MISSIONARY HNAṬUAN-----	107
37. AMAH CU KAN HAIDAIHNAK A SI-----	112
38. ZOIH TAKSARUANGPI HI NANGMAI TA A SI?-----	121
39. HARSAT MANGBĀNG CĀN IH RĀWLHIMNAK THABIK-----	127
40. LUNGAWI HNA THIAM HI PATHIAN DUH ZAWNG A SI -----	129
41. BIBLE CALAI IH THEILTITHEIHZIA-----	133
42. RETHEIH ZAWNNAK PHENIH MALSAWMNAK-----	134
43. NUIH DUHDAWTKAK LE THLACAMNAK IN NUN A DANGLAMTER THEI-----	135
44. KERITH TIVA IH TLANG-ĀKPAWL-----	140

THUHMAIHRUAI

Pathian zangfahnak in rawngbawlnak lóram sungah 1981 ihsin tuisunni tiang ka um ve. Evangelist hna, pastor hna, Bible tlawng saya hna, ram thar ih kawhhran dīn hna, Bible leh hna, missionary thlahsua hna, rawngbawltu training pek hna, ca ngan le ca leh hna, tivekpawl cu ka tithei tawkten ka rak ṭuan ve.

Rawngbawlpī local church ih pastor le evangelist hnaṭuan hrekkhat nun in ka tha in thoter zet ṭheu, a pekawkzia, harsa zet cing ih rawngbawlnak ih hmai an nawrzia ka hmuh tikah ka di a riam tuk. Khat lamah pastor zangzel, evangelist hmin pu siih zangzel zet le Bible vekih rawngbawl ngaingai si lo hnihkhat hmuh tikah le theih tikah thin a na zet. Dīn cia mi kawhhran khal kilkhawi ṭhiṭha thei lo, member hnak hmanih santlai lo hmuh tikah thin a na thei tuk fawn.

Mission hnaṭuannak lam hawi hnik sehla - missionary ṭuan dingih pumhlum ih pe-aw hmuh tikah di a riam zet ih, tha a tho zet. Mission field ih an va feh taktak tikah cān tawkfang hnuah pekawk tir vek si nawn loin, zangzelnak, leitlun thilri le ziang maw ziang maw ruangah mission thinlung nei nawn loin, missionary hnaṭuan sua hnan le dungkirsal ka tawn hnuaihni tikah thinlung a nâ duh zet. Cu lawng a si lo, mission field ah um ringring thotho siin, ṭuan dawṭ ṭuan lo dawṭ ih um khal bo lo.

Pastor David Ceu in Khristian Nun Thuk Conference zarh khat sung in hoha hlanah, rawngbawltu conference ni thum sung in neihsak hram aw, i ti tikah, thil ṭul tuk a si ti cu ka thei, asinan keimah hi tling lo ka tiaw ve tuk ih, ka khur hi a si bik. Kan ngan cia mi thu tete lakhawmin cabu te ah ka run timlam phawt!

Ka zirsua hmi, ka siar mi le keimai tawnteh mi ihsin rawngbawltupawl nun ih um tengteng ṭul mi ka hmuh mi le ka

zirsuah mi malten ka run ngan ve hnik. Kei hi ka tling, ka tlak ka tinak a si hrimhrim lo, khur phah cingin conference ih teltu le casiartu nunram ah hlawknak a um thei pangah tiin thlacamnak thawn hi cabu hi ka hlan a si!

Timothy Sui Lian Mang
Director
Bibles International Myanmar Society
Insein, Yangon
2022

DUHDAWTNAK

“Khrih duhdawtnak cun in tur a si,” II Ko 5:14.

“Cule profet thuphuan ih thuphuan theinak thilpek neiin, thuthup hmuahhmuah theithiamin le theihnak hmuahhmuah neiin, cule tlangpawl thawn theinak zumnak hmuahhmuah nei hman ningla, duhdawtnak ka neih si lo ah cun, ziang hman lo men ka si,”
I Kor 13:2.

Mision field ih um rawngbawltu cun duhdawtnak thu hi a thei. Duhdawtnak thu a sim, a zirh, hla in a sak, asinan amah rori in cuih duhdawtnak a tlaksam ahcun rawngbawlnak lóram ih rawngbawltu dingah a thling lo. Duhdawtnak cu missionary nun ih ÷ul mi hrampi a si. Cuih duhdawtnak tel lo cun rawngbawl a harsatzia lawng a hmu ding ih, rawngbawl a tlin lo mai ding.

Missionary cangvaihnak ih fialtu le tultu cu Paul bangin duhdawtnak a si a ÷ul. Hitin a ti: *“Khrih duhdawtnak cun in tur a si,”* II Ko 5:14. Bawi Jesu Khrih missionary ih thlahtu cu Pathian duhdawtnak a si ih, cuih duhdawtnak thotho cun kannih khal leitlun ah thlah kan si ve - John 20:21.

Bawipa Jesu-ih thupek ropi pahnih cu Pathian duhdawt le milai va duhdawt hi a si. *“Jesu in a hnenah, “ ‘Bawipa na Pathian cu na thinlung zaten, na nunnak zaten le na ruahnak zaten na duhdaw pei. Cumi cu a pakhatnak le a pawimawhbik mi thupek a si. Cule a pahnihnak cu a pakhatnak vek thotho a si: ‘Nangmah le nangmah na duhdawtawk vekin na innhnen na duhdaw pei,’”* Mat 22:37-39.

Pathian thu kan lun tikah Pathian kan duhdawtnak kan langter. *“Pathian kan duhdawtnak cu hihhi a si, a thupekpawl kan thlun hi! Cule a thupekpawl cu phurrit an si lo,”* I John 5:3. Pathian kan duhdawtnak cu Pathian hrangih kan pekawk tikah a lang, hmuh theih a si. Kan nunnak ih a pakhatnak hmun le ram kan pek tikah a langfiang. Cucu Jesu in, *“Cuhnakin Pathian uknak le a dingfelnak*

hawl hmaisaw sawn uh, cule cuih thil hmuahhmuah cu pekbêt nan si ding,” Mat 6:33 tiah a ti. Rawngbawlnak ih kan telnak cu mission field ah kan um simaw, inn ah kan um simaw, duhdawtnak le thulunnak ih Bawipa kan rennak hi a si.

Missionary cu a hmaisabik ah Khrih thluntu taktak a si hmaisaw ih, a Bawipa a duhdawtbik ding cu ngên a si. “*Cule amai khraws la tahratih i thlun lo tu cu ka hrangah a tlak lo. A nunnak a hmutu cun a nunnak a hloh ding, keimai ruangih a nunnak a hlohtu cun a nunnak a hmu ding,*” Mat 10:38,39. William MacDonald in, “*Mah le mah duhdawtnak hi Khrih dungthluntu si theilo dingih dawnkhamtu a si,*” tiah a ti. Curuangah Khrih dungthluntu taktak si ding cun keimah ti mi hlân ðeh a ðul. India ih missionary ðuan Henry Martyr in, “Bawipa, keimah in ka duhhrilnak hi nei hlah ning,” tiah a ti. Mission field ih um missionary cun duhdawtnak sungih hram a bun a ðul, a rawngbawlnak ih um mipi a duhdawt ding ih a rawngbawlpî a duhdawt fawn a ðul.

Missionary cu a rawngbawlnak hmun ih mipi duhdawt dingih ngên a si. Missionary hrekkhat cun an ðuannak milai an duhdawt thei lo. Khrihfa a si lo mi siseh, zumtu thar tete khal an duhdawt thei lo. Ziangahtile an nunphung a dang tuk lawlaw.

Ziang vek mihrawkhawl, mirinum lo an si khal le missionary cun rawng a va bawlnak mipi cu a duhdawt ding a si. Pathian duhdawtnak in a duhdawt hai ding ih, a rian hai ding a si. Cuvek duhdawtnak cu pumpekawkw duhdawtnak, tuar dingih tiar, cuih tuarnak cu taksa, thinlung le thlarau tuarnak a si; cutin mipi ih thuthangtha an theih thei nak dingah cuvek duhdawtnak cu anmah vekih va can duhdawtnak a si.

Missionary cun rawng a va bawlnak mipi lawng si loin a ðuanpi missionary a duhdawt a ðul. Missionary hrekkhat cun hihi har an ti. Mipi cu an va duhdawt thei ko nân, an missionary ðuanpi cu an duhdawt thei lo. An ðuanpi an duhdawt thei lo tikah pumkhatnak a siat, siatkhatnak a suak, ngaihawklonak, remawklonak, tisanak a hringsuak. Cutin an rawngbawlnak khal a hnget thei nawn lo. An ðuannak mipi ih upatnak khal a hlo. Missionary in a ðuanpi missionary a duhdawt thei lo a si ahcun a ðuannak mipi hnenah Pathian duhdawtnak phuan le sim cu har a ti zet ding. A nun rori in a

phuang thei lo ding. Ziangahtile kan tawngkam hnakin kan nun in a sim ring sawn.

Duhdawtnak cun missionary karlahih duhdawtnak tawn ding a ngen. Lungruallonak hi mission field ih hlawhsamnak hrampi a si. Missionary le missionary sung lamih remawklonak hi leng lam donak hnakin tih a nung sawn. Siatnak le hlawhsamnak khal a nasatsawnzia mission hnatuannak le kawhhran thuanthu ah kan hmu thei.

Mission field ah lungruallonak suaktertu tampi a um. A hrekkhat cu: tnanrah tha hmuh ruangah hngalnak a um, rawngbawlnak rah le titheinak nei sawn va iksiknak, Pathian thuelawk le tidan elawknak le pumpak ngaihawklonak tla hi pumkhatnak siattertu le remawklonak suaktertu an si.

Thukham Hlun sungih Pathian mi karlahih thinhengnak, siatkhatnak, huatawknak tarlang hnik sehla:

- (1) Suahti unau karlahah – Pathian in pakhat sawn ta a cohlan tikah. Kain le Abel - Sem 4:5-7.
- (2) Suahti unau lakah, duhsaknak hleice le malsawm hleice a dawn tikah, Joseph -Sem 37:4; 42:21,22.
- (3) Hnatuanpi karlahah. Tnanpi mi in duhdawtnak an co sawn tikah. Saul le David -I Sam18:8-10.

Tuini ah mission field ih hnatuantupawl kan zoh tikah a tlunih kan tarlang mi remawklonak suaktertu hin remawklonak a suahti tho. Curuangah missionary cun Pathian duhdawtnak thawi remawklonak suaktertupawl hi a hrial a tul. A tnanpi missionary thawi an karlahah remawklonak, lungruallonak a um a si khal le Pathian duhdawtnak in a thaihloh lohli a tul. Cu lole, lungruallonak cun an rawngbawlnak a siatter ding.

Missionary karlahah duhdawtnak a um lo a si ahcun thil fate ruang khalah remawklonak, lungruallonak a suak thei. Thimnakah mission field pakhat ah mi pahnih missionary an tnan; pakhat in hmakphek tam le thak a duh ih, pakhat in a duh lo. Pakhat in ci al zet a duh ih, pakhat in a duh lo. Cu tikah duhdawtnak neiin an duhsaktawnawk lo a si ahcun hivek thil fate men ruang khalah rei an

tuantlang thei lo ding. A rei hlanah a dangdang ah rawl an suang ko ding. Cuvek phun cu hnaṭuan ruahmannak neih vek le thutluknak tuah tivek khalah a um thei zet. Cutin khatin kan ti le a ṭha ding ti khalah amai thu lawng a duh, i rawn lo, i sim lo tivek menah buainak a um thei. Cuih khua kan va tlawng pei tiah pakhat in a ti ih pakhat in si lo e, khaih khua kan tlawng hmaisai pei a ti. An elaw ih khui tawk hman tlawng lo lawlaw in an um.

Duhdawtnak cun ṭuanpi missionary thawi ṭuantlang – bāwmawktawn a ngen a si. Duhdawtnak cun ṭuanpiih duh lo mi le duh mi hrangah hmun le ram kian thiam a ngen a si. Duhdawtnak cun missionary ṭuanpiih thil tisual mi ngaidam le hngilhsak khal a ngen. Missionary ṭuanpiih thil tisual mi ngaidam le khuh mawisak hnakin a rang theibikih mi hnenih va theihter, ṭuanpi missionary ih tlinlonak mi va sim, rel uarbet ih thu va than hman zet hin missionary le a rawngbawlnak a siatter.

Missionary ih thlun ding mi dān ṭha pakhat tla cu zumtu thar tete hnenah a ṭuanpi missionary ih tlinlonak le thil tisual mi a sim ding a si lo. Cu cun buainak tampi tawn ding mi a hrial thei.

Missionary cun mi hmuahhmuah hrangah duhdawtnak a nei ding a si. Bawipa Jesu in hitin a ti: “Pakhat le pakhat nan duhdawtawk asile himi ruangah mi hmuahhmuah in ka dungthluntu nan si kha an lo thei ding,” Joh 13:35. Cucu mah hnakh mi dang ṭhasawnih ruah duhdawtnak a si - Fil 2:3,4. Cucun sual tampi khuh duhdawtnak cu a fial - I Pe 4:8. Mission field cun mah vekih mi va duhdawt a ngen ih, cumi tel loin missionary cu mission field ah a cangvai thei lo ding. Duhdawtnak tel lo missionary cangvaihnak cu a lak a si.

Thusuhnak um mi cu missionary in kha vek duhdawtnak kha ziangtin a nei thei ding? Paul in cuih thuthup in sim a si: “... *ziangahtile Pathian in kan hnenih in pek mi Thlarau Thianghlim hmangin kan thinlung ah a duhdawtnak a burh zo,*” (Rom 5:5). Zumtu Thlarau ih a khah tikah a thinlung khal Pathian duhdawtnak in a khat. Zumtu in Thiang Thlarau uknak hnuaiih a hlanawk pumhlum tikah mi va duhdawt thei nak a nei.

Mission Field ih hnaṭuan Pathian duhdawtnak hawltu in a hnuaiih thlacamnak hi a nun ih thlacamnak ah a hmang thei:

“Bawipa, i khengbet aw, nangmai thinlung vek i pe aw!
Thihnak lamzin ih a feh rero mipawl duhdawtdan i zirh aw!
Ka thinlung hi nangmah thawn naiteraw!
A thianglim mi Kalvary duhdawtnak i pe aw,
Na hnenih mihlo hruai thei dingah.

PUMHLUM IH PEKAWKNAK

(Full commitment)

“Curuanghai ka u le ka nau tla, Pathian zahngainak ruangah nan taksaruangpum cu Pathian hnenah a nungih raithawi mi vekin le thianghlim le Pathian lungmui tlakih hlan dingah ka lo ngen, cumi cu nan ti ding awm hrimhrim a si,” (Rom 12:1)

“Curuanghai u le nau pawl, nan lak ihsin mi pasarih mi hmintha, Thlarau Thianghlim le fimnak ih khat hril uhla, hih tuanvo hi kan pe ding....” Apo 6:3.

Mission field ih hnatuantu dingih tlinnak tul mi pakhat cu Thiang Thlarau uknak hnuaiih pekawk pumhlum hi a si. A sullam cu Jesu kha Bawi/Lal rorih lakluh, reserve nei loin pumhlum ih hlanawk thluh, Thiang Thlarau ih khah, amah lawng rinsan, ni tin rinum zetih amai thu ngai le amah thlun a si. Himi pumhlum ih pekawknak hi missionary in a tlaksam asile, tlinnak dangdang kan tarlang mi hmuahhmuah le kan tarlang lai ding mi hmuahhmuah khal a hrangah zianghman an santlai nawn lo ding. Khristian mission cu Pathian mission a si ruangah Khrih-ih mission ih a teltu hmuahhmuah cu Pathian ih hril mi le nemhnget mi an si a tul. Cu cun ziang a ngen ti le reserve nei rial loih pumhlum ih pekawknak a ngen a si.

Missionary cu hipawl ih peaw pumhlum dingih kawh a si:

- A pakhatnak ah Pathian hnenih a pekawknak ah.
- A pahnihnak ah kawh a sinak ih a pekawknak ah.
- A pathumnak ah a hna ih a pekawknak ah.
- A palitnak ah a mission organization ih a pekawknak ah.

A tlunih pekawknak a dawtdawt tei kan ngan mi hi a thupi zet. Pathian hnenih a pekawknak le kawh a sinak ih a pekawknak hnakin a hnatuannak le a mission organization ih a pekawknak a

nasatsawn ahcun ðihnungza a si. Missionary ih a hnaþuannak le a mission organization ih a pekawknak cu Pathian ih a pekawknak le kawh a sinak ih a pekawknak parih ðhumaw a si a ðul. Missionary cu a hnaþuan le a mission organization a thlëng thei nân, Pathian lamih a pekawknak cu a kel ten a si thei thotho. Curuangah missionary in a hnaþuan a thlëng ih, a mission organization ihsin a bang/a suah ruangah a dungtawlh, a tlu tinak a si kher cuang lo.

A pakhatnak ah, missionary kha Pathian ih a pekawknak cun a pumhlum rorih Thiang Thlarau uknak hnuaiih hlăawk a ngen. Þawng dangih kan rel asile Thiang Thlarau ih khah tipawl hi pehaw thluh mi an si ðhenhran theih an si lo. Milai ti ding a hmasa ih, Pathian ðuanvo in a thlun. Missionary cun amah le amah a kawlawngawter hmais a ding a si, cutin Thiang Thlarau ih luahkhat – uk ding le hman theihin a hlanaw ding a si. Thiang Thlarau in mi zo hnen hmanah āna in mi a uk lo ding. Mah te a uknak hnuaiih pekawk, tlukluh a ðul.

Paul in kanmah rori peaw dingin, kan thinlung le kan taksa, Pa hnenih hlan thluh dingin, a rawngbawlnak hrangah in zirh a si (Rom 12:1,2). Kan pumhlum pi hi kanmai thutluknak rori in a rawngbawlnak hrangah Pathian hnenah kan hlan ding a si.

Kan duhhrilnak khal kan hlan ding ih, Bawipa ih in fial mi pauhpauh tuah dingih tiar le in fialnak ram le hmun pauh ih feh dingih tiar hi pekawknak pumhlum cu a si. Cuvek pumhlum ih hlanawknak nun lawng cu a si, Pathian in a ram kauhnak ding hrangah a hman thei.

Mission field cun missionary cu Thiang Thlarau ih khat mi si ding a ngen. Oswald Sanders in, “Thlarau lam hruaitu hna cu Thlarau i khat mipawl lawngin an ðuan thei,” a ti mi cu a dik a si. Missionary cu Thlarau lam hruaitu ding a si ih, zumtu thar pawl le a rawngbawltu dingih sersuah ding pawl hruaitu a si. Curuangah missionary cu Thiang Thlarau ih khat le uk mi a si lo ahcun missionary hnaþuan hi a har tuk e, a ti lawng si loin, a tlin lo ding.

Missionary ðuan dingih pumpeaw mi tamsin sin kan ram in a ðul. Asinan pumhlum ih pekawknak nei lo le a hrek lawng peaw missionary kan thlah pang ding ti hi a phanum zet. Pumhlum ih

peaw lo le Thiang Thlarau ih uk lo mi missionary cun buainak, hnaihnaawnak a neiin, hnaihnaawnak a suakter ringring.

Pumhlum ih Pathian lamih pekawknak cun mah lamih thih - Pathian hrang le a rawngbawlnak hrangih nun a ngen a si. Hihi Bawipa Jesu in amah thlun duhtu hnenih a ngen mi a si. *“Cun an zate hnenah, ‘Zokhal keimah i thlun duhtu cun amah le amah el aw in, ni tin amai khraws lain, i thlun seh,”* Luke 9:22.

Curuangah pumhlum ih pekawk ti mi cu Paul i ti vekin Khrih hnenih khenbet a si. “Kei cu Khrih zawngah khenbet ka si, sihmansehla ka nung, asinan kei ka si nawn lo, Khrih cu keimah ah a nung sawn a si...”

Pathian cun pumhlum ih a hnenih peaw mi, hlanaw mi a duh, a hawl a si. Paul khal kha khavak mi a si. Sadhu Sundar Sigh khal kha cuvek mi a si:

“Reipi a ruat ih thla a cam hnuah a nun pumhlumin Bawipa hrangih hlan dingin nun thutluknak a tuah. A kut in Bible te kengin a pawksuak. Sumpai cawmtu nei loin rawngbawlin a pawksuak ih, a thih tiang dung a kir lo.”

A pahnihnak ah, missionary cu kawh a sinak ah a peaw ding a si. Missionary cun mission field ih a feh hlanah Pathian in missionary dingah i ko ti a theifiang a tul. Paul cun i kotu Pathian cu a rinum a si, a ti. Hi ruangah a si ding, hremnak a tawn tik khalah, hremnak, harsat vansanglamnak a phunphun a tawn tik khalah, Paul a bei a dawng thei lo. Paul cun Pathian in missionary dingah i ko ti a theifiang rori. Amah rori in hitin a ti kha, *“Cun, anih in ka hnenah, ‘Fehsuak aw, ziangah tile hi tawk ihsin a hlat zeta h Zentelpawl hnenah ka lo thlah ding i ti,’ tiah a sim,”* (Apo 22:21).

Missionary cu thil pakhat khat tuahsuak dingih kawh a si ih, a nun khal cumi hrangih hmang ding a si. Cumi hrangah a nung ding, a mang khalah a man ding ih, sun le zan in a tuan tluttlo ding a si. Kawh a sinak ah awlawksawngin a um ding a si lo.

Missionary cun kawh a sinak ah a peaw pumhlum ding a si. Thatho zet le taima zet in a tuan lo ahcun hlawhtlinnak thawn an hlataw. Mizangzel mihlawhtling an um thei lo. Beidawng loin, taima zetih, pumhlum ih peaw ih tuan hi hlawhtlinnak a si.

A pathumnak ah, missionary cu a hnaṭuan ah a pumhlum in a peaw ding a si. Ziang vek hna a ṭuan khalah, rawngbawlnak phun dangdang a neih mi hmuahhmuah ah a thinlung zatein a ṭuan ding a si. A ṭuan mi kip kha a ti thei tawḵ ṭhabikin a ṭuan ding a si. Kan ti thei tawḵ ṭhabik, kan ṭuan thei tawḵ ṭhabik Pathian hrangah kan pe ding a si.

Missionary cun a rawlbawlnak (a hnaṭuan) cu pumhlum khal si lem loin a ṭuan ve fangfang men, asinan rahsuah um dingin a hngak ve, pumhlum in peaw loin, theih patawpsuahih ṭuan loin diriam tawḵ ding a si lo. Thil fate siseh, thil tumpi siseh - ziangkhal a titheinak sangbik a suah ding a si. A tuah mi kipah - ṭhimnakah zan khawm, a rawngbawlnak report pek, asilole rawl suan tivek khal Bawipa hnenih tuah vekin a tuah ṭheh ding a si. Milai lungawiter hawl loin a kotu Pathian lungawiter a tum ding a si.

Missionary cu midik a si a ṭul. Mission field tampi ah kilkhawitu Director um loin missionary-pawl hi thlah men an si. Missionary hrekkhat cun kan ṭuan le ṭuan lo in hmutu an um lo tiin rawng an bawl lo. Innlak vâkin thu khal an sim lo, thla khal an cam lo. Asinan an mission organization hnenih report an peknak ah cun vision nei zet le ṭuan zet vekin an relaw, report an ngan. ṭhimnakah, zarh khatah ni khat cu thlacamnak in cān a hmang ih, thla a cam cu nazi pakhat hrawng a si nân, rawl hman ul loin rawl ul le nazi 6 sung lai thlacam in report a pe. Sun khalah inn ah a nupi fâte hnenah it men le um men siin a report pek mi ah cun ni tin sun tin innlak vâk le thusim bangin a relaw. A hnaṭuannak ih pumhlum i a pekawḵ si lo ahcun khati vek khan thlanmual ah a tlu lohli ding. Milai zohtu le kilkhawitu Director a um lo hmanah Thiang Thlarau kilkhawitu le Director hnenih hnaṭuan kan si ti a theih a ṭul.

Vawi hnih vawi khat an Mission organization ihsin thla tin an ngah mi sumpai a maldeuh tikah siseh, an umnak inn a ṭhatdeuh lo tikah siseh, an tum le an beisei vekin dung lamih cawmdawltupawl in an zoh thei lo tikah missionary-pawl an thanauin an bei a dawng ṭheu. Cu tikah rawngbawl lem loin an um tamsawn men. Missionary cun kumkhua – catuan lawmman hrangih hnaṭuan ka si ti a theih a ṭul. Ni khat ni ah cun hitin Bawipa Jesu hnenin a thei leh pei maw! “Na ti ṭha e, nang miṭha le rinum

siahhlawh; thil malte parah na rinum ruangah tapi parih ukto dingah ka lo tuah ding; na Bawipaih lungawinak ah lut aw... Mat 25:21. Van lam hrang lawngah si loin, leitlun dam lai le hnaṭuannak hrang khalah a dik a si. Thil fate par, ṭuanvo fate parih rinum missionary cu ṭuanvo tumsin le ṭhasin khal pek an si ṭheu.

A palitnak ah, missionary cu a mission organization ah a pekawk a ṭul. Pathian in mi a kawh tikah ṭuan dingin hna hrang lawngah mi a ko lo; ṭuanpi ding khal mi a kihhmuhcih. Mission hnaṭuannak ah zo thawn hman kan ṭuantlang lo, keimah tein ka cangvai thei ko ti a um thei lo. Pathian thawn ṭuantlang dingih kawh kan si (IKo 3:9). Curuangah sikan (discipline) hnuaiih rawngbawl kan si. Nunsimtu, nunrēmtu, ralrinnak petu, thapetu, bawmtu, faktu, lungawipitu, riahsiat pitu, kawktu missionary cun a ṭul. Missionary cun a mission organization ih duh mi a duh ding a si. A mission organization ih tum mi le hmuitin mi hlensuak dingin a thinlung zaten a ṭuan ding a si. A thinlung zaten a mission organization a duhdawt ding, a upat ding, a lungkimpit ding a si. Culo asile a suahsan a ṭhasawn. A suahsan tik hmanah thinlung ṭha te le a mission organization thawn dokalhawknak nei lo ten a suaah a ṭha. Mission organization hi Pathian ih dīn mi an si ih, a suahsan hnuih a do a si ahcun Pathian do a si ding. Curuangah khavək cu fimkhur zetih a hrial thiam a ṭha.

Pumhlum ih Pathian hnenih pekawknak ah cān, talent le hlawnthil rawngbawlnak ih pek ṭheh, hlan ṭheh a tel. Kan Bawipa Jesu in hitin a ti, *“Cuti vek thothoin zo nan si khalle a neih mi zaten a tanta lo tu cun ka dungthluntu a si thei lo,”* Luke 14:33. Missionary hnaṭuannak thuanthi kan zoh tikah cuti vekih titu – nunpitu lawngin an rawngbawlnak an hlawhtling. ṭhimnakah, C.T. Studd cu Bawipaih rawngbawlnak hrangah a neih mi a pek ṭheh hnuah pound 3400.00 cu a nupi hual mi thawi an neihawknak hrangah a ret. A fala cu Pathian mi a si bangin C.T. Studd hnenah Bawipa Jesu in milian pa hnenah ziangtin a ti, tiin a sut? *“A zaten zuar ṭheh aw,”* a ti tin a sawn. Curuangah pound 3400.00 khal kan neihawknak hrangah ret a ṭul lo, mission hrangah pe ṭheh aw, tiah a ti. Cutin zianghman neih mi nei loin sungkua an dīn. Rawngbawl an thawk.

Pathian duhdawtnak cun missionary in pumhlum ih a hlanawk ding – a neih mi hmuahhmuah a ngen a si. Missionary ih pekawknak cun pumhlum a si lawng si loin dam sung a si ding a si. A pehpeh in le a tithar ringring ding a si. Ka rak peaw dah ti a si lo ding, tharter ringring, a pehpeh ih pekawk ding a si - dam sung. Hlanah ka peaw dah ti cu a dik thei lo – Jesu khal a pumhlum in a nun a cem tiang misual kan hrangah a peaw.

Pumhlum in a peaw maw ti ceknak, tahnak cu a cemnet tiang a tuar thei maw? ti a si. Bible in hitin a ti, “Cun Jesu in a hnenah, zokhal lei letnak hal kai ih dung lam a hertu cu Pathian uknak ram hrangah a tlak lo, a ti,” (Luk 9:63). Beidawwnak le thanaunak hin mission field thlen hnuah khaw lamih kirsal dingin, pumpekawknak bansan dingin a thlem theu. Cuvek thlemnak a thlen tikah a hnuaiih thlacamnak hi missionary-pawlih thlacamnak si hram seh.

“Dunglet hawinak ihsin i kham aw,
Leiletnak hâl ka kaihnak kut khal ka mitthli in a ciarter theh;
Asinan Bawipa dungletkirnak ihsin i kham hramaw.”

THLARAU LAM THUNUNAWKNAK
(Spiritual Discipline)

“Sakhi in tivante ti a hāl duahdo vekin, Maw Pathian, ka nunnak in nangmah a lo hāl a si,” (Sam 42:1).

“Jesu cu ramṭhing ah fehin thla a cam ṭheu,” (Luk 5:16).

Kan Kawlram mipi ih buainakbik hi sumpai, ei le in le cet thiamnak lamih tlaksam hi a si lo. Rawl ei ding nei loih thi atu tiang Kawlram ah kan thei hrih lo. Mipi buainakbik cu 'nun hlothlau' le 'thlarau lam' hi a si. Kawlram hin thlarau lam le nun bawrhhlawhnak lamah a lut thuk zetin a lang. Kawlram ih um kawhhran tete zoh hnik sehla duhthu a sam lo zet. Kawhhran cu cite le tleu vekin mipi ciahneh ding a si. Nun bawrhhlawhnak le thlarau lam piahtana khal a kilhim ding a si.

Mission field ih um missionary-pawl khal an ṭuannak mipi cite bangin va ciahneh le fansuak ṭheh dingih kawh an si. Thiang Thlarau ih a khah lo a si ahcun a rawngbawlnak mipi nun kha bawrhhlawhnak ihsin a runsuak thei lo ding ih, an thlarau lam piahtana a haikiansak thei lo ding. Thusuh ding mi ah ziangtin Thiang Thlarau khat nun kan kai hnget ding? ti hi a si. Thlarau lam thununawknak kan rel lai ding mi in missionary cu Pathian mi si dingin a kai hnget ringring thei ding.

Thlarau lam thununawknak ti mi cu thlarau lam ṭhannak ding le Jesu bāngnak ding hrangih thlarau lam cangvaihnak a si. Cuih Thlarau lam thununawknak cun Pathian hnuaiih retawknak ah mi a hruai ih. Cutin Pathian in kan nun a rem vivo thei. Thlarau lam thununawknak hrekkhat tla cu:

Pathian Kamsuakthu Bible siar le ngaihtuah,
Pathian biak,
Thlacam le rawlulh tla an si.

Missionary cun ngaihtuah nun a neih a ṭul. Thukham Hlun ih kan hmuh mi cu Isak le David hin ngaihtuah ti mi an hmang zet.

“Cule sîm lamah Isak cu khawruat dingin ló ah a feh,” (Sem 24:63).
“*Ka ihkhun parih ka lo máng tikah, zan sentari kilpawl ah na thuhla ngunngaih zetin ka ngaihtuah a si,*” Sam 63:6. Biaknak dang pawl khal in ruat, ngaihtuah (meditation) hi an hmang zet. Asinan Khristianpawl ih ngaihtuah - ruat ti mi cun Pathian rori ngaihtuahnak in thinlung a luahkhat ðeh. Jesu in hitin a ti, “*Keimah ah um ringring uhla, kei khal nanmah ah ka um ringring ding. A hnge cu sabit hri ih a um ringring lo asile, rah a rah thei lo bangin, keimah ih nan um ringring lo asile, nannih khal rah nan rah thei lo ding. Keimah ah nan um ringring ih, ka kamsuakthupawl nanmah ih a um ringring asile, nan duh mi nan dil ding ih, cumi cu tisak nan si ding,*” John 15:4,7.

Ngaihtuah dik le hlawhtling cun Pathian biaknak ah mi a hruai. Pathian biak ti mi ah cun upat, thangthat le lungawi thu sim a tel. Pathian cu amai sinak hrimhrim ruangah kan thangthat ding a si. Pathian cu duhdawtnak, diknak, thianhlimnak, zangfahnak ih khat a si. Kan hrangih a buah zo mipawl le a buah lai rero mipawl ruangah thangthat le lungawi thu sim ding kan si. David cu Pathian biaknak lamih ropi le cak zet a si. Hitin a ti, “*Na maksakzia cu ka tlangaupi ding, ka Pathian le Siangpahrang, kumkhuain kumkhuah tiang na hnenah lungawi thu ka sim ding. Ni tin te ka lo hlam ding ih, kumkhuah cat loin ka lo thangthat ding. Bawipa cu a lianngan ih, nasa zetih thangthat ding a si. A maksakzia cu theih bân rual a si lo. Na thil buah mipawl cu san khat hnu san khat thangthat ringring ding a si. Mangbangza na buah mipawl cu ka thinlung in ka ngaihtuah ringring ding. Mi in thilmak zetzet na buah mi an sim ding ih, kei in na ropitzia ka phuang ding. Na thatzia an rel ding ih, zangfahnak na neihzia hla in an sak ding. Bawipa cu mi duhdawttu le mi zangfahtu a si. A thinheng a har ih duhdawtnakin a khat. Mi hmuahhmuah parah a ða, a buah mi hmuahhmuah tlunah lainatnak a nei. Pathian kan biak tikah sakhaw dang pawl bangin kan ðih ruangah kan bia si loin, kan duhdawt ih, a parih kan lungawi ruangah kan bia hi a si sawn. Amah be ding le rian dingih thupek kan si - Mat 4:10. Biak le rian ti cu fehtlang an si. Asinan, biak cu a hmaisai ding a si.*

Foster ih a ti mi hi a dik zet:

“Van Pathian ih duhdan cu amah biak a hmaisabik ih ret hi a si. A rawngbawl hi cu a pa hnihnak a si. Kan nun hi thangthatnak, lungawi thu simnak le Pathian biaknak ih hman ding a si. A rawngbawlnak in a thlun ding a si. Pathian biaknak cu a rawngbawlnak in kan luahkhat asile, cucu zuk biak a si. Rawngbawlih cangvaihnak cu Pathian biaknakih doral ah a cang thei.”

Pathian biaknak ah thununawknak a tul. Pumpak in siseh, innsang in siseh, a bur in siseh Pathian biaknak ah thununaw a tul. Ram thar lamah Khristian zumtu dang zohman an um lo a si khal le missionary cun amah te lawng khal in siseh, amai sungkua te khal in siseh Pathian a be ding a si. Pathian biak hi thlauthlak hrimhrim ding a si lo. Rawngbawltupawl hin zarhpi zing ah thusim an ngah lo tikah Pathian biakhawm thlauthlak a awl te. Cuvek thlemnak cu missionary cun a hrial a tul hrimhrim. Pathian Kamsuakthu ngaihtuah, Pathian biak le thlacam hi fehtlang an si. Ngaihtuah ti mi ah thlacam a tel. Vawi hnih vawi khat cu Pathian tawng mi ngai hnakin Pathian hnenih kan duh mi hun sim hi kan hmang zet. Ngaihtuah ti mi cun Pathian aw ngai ko in tuah thei. Curuangah thlacam khawm cu Pathian biak thangthatnak le lungawi thu simnak in a thawk ding ih; ngaihtuah le sualphuan le sual ngaidam dilnak in a thlun ding a si. Cutin mi dang hrang thlacamnak ah le dilnak ah a hruai ding.

Missionary hnatuannakih zangruhpi cu thlacamnak hi a si ti sehla kan uar luan tuk a si ri ai lo ding. Dung lam ihsin thlacamsaktu a tul ih, amah missionary rori khal thlacam nun a neih a tul. Mi ih thlacamsak lawng ring loin, amah missionary rori khal thlacam nun a neih a tul. Jesu amah rori in thlacam nun a thupitzia a langter: “A thaizing, zingthlapit ni suah hlanah, Jesu cu a tho ih inn ihsin a suak. Khaw pawnah a suak ih mi umlonak ah thla a cam,”- Mar 1:35. Cuih hnuah mi senpi hnen ihsin a feh ih amah lawng thla a cam theu,” Luk 5:16. “Mi senpi a tlunter hnuah amah lawng thlacam dingah tlang parah a hung kai. Khua a sim thlang nan cu tawkah Jesu cu amah lawng a um”- Mar 14:23. Thlacam hi Jesui’ nunphung a si. Thlacam hi a nun a si. Paul khal a rawngbawlnak ah thlacam a tulzia, a thupitzia a thei ih, Efesa zumtupawl kha a hrangih thlacam

dingin a ngen hai - Efe 6:18-19. Mi dang hrangih thlacam hi missionary nun ah a thupi zet. A hleicein rawng va bawlnak mipi in thuthangtha an do tikah, an hrangih thlacamsak hi a thupi zet.

Pathian hrangih hna ropi le thil ropi tisuaktupawl hi thlacam nun nei an si. Kawhhran remthatnak ih miropi Martin Luther kha thlacam nun nei zet a si. “Zing tin nazi 3 sung tal thla ka cam lo asile ka hna ka neh thei lo,” a ti. Bishop Azariah khal kha thlacam nun nei zet a si. Tuluk ram ih missionary hmaisabik Hudson Taylor kha a khukbilin hmai lam a pan vivo. Thlacamnak cun huham le kaihhruainak a pe. Thlacam mual nei cun rawngbawlnak mual nei a hringsuak ve.

Mission field ah ziang vek buainak, harnak, piahtana tawn khal le khukbilin do ding a si. Cu tik lawngah a phi a langsuak ding. Cucu nehna, hlawhtlinak thuthup a si. Missionary in thlarau lam ram ro, ram car ih rawng a bawl tikah, thlacamnak in a cān tam a pek asile Thiang Thlarau kaihhruainak a ngah ding ih, a tidan thleng a ʔul maw, a umnak hmun thleng a ʔul maw, mi dang hnenih va feh le sim teh a ʔul maw ti vekin Thiang Thlarau in a khihhmuh mai ding.

Rawl ulh thlacam khal hi mual a nei cuangece. Kawhhran hmaisapawl in Pathian hruaikaihna nei dingah rawl ul in thla an cam - Apo 13:1-3. Jesu amah rori khal rawl ul in thla a cam – Mat 4:1-2; Luk 4:2; Mar 1:12,13.

Amerikan Indian lakih missionary hnaʔuan David Brainerd kha rawl ul thlacam ringring a si. Thil ropi Pathian hrangah a tuahsuak. A thih hnuah a nundan cabu in an suah ih, a siartu nun a khawih thei zet. Missionary ropi William Caney le Henry Martyn khal David Brainerd ih thuhla an siar hnuin an nun a khawih ih, India ah missionary in an feh. Kawhhran thuanthu ih miropi dangdang Martin Luther, John Calvin, John Knox, John Wesley, Charles Finney pawl khal in rawl ulh thlacamnak ih mual a neihzia an thei. Thil ropi taktak an tuahsuak khal hi mangbang ding a um lo.

Missionary cun rawl ulh thlacam ih mual a neihzia a theih le a zirngah a ʔul. A nun in a theih a ʔul. Missionary cu doawknak ih hmaitawngtu a si. A ʔuanvo cu Setan uknak ram ih um mipi kha Pathian ram ih hruailuh a si. Curuangah missionary hna cu thlarau

lam doawknak a si (Efe 6:12). Missionary cun a missionary tuanpi hnenin simaw, zumtu thar hnen ihsin simaw, zumlotu hnen ihsin hremnak simaw, piahtana a phunphun a tawn tikah rawl ulh thlacam hmang seh. Zanvar thlacam, inn suahtan tahratih rawl ul-in hmun dangah fehik thlacam tivek hi thlarau lam thununawknak an si.

Missionary cun Pathian thawn pawlkawmawknak cān hleice, dik zet le cipciar zetih Bible zir, Bible ngaihtuah, Pathian biak le thlacamnak hmanhman a neih a tul. Rawngbawlnak ah ka man lo tuk ih thlacam man lo le Bible ngaihtuah man loin kan um asile sunnak a si. Missionary cu Khrih ziaza, Khrih nun ih nung ding a si. Cuih nun cu Pathian thawi pawlkawmawknak ih cān hman lawngih neih thei a si.

KHRIH VEK ZIAZA
(Christ-like character)

“Asinan nannih lakah cun cu vekin si hlah seh. Zokhal nan lakih mithupi si a duhtu cu nanmah lo riantu si seh. Cule zokhal nan lakah mi thupibik si a duhtu cu nan sál a si tengteng ding a si. Cu vekin, Minung Fapa cu mi dangih ren dingah a ra lo. Mi rian dingin le mi tampi tlen dingah a nunnak pe dingin a ra sawn a si,” tiah a ti,” (Mat 20: 26 - 28).

“Anih cu Fapa si ko hman sehla, a tuar mi thilpawl ihsin thulunnak a zir thotho,” (Heb 5:8).

“Hi ruahnak lungthin Khrih khalih um mi hi nanmah ah um seh,” (Fil 2:5)

Thlarau Thianghlim i khah le Jesu vek ziaza ti mi hi pehtlaihawknak an nei. Thlarau i khatpawl lawngin Jesu vek ziaza in an nung thei. Rawngbawltu cu a rawngbawlnak mipi hnenah a nun in Jesu langter dingih beisei a si.

Kan Kawlram ram thim hmun tampi ah Khristian hmu dah lo le Jesu thuhla thei dah kel lo mi an tampi. Cupawl hnenih Jesu theihternak tuahtu hmaisabik ding cu missionary an si. Cui minungpawl hnenah cun missionary-ih ɬawngkam, lungput, cangvaihnak le nuntu khawsakdan tla cu Jesui’ nun langtertu, asilole Jesu zuarthlaitu a si ding. Rawngbawltu nun hin mipi nun a ɬa lam in simaw, a se lamin maw a hngăwng tengteng ti theih a ɬul.

Grikpawl in dungthluntupawl hnenih, “*Jesu hmuh kan duh*” John 12:21 an ti bangin tuini ah mi tampi in Khristianpawlih nun ah, a hleicein rawngbawltuih nun ah Jesu hmuh kan duh tiah an ti.

Jesui’ thu sim le phuan lawng hi a tawk lo, kan ni tin nun ah Jesu kan nunpi le kan nun rorih lăngter a ɬul. Jesu bang ziaza ih nun hi

thil cang thei a si lawng si loin, Pathian ih in beisei mi le milai khalih in beisei mi a si. Paul in, “*Kei cu Khrih zawngah khenbet ka si, sikhalsehla ka nung a si. Asinan, a nungtu cu keimah ka si nawn loih, Khrih cu keimah ah a nung sawn a si. Cule atu taksa ih ka nun hi in duhdaw ih ka hrangih peawtu Pathian Fapa zumnak ih nung ka si.*” (Gal 2:20) tiah a ti.

Jesu vek nun ih nun ti mi cu kan sungih cêng Thiang Thlarau thiltitheinak ih Jesui’ nun ih nun tinak a si. Cucu Paul in Thlarau ih nun a si ti tla in a ti... “*Hihi ka sim a si: Thlarau in nung uh, cule tisa cakhiarnak cu nan tuahsuak hrimhrim lo ding.*” Gal 5:16. Cui nun cu hi vekin a lang ding: “*Sikhalsehla Thlarau rah cu duhdawtnak, hlimnak, hnangamdaihnak, thinsaunak, nunnemnak, thatnak, rinumnak, tangdawrnak, supawk theinak pawl tla an si. Cu vek thilpawl dokalhtu dān a um lo.*” Gal 5:22,23.

Efesa zumtupawl hnenah hitin Paul in ca a ngan: “Cule, zumnak in Khrih cu nan thinlung sungih a cēn thei nak ding hrang khalah thla ka cam. Nannih cu duhdawtnak ih hram bun mi le phun hngeh mi nan si.

Cuti cun, mithianghlimpawl hmuahhmuah thawn theih bān rual lo Khrih duhdawtnak kauhzia, sauzia, thukzia le sanzia cu ziang a si ti nan theithiam thei ding. Cui theih bān rual lo Khrih duhdawtnak cu thei dingin Pathian famkimnak hmuahhmuah thawi’ khahter nan si ding,” (Efe 3:17-19) tiin.

Nunau missionary ropi Amy Carmichael hi hivek Jesu bang ziaza nei a si. Sherwoody Eddy in, “Amy Carmichael hi Khrih bang ziaza neibik ka hmuh sūn a si. A nun hi a rim a hmui tuk. Lungawi zetih peaw pumhlum ka hmuh mi a si,” tiah a ti. Sadhu Sandar Singh khal hi a fehnak kip ah mi in Jesu a bang tiah an ti. Vawi khat cu a thusim laiah nunaunute in, “Hihi Jesu cu a si maw?” tiah a ti.

Paul in cui nun cu Khrih lungthin tiah a ti. “Hi lungthin Khrih khalih um mi hi nanmah ah um seh. Anih cu Pathian mizia neih um mi a si. Pathian tlukih um cu kaih hnget ding thil ah a ruat lo. Sikhalsehla, amah le amah kawlawngawterin, t̄m̄t̄awn s̄al pianzia lain minung vekin a rung suak. Cun, minung pianzia kengin amah le amah hnuai a dawr ih, thi tiang rori thulungin a um, khraws thihnak cu,” (Fil 2: 5-8).

Paul in Khrih cu amah le amah a kawlawngawter tiah a ti. A sullam cu a Pathian sinak le Trinity ih a telnak pawl tla pumpe hrimhrim in a tân ta. Culawng hman si loin mi riantu siahhlawh ah a cang. Khrih vek ziaza cun mah le mah kawlawngawakter ding a ngen a si. A sullam cu Pathian rian dingah le milai rian dingah mai ti thei mi le sinak tla tan ta rori a ÷ul. Kawlawngawakter hnu lawngah siahhlawh ngaingai si a theih.

(1) Siahhlawh sinak cu hlanawk a si

Jesu in a nun in a langter; *“Minung Fapa cu mi dangih ren dingah a ra lo. Mi rian dingin le mi tampi tlen dingah a nunnak pe dingin a ra sawn a si,” tiah a ti,* (Mat 20:28). Dungthluntupawl zo so a tumbik ding tiih an elawk lai ih Jesui’ sim mi a si. Mission field ih rawngbawltupawl lakah zo so ropibik ih zo so tenaubik ti piahtana hi tawn ringring mi a si. Mi tampi in hotu si an duh ih, mi malsawn in siahhlawh si an duh. Jesu in a dungthluntupawl an ke a khawlhsak hai kha - John 13:14.

- Rawngbawltu cu Pathian sál lawng si loin rawng a bawlsak mipawlih sál khal a si ti thei seh.
- Rawngbawltu cun rawng a bawlnak minungpawl parah Bawi vekih um duhnak neih a awl te. A hleicein ram thim miretheipawl va bāwm mipawl parah.
- Siahhlawh sinak cun tuhlutawk nun a ngen. *“Pathian nan ÷ihzah ruangah pakhat le pakhat tlulutaw tawn uh,” Efe 5:21.*
- Siahhlawh sinak ah mi va ren a tel. Jesu in, *“Ziangah tile rawl einak cabuai ih a totu maw, rawl zemtu a thupisawn? Cabuai ih rawl eiih a totu a thupisawn a si lo maw? Asinan kei cu nan lakah riantu vekin ka um a si.”* Luke 22:27.

(2) Tangdawrnak Dik

-Rawngbawlnak dik cun tangdawrnak dik ah mi a hruai. Paul in Jesu cu, *“... amah le amah kawlawngawterin, temtawn sál pianzia lain minung vekin a rung suak,”* tiah a ti.

Siar tengteng aw: Sam 147:6; Thufim 3:34; 1Peter 5:5

Baptisma petu John hi mitangdawr a si. Rawngbawlnak hlawhtling a nei. Thusimtu ropi khal a si. Asinan amah John in, "...ramthing ih mi pakhat auaw kha ka si," tiah a ti. "Anih cu a ropi deuhdeuh ding, asinan kei cu ka tumsuk deuhdeuh ding." tiah John in a ti (John 3:30). John cu a lar zet nân, a tangdawr zet. Rawngbawltu hi hlawhtlin tikah uarawk a awl zet. Ralrin a tul.

Rawngbawltu cun a pahnihnak hmun a cuh a tul. Tuluk ram ih Protestant missionary feh hmaisabik in, "Kan mission field ih kan tisual mi cu zohman in a pahnihnak si an duh lo hi a si," tiah a ngan. Bible sung mi Barnabas hi a pahnihnak cuhtu a si.

Paul khal in hitin a ti: 1Ko 15:9 ah, "Ziangahtile, kei cu apostolpawl hmuahhmuah lakah a thupi lo bik ka si. Pathian kawhhran ka hrem ruangah apostol tiih kawh tlak hman ka si lo." Efe 3:8 ah, "Mithianghlim hmuahhmuah lakih a tebik hnakih tesawn keimai hnenah..."; 1Ti 1:15 ah, "Khrih Jesu cu misualpawl run dingin leitlun ah a ra. An lakah mi sualbik ka si," ti cu rin tlak mi tawngkam a si ih, a pumhlum ih pawm thluh ding a si."

Thusuhnak um lo thulunnak: Khrih vek ziaza tangdawrnak cun Pathian hnenih thusuhnak um lo thulunnak ah a hruai. Kan Bawipa Jesui' nundan a si. Heb 5: 8 ah, "*Anih cu Fapa si ko hman sehla, a tuar mi thilpawl ihsin thulunnak a zir thotho.*"

Pathian hnenih kan thulunnak ah hotupawl le thuneitupawl thulunnak a tel.

Rom 13:1.. "Zokhal a tlunih thuneitu sang pawl hnenah tlulut seh. Ziangahtile Pathian ih dñ lo mi thuneitu zohman an um lo. Thuneitupawl hi Pathian ih ruat mi an si." Uktu cozah lawng si loin kan rawngbawlnak ih in hohatu thu khal kan lun a tul a si.

Rawngbawltu hrekkhat in milai thu cu lun lo ding, Pathian thu lawng lun ding a si an ti ih, hotu thu lun an duh lo theu. Cucu tawn theu mi piahtana a si. Thulunnak cun ziang vek dinhmun khalah Jesu dungthlunnak ah rinumnak a ngen. A cemnet tiangih tuarfainak a si. 2Tim 4:7 ah Paul in, "*Doawknak tha cu ka do zo. Ka hna cu ka theh zo ih, zumnak cu ka kilhim zo,*" tiah a ti.

Khrih vek ziaza ah a hnuaiih tlinnakpawl tla a tel:

(1) Rinnak

Rawngbawltu cu zumnak ih nung dingih kawh a si. Heb 11:6 ah, “Cule zumnak tel loin Pathian lunghmuiter theih a si lo, ziangahatile a hnenih a ratu cun amah cu a um rori a si ti le anih cu taima zetih amah hawltupawl lawmman petu a si ti a zum tengteng ding a si,” tin kan hmu.

Rom 1:17, “Ziangahatile ‘Mifel cu zumnak in a nung ding,’ tiih ngan vek khan..” Khristian cu zumnak ih rundam a si (Efe 2:8) lawng si loin zumnak ih tithianghlim khal a si. Khristian nun pumpi hi zumnak ih nun a si. Paul in, “Ziangahatile hmuh mi in feh loin, zumnak in kan feh sawn a si,” (2Ko 5:7) tiah a ti. Zumnak kan ti mi hi tawngpa zum a si lo ih, a nung mi Pathian bulpak ih theihfengnak le pehtlaihawknak parih thumaw zumnak a si.

Bible in zumnak ih nung mi hratkhawkhengpawl hmin a ngan: Heb 11:37,38.. “Lungto ih den an si ih, ah phelin an um. Sualfawrh an si ih ralnam ih thah an si. Tuu vun le me vun sinin an vakvai ih, rethei zet le hrem tuarin le tuahsiatin an um. Cupawl hrangah cun leitlun hi umnak tlak a si lo. Thlaler le tlang lakah an vakvai ih, lungpûk le lei kua sungah an um.”

Rawngbawltu cu zumnak ih miraltha a si ding a si. “..zumtu hrangah cun thil ziangkim a cang thei a si,..Mar 9:23 tiah a nun in a ti ngam ding a si.

Rawngbawltu cun thil ziangkim hrangah Pathian a ring ding a si. Milai cun kan diriam ko in bawm taktak thei lo.

Kan ei le in le kan nuntukhawsaknak ding hrangah rawngbawltu cun hrampi pahnih kan nei. (1) Kan mission, asilole kan kawhhran le (2) Jesu. Rawngbawltu cun a rawngbawlnak hrangah vision a nei ding, zumnak in a tuan vivo ding a si.

(2) Ralthatnak thianghlim

Pathian nung parih thumaw zumnak cun rawngbawltu ralthatnak thianghlim a pe. Paul in a tisa tlinnak a rinsan lo. “Ziangahatile kei khal tisa ah rinsan ding nei khal ningla, kannih Thlarau ih Pathian a betu, Khrih Jesu ih lungawi aipuangtu le tisa rinsan lo tu pawl hi

serh zim tán mi diktak kan si sawn. Mi pakhat khat in tisa ah rinsan ding neih a ruahawk asile, kei cun ka nei tam sinsin: ni riatnak ih serh zim tán, Israel-mi, Benjamin hnám, Hebru-mi diktak, Dān thu lamah Farasi thahnemngainak lamah kawhhran hremtu, Dān thu ih dingfelnak lamah sawihnăwm kâi lo ka si. Sikhalsehla hlawknak dingih ka rak ruah mi cuih thilpawl cu, Khrih ruangah sunnak ah ka ruat thlang. A si, ka Bawipa Khrih Jesu theihnak cungcuang ruangah thil hmuahhmuah hi sunnak ah ka ruat ve. Amah ruangah thil hmuahhmuah sunnak ka tuar ih, Khrih ka neihngah thei nak dingah cupawl cu hnawmhne menah ka ruat. Cule Pathian in Khrih ah i hmuh thei nak dingah, Dān parih thumaw mi keimai dingfelnak cu nei loin, Khrih zumnak ruangih dingfelnak, zumnak ruangih Pathian hnen ihta dingfelnak cu ka nei sawn,” (Fil 3:4-9).

Khrih Jesu ah a thumaw pumhlum sawn a si. “Cahnak i petu Khrih thawngin ziangkim ka tuah thei,” Fil 4:13. Ralthatnak cu Thlarau khah rahsuah a si. Thutak phuansuahnak ding hrangah ralthatnak a thul. Missionary ropi pawl hi miraltha an si. Milai phunphun tawng dingah ralthat a thul.

(3) Thahnemngainak

Kan Bawipa Jesu hi a rawngbawlnak hrangah thahnem a ngai tuk.

“Cule a dungthluntupawl in, ‘Na inn hrangih thahnem ka ngainak in i ei thluh,’ tiih ngan mi cu an vun mang,” (John 2:17).

“Sun a si laiah i thlahtuih hna ka tuan tengteng a thul. Zohman ih hna an tuan thei lo cān, zan a thleng ding,” (Joh 9:4).

Apostolpawl hi thhnmngai tuk mi an si.

C. T. Studd ih thahnemngaizia cu a thawngkam ah a lang:

“Mi hrekkhat cun biakinn dar awn theih thei nak ih um an duh, kei cun hremhmun kawtkâ ih rundamnak dawr phuan ka duh.”

Henry Martyn in, “Bawipa hrangah kāng thluh ko ning,” a ti.

CAT LO HLANAWKNAK

Tuarnak le hlanawknak hi Pathian malsawm luannak titler a si. Jesu in in zirh, *“Thungaiin ka lo sim, sangvut fang cu leilung ah a tlak ih a thih ta lo ahcun amah keltein a um. Asinan, a thih a si ahcun rah tampi a suah.” Joh.12:24*

Mission hnatuannak khalah a dik mi a si. Rawngbawltu in amah rori tuar le hlanawk a duh lo a si ahcun a rawngbawlnak ah rah a um lo ding, malsawm a um lo ding.

-Rawngbawltu cun cat lo hlanawk nun a neih a tul. Vawi khat, vawi hnih hlanawk men a tawk lo. Ni tin hlanawk a tul. Thukham Hlun ih hlanawknak hmuhsaktu pakhat cu, *“Maicam ah mei a nung ringring ding ih, a mit ding a si lo,” (Pui 6:13)* ti hi a si.

-Paul ih sim mi, *“Curuangah ka u le ka nau tla, Pathian lainatnak ruangah nan taksa ruangpum tla cu Pathian hnenah a nungih raithawi mi vekin le thianghlim le Pathian lungawiterih hlan dingah ka lo fawrh a si. Cumi cu nan ti ding awm hrimhrim a si,” (Rom 12:1)*

-Paul ih tawn mi, *“Cuhnakin, ziangtinkimah Pathian rawngbawltu kan sizia kan langter sawn a si. Tuarfainak in siseh, harsatnak in siseh, tlaksamnak in siseh, thinharnak in siseh, vuaknak in siseh, thawngthlaknak in siseh, buainak in siseh, tuanbangnak in siseh, it loih kilvennak in siseh, rawlulhnak in siseh,” (2 Ko 6: 4,5).*

-Paul in a tuar mi cu Jesu aiawhah tuarin a thei. *“Atu ah nan hrangih ka tuarnakpawl ah ka lung a awi. Khrih-ih harsatnak baksam mipawl cu amai taksa a si mi kawhhran ruangah ka taksa ah ka silhkhat rero lai a si,” (Kol 1:24).*

-Jesu in, *“Cule an zate hnenah,” Zokhal keimah i thlun duhtu cun amah le amah elawin, ni tin amai khraws lain i thlun seh,” (Luke 9:23)*

-Hlanawknak ah mah lawngih umnak a tel. Bible sungih profetpawl siseh, rawngbawltu dang pawl khal siseh mah lawngih um,

milungleng an si. Jesu, baptisma petu John, apostol Paul, thlarau hlo kaitupawl le missionary ropi pawl...mah lawngih um le milungleng an si. Rawngbawltu cun mipi ih theihpi bǎn loin mahte lawngih tuar le feh a ʈul ʈheu.

-Hlanawknak ah hnawnnak a tel. Rawngbawltu cun hnawnnak tawng dingin a tiar cia a ʈul.

Paul in hnawn a tawng nasa. *“Humawknak thu ka rel hmaisak tum ah khan zohman in in dinpi lo ih, an zaten in tlansan thluh sawn,”* (2Ti 4:16).

-Hlanawknak ah sawiselnak a tel.

-Hlanawknak cun tluangtlam tei nun a ngen. Rawngbawltu cun nun tluangtlam te khal direm a thiam a ʈul. ʈhimnakah, hnipuan ʈa lei thei lo, rawl ʈa ei thei lo, nuamdeuh khalih khualtlawng thei lo..tvk.

-Hlanawknak ah khual ʈat a tel.

-Hlanawknak nun ah donak le hremnak khal a tel.

-Hlanawknak nun ah cun duhdawt mi unau sungkhatpawl thawi’ thenawknak, nat tuarnak, thihnak tiang khal a tel.

-Rawngbawltu cun tuarnak phun zakip tawng dingin a tiar cia a ʈul.

THUNUNAWKNAK NUN
(Disciplined Life)

Rawngbawltu cu dungthluntu a si ruangah thununawknak nun nei dingih beisei a si.

Thununawknak hi phun hnih a um,

(1) Leng lam thununawknak (discipline). Cucu group discipline a si.

(2) Sung lam thnununawknak (discipline). Cucu bulpak discipline a si.

- Rawngbawltu cun a pahnih ah a tuhlutawk a tul.

Oswald Sanders cun thlarau lam hruaitu tlinnak pakhatnak ah thununawknak (discipline) neih hi a ret.

-Bulpak thununawknak nun neitu cu supawk thei nak a si ih,

Thlarau rah ah a tel, Gal 5:23. Thlarau khat lawngin an nei thei.

-Bible sung mi discipline neipawl zohthim dingah:

Baptisma petu John hi discipline nei a si. A rawl ei mi le a hnipuan hruh mi zoh hnik... “Cui John thotho cu kalauk hmul ih tah mi hnipuan a hruh, a tai ah savun taikhap a khap. A rawl cu kharbawk le hramlak khuai tizu a si,” (Mat 3:4).

Apostol Paul, “Mi dang hnenih thu ka phuan hnuah Pathian in tling lo i tilonak dingah ka taksaruangpum cu nasa zetin ka thunun ih ka thu hnuaiyah ka ret,” (1Ko 9:27).

“Tangdawr zet le vei tam zet mitthli thawn le Jew-pawl ih phiarsawm hniksak tuarin Bawipa cu ka rian a si. Nan hlawknak ding zianghman ka sup lo ti nan thei. Mipi hmaiah siseh, inn khat hnu inn khat ah siseh ka phuang ih ka lo zirh,” (Apo 20:19, 20).

Rawngbawltu cun a phunphun ah discipline a neih a tul:

Thlarau nun ah

Taksakruangpum hrangah

Khawruahnak hrangah

Mi dang thawi pawlkawmawknak ah

Kaihhruaiawknak ah..tvk.

Thlarau nun ih pumpak thununawknak cun devotion hmanhman neih a ngen.

- (1) Pathian biak
- (2) Pathian thu ngaihtuah
- (3) Thlacam
- (4) Rawl ulh
- (5) Bible siar le zir pawl a tel.

-Bulpak thununawknak (self-discipline) ah taksaruangpum kilkhawi that a tel.

Thiang Thlarau temple kan si.. “Asile, nan taksaruangpum cu Pathian hnen ih si nan neih mi nan sungih um Thlarau Thianghlim-ih temple a si ti le nanmah cu nanmai ta nan si lo ti nan thei lo maw? Ziangah tile nannih cu man ih lei mi nan si. Curuangah Pathian-ih ta a si mi nan taksaruangpum le nan thlarau in Pathian cu sunlawih uh,” (1Ko 6:19,20).

Taksaruangpum thununnak cun exercise hmanhman lak a ngen. Taksaruangpum thununnak cun ei le in lam khalih discipline neih a ngen.

Taksaruangpum thununnak cun ihthahnak discipline neih a ngen. Ei le in lam le ih lamih discipline nei lo Bible in ralrinnak a pe:

Siar aw..Thufim 23:21

Bulpak thununawknak (self-discipline) ah hmanhman casiar a tel.

“Troas khua, Karpas hnenih ka kawrcung fual ka tan mi kha, na rat tikah cazualpawl thawn rak keng awla, a hleicein savun cazualpawl kha run keng aw,” (2Ti 4:13).

- Bulpak thununawknak (self-discipline) ah mahte ca zir a tel. Missionary ropi pawl hi mahte ih zir an si.

-William Carey, Army Carmichael, David Livingstone

-Bulpak thununawknak (self-discipline) ah talent co mi le thlarau thilpek co mi hmannak a tel.

-Bulpak thununawknak (self-discipline) ah pehtlaihawknak a tel.

Nunau le mipa pehtlaihawknak ih thianhlim a pawimawh tuk.

Rawngbawltu cun bulpak discipline lawng si loin group discipline a kaih hngget a ʔul. Lungrualnak, ʔuantlangnak..tvk.

“Curuangaah kei, Bawipaih thawngtla hin, kawh nan sinak milih nung dingah ka lo ngen a si. Phahniamawknak le zaidamnak hmuahhmuah thawn, thinsaunak thawn, duhdawtnak in pakhat le pakhat zāwīaw uh. Remnak ih ʔemkhawmin Thlarau ih pumkhatnak kaih hngeh ding nasa zetin zuam uh,” (Efe 4:1-3).

-Group ih rawngbawl le hnaʔuan duh lo cu duhthusam a tling lo.

Rawngbawltu cun a mission office ah dik zetin report a pek a ʔul, cucu Bible vek khal a si. “Cu tawk ihsin Anʔiok khua ah lawng in an feh. Cu tawk hmun cu an rak ʔeh zo mi hna kha ʔuan dingin unaupawl in Pathian zangfahnak ih an rak apnak hmun kha a si. An thlen tikah kawhhran mipawl an kokhawm ih, anmah hmangin Pathian in a tuah mi hmuahhmuah le Zentel mi hnenih zumnak sangkâ a awnsakziapawl tla an sim. Cule cu tawkah dungthluntupawl hnenah reipi an um,” (Apo 14:26-28).

Kawhhran le organization ih thlun ding mi dān le dun tuah mi thlun hi thil ʔul zet mi a si.

Hotu thawi pehtlaihawknak ʔha neih hi a thupi zet.

“Thil ziangkim hi mawi zet le fel zetin tuah si seh,” (1Ko14 :40).

SUMKILTU RINUM
(Faithful Stewardship)

Bible in Khristianpawl cu sum kiltu/kilkhawitu an si tiah in sim. Pathian thilri le sumsaw kilter an si. A neitu cu Pathian a si.

Sumkil thu ah thil phunphun a tel:
Pathum in tarlang hnik sehla... Cān, hlawnthil le talent.

Cān (Time)

“Ni tla an that lo ruangah a tha thei bikin nan cān hmang uh.”
(Efe 5:16)

Pathian in ni khat ah nazi 24 cio in pe. A hmang thiamthiam an thangso. Mi ropi pawl hi cān man nei zetih hmang an si thluh.

Hlawnthil (treasure)

Pathian sumsaw, hlawnthil parih rinum a thupi tuk. Sumpai thu ih hminsia va si hlah.

Thlarau thilpek le Talent (spiritual gift and talent)

Zumtu hmuahhmuah in thlarau thilpek kan co cio. Kan hman a tul.

“Khrih-ih thilpek tahdan bangtukin zangfahnak cu kanmah bulpak hnen cio ah pek a si,” (Efe 4:7).

“Mi tin in thilpek nan co fingfing bangtukin, Pathian zangfahnak lamzin phunphun kilkhawitu tha vekin pakhat le pakhat rawngbawlsakaw uh,” (1Pe 4:10).

“Kan hnenih pek mi zangfahnak bangtukin thilpek phun dangdang kan nei cio...” (Rom 12:6).

Thlarau thilpek cu Pathian rawngbawlnak dingih Thiang Thlarau in titheinak a pek mi a si. Talent cu suaipi titheinak, thiamnak a si.

A pakhatnak ah, rawngbawltu cun a thlarau thilpek co mi le a talent neih mi a theih ding a thupi. Ziangtin a talent neih mi le a thlarau thilpek co mi a thei thei ding?

Pathian hnenah sut aw. Na nu le pa, asilole na nupi na pasal, asilole na rualpi tha sut aw, na nun ah an hmu ding. Na rawngbawlnak ah thlawsuah a um maw um lo zoh aw. Hlawhtlinnak a um maw um lo zoh aw. Tuinak na nei maw? Rawngbawltu cun a thlarau thilpek co mi le a talent neih mi a punter, a thansohter a tul. Paul in Timothy hnenah, “Curuangah na parih ka kut ka suannak ihsin nangmah ih um mi Pathian thilpek cu semalh tharsal dingin ka lo theihtersal a si,” (2Tim 1:6) a ti.

Rawngbawltu cun a thlarau thilpek le a talent a hman rori a tul. Zangzelnak hi tih a nung tuk.

HARHDAMNAK ṬHA
(Good Health)

Rawngbawltu cun harhdamnak ṭha a neih a ṭul. Khrih le a thuthangṭha ruangah a harhdamnak hloh khal a huam vekin Khrih le a thuthangṭha ruangah a harhdamnak kilkhawi ṭhat khal a huam a ṭul.

John in a rual hnenah hitin ca a kuat, “Duhdawt mi, thil ziangkim ih na hmuingilnak ding le harhdamnak ṭha na neihnak ding hrangah thla ka cam. Na nun a hmuingil vek khan hmuingil hram aw,” (3John 2)

Paul in a rawngbawlpī Timothy ih harhdamnak a ngaihtuah tuk a si hmanṅ ding, “Ti lawnglawng in loin, na pum ruangah le na dam lo ṭheu ruangah sabit ti malten hmanṅ aw,” (1Tim 5:23) tiah a fawrh.

Scotland-mi Pathian thusim hminthang zet Robert Murray McCheyne, amah cu a kum 29 ah a thi, in a taksaruangpum harhdamnak a kilkhawiṭhat lo ruangih a riahsiat thu a rel. Hitin a ti, “Pathian in phuan dingah thucah i pe ih, to dingah ráng i pe. A ze, ráng ka that ih atu-ah thucah ka phuang thei nawn lo,” tiin.

Rawngbawltu in a taksaruangpum harhdamnak a kilkhawiṭhat ding hi Pathian ih ṭuanvo a pek mi a si. Rawngbawltu cun si hmandan ding le si dawhdan khal a thiam a ṭha. A can thei asile cabu khal siar sehla, a zir khal zir seh.

Cawlh cān hrimhrim khal neih a ṭha. Jesu khal a cawl ve. “Cule an hnenah, ‘Nanmah vial keimah thawn lawng in ramṭhing ah feh uh sila malte sung tal cawl ta uhsi,’ tiah a ti...” (Mar 5:31).

Taksa cawlh lawng si loin, khawruahnak, thluak pawl khal cawlhter ding a si.

SIRHSAN MI CABUPAWL

1. J. Oswald Sanders, *Spiritual Leadership*, Moody Press, Chicago (1980).
2. S. Devasagayam Ponraj, *The Essential Qualif a Missionaryations in the Life and Work of a Missionary*, Bethel Bible Indtitute, Salem Dist. Tamil (1990)

THEN HNIHNAK

DODALNAK LE SAWISELNAK THUNGRULHDAN
(How to react criticism)

Mi sawisel le mi va relsiat hi a awl zet. Asinan mi ih sawisel le relsiat tuartu si hi cu thil har zet a si. Mi pitling zet ti khal hi mi ih sawiselnak le relsiatnak tuar thei loin a si lolo, an ti dingih mawi lo le an ƣawng dingih mawi lolo an ƣawng ƣheu. Cangantu khal hin mi ih sawisel le relsiat hi har a ti zet. Mi zokhal hna a ƣuan le thil ziang si maw tisuak a tum phawt cun mi ih sawiselnak, dodalnak, relsiatnak cu a tawng tengteng ding. Cangantu ih a theih mi mission hruaitu lakah Mr. Oscar Hirt, Bible Centered Ministry International Director hi Pathian mi ih a ruah mi pakhat a si. Kum li sung hi pa thaw hin rawngbawltlangnak an nei ih, a hruaikaihnak dawngsawngin le cakuat in kum li sung an biakawknak ihsin thu ƣaƣa, nuntukhawsaknak ih hman ding ƣaƣa a zirsuak. Vawi khat cu India khawpi Kolkata Airport Hotel ah ni thum sung an riaktlang ih thu a phunphun Oscar Hirt cun a zirh hai ih, thu ruahawknak an neih ƣum ah cangantu hin thu a suh mi cu: BCM International Director kum 30 lenglo na ƣuan thlang ih na unau sungkhat, na rualpi ƣa zetzet, na missionary le na hnaƣuanpi pawl hnen ihsin dodalnak, sawiselnak, relsiatnak tivek na tawng dah maw? tiin. Oscar Hirt cu a hni ih Timothy na nun ka lo thei, na rawngbawlnak le na hnaƣuannak na hlawhtling vivo ding. Mi zokhal hna a ƣuan taktak ahcun hipawl cu a ni tin rawl an si ding. A thupi mi sawn cu dodalnak, sawiselnak, relsiatnak pawl kan tawn tikah ziangtin kan thungrul ding ti hi a si tiah a ti. Cutin a thungrulhdan ding cu hitin a sim:

1. **Pathian thawn dik aw** (Be right with God).

Na thilti, na hnaƣuan, na umdan mi in an lo do, an lo sawisel ih an lo relsiat tikah thinnau le beidawng, asilole thinheng le thinling in um hlah. A rang theibik in, “A si ngai maw?” tiin Pathian hmaiah cekaw lohli aw. An lo sawisel le relsiatnak hi a dik asile rem aw lohli in, Pathian thawn dik aw. An lo relsiatnak le sawiselnak cu thu dik lo a si ahcun thil pawl a si lo. Mi in ziang tlukih an lo do, an lo

sawisel ih an lo relsiat hmanah Pathian ah na dik phawt cun a tawk. Mi in an lo fak, an lo lawm na cingih, Pathian lamih na dik lo cun a pawl sawn.

2. **Daitem um aw** (Keep Silent)

Mi ih dodalnak, sawiselnak, thangsiatnak le relsiatnak tawn laifangah hin ti lo ding mi ti pang, tawng lo ding mi tawng pang a awl zet. Thinling le thinheng tukah mah le mah siatsuahawk a awl te. Curuangah daiten um men aw. Daitei um hi nehnak a si. Thu cu amah tein a liam mai ding. Pathian lamih na dik phawt cun daiten um men aw. Khuana in lai a rel mai ding. Daitei kan um lo ruangah thil kan ti sual pang theu hi a si. Daitei kan um hin kan nehnak a si sawn. Na thinheng laiah, na riahsiat laiah, na lungawi laiah thutluknak tuah hrimhrim hlah, na tisial thei an ti mi hi a dik a si.

3. **Na thiam thu rel tum hlah** (Don't try to justify yourself)

Hivek laifangah na mawh lozia, na dikzia rel ciamco tum hlah. Pathian lamih na dik phawt cun daiten um men awla, tikcucan in lai a rel leh mai ding. Khuana in boruak a haikiang leh mai ding. Mai thiam thu rel ciamco hin mi a neh kher lo. Mi in kan dikzia, kan mawh lozia cu an run thei leh mai. Hihi kan nun ding cu a si: "Asinan kei cu, hna set pa vekin, ka hna in zianghman ka thei lo; cule kei cu ka ang lo, tawng thei lo pa vek ka si. Cutin kei cu hna ih ziang hman thei lo pa, a ka ih letsal thei lo pa vek ka si," (Sam 38:13-14).

4. **Na hna sunzawm vivo mai aw** (Continue your work)

Dodalnak, sawiselnak, thangsiatnak le relsiatnak nasa zet na tawn laiah na thiam thu na rel, na va do in na va relsiat ve asile anmah vek na si tinak a si. Cun, cutiuh an lo ti ruangih na thilti, na hnatuan na cawlh a si ahcun mipitling na si lo. Na hna sunzawm vivo mai aw. Na diklonak, na mawhlonak um cuang si loih na hna na cawlhan ahcun ziang hna khal na hlawhtling dah lo ding.

A tlunih thu li hi dodalnak, sawiselnak, relsiatnak pawl thungrulhdan thabik a si.

RAWNGBAWLNAK TI MI HI

Rawngbawl ti cu:

- Mi dang rian, mi dang hrangih nun a si.
 - Pathian hrangih hna kan ÷uan hi rawngbawl si loin, Pathian in kanmah hmangin, kanmah paltlāngin ziang a tuah ti hi a si sawn.
 - Sumpai ngahnak dingah, kan hlawknak dingah thuthang÷ha kan hmang si loin, mi hrangah kan pesuak ti a si sawn.
1. Rawngbawlnak ih ÷humawknak hrampi cu nun, ziaza a si, thiamnak a si lo. (The foundation of ministry is character)
Thf 22:1; Ths 7:1; Apo 6:4; 16:2; ITi 3:2
 2. Rawngbawlnakih hmanrua cu thlacamnak le Pathian Kamsuakthu a si. (The tools of ministry are prayer and the Word of God)
Apo 6:4
 3. Rawngbawl umzia, sinak, sullam taktak cu mi va rēn a si.
(The nature of ministry is service)
Mar 10:45; 2Ko 4:5
 4. Rawngbawlnakih lungput cu duhdawtnak a si.
(The motive of ministry is love)
2Ko 5:14
 5. Rawngbawlnak tahnak cu hlanawknak /pumpekawknak a si, hlawhtlinnak a si lo. (The measure of ministry is sacrifice)
Mar 10:45
 6. Rawngbawlnakih thuneihnak cu tlukluhnak a si, dinhmun sang a si lo (The authority of ministry is submission, not pulling rank)
Mat 20: 26-27; John 13

7. Rawngbawlnakih tumtah cu Pathian sunlawih a si, kanmai sunlawinak ding a si lo
(The purpose of ministry is to glorify God, not to glorify ourself).
John 17:4
 8. Rawngbawlnakih covo cu thannak a si.
(The privilege of ministry is growth)
ITim 4:13-15
 9. Rawngbawlnakih thiltitheinak huham cu Thlarau Thianghlim a si.
(The power of ministry is the Holy Spirit)
Apo 1:8
 10. Zohthim ding rawngbawlnak cu Jesu Khrih a si
(The model for ministry is Jesus Christ)
Fil 2:5-8; John 13
- “The best ministry we can have is to the people who can not give-back things to us”.

PEKAWK LAW LAW

Hlasaknak hmun (concert) ah music tumthiampawl kan zoh tikah an thiamzia, baibah ri ai loih awnmawi phunphun rang zet le mawi zetih an tum kan hmuh tikah kan ngaisang tuk theu. An awnmawi tum mipawl kha thil har lo le awlaite ding a bang. Kan hmuh bān lo mi le kan theih bān lo mi cu kha vekih awnmawi tumthiam le tum thei dingin kum tampi an zir, an tum a tūlzia hi a si. Pianist hminthang zet Paderewski kha mi pakhat in, “Hi tluk lawmmam ih piano tum na thiamnak, na hlawhtlinnak thuthup in sim hnik aw,” tiah a sut. Cu tikah anih cun, “Ni tin nazi tampi ka tum, ka practice, ka kut zungpawl ruh lang thluh zik ko kum ziangmaw zat ka tum,” tiah a sawn. Cuti tlukih kut zung na zet cing khalin piano tumthiam hminthang si a duh ruangah tum rero a paih tho tho.

Sersiam mi thilnungpawl zingzawinak lamih hminthang zet John James-ih taimakzia hin mi lungthin a khawih thei zet. Zan tiam ah a tho ih vate rual umnak hmun ah an ziaza zingzawi dingin kum tampi sung a feh. Tuupi sungah, tivapi ah, tipithuanthumpawl ah amah te lawngin vate thu thar hmu suak dingin zan ah a feh theu. Vate ziaza, sizia thar pakhatte a hmu suakngah asile a lung a awi tuk theu. Vawi khat cu t̄hal cān ah milai t̄ih thei zet ti ar ziaza zingzawi dingin *New Orleans* lamah a feh. Zan ah ti sungah a feh ih, tidai cu a hngawng tiang a thleng, cutin a ding ringring ih, a hnar kiang te in rul t̄ur nei nuamte ten a feh zuahzo cu t̄ih zet cing in a zoh cuahco. Minung that theu tisartam tumpi pakhat khal a hmai zawn tein khat lamah a feh ih a kirsal, cuti ih tlangleng rero cu daiten a zoh cuahco. “Thin cu a phang ko, thil nuam cu a si hrimhrim lo,” tiah a ti. “Asinan, ka thinlung cu vate zia thar hmungah le an thuhla thar zingzawingah ding hlin a khat ih, dungsip lamlam cu ka tum lo, ka thinlung cu a phur tuk tho tho,” tiah a ti.

Cabu hmingthang zetzet ngansuaktupawl hin an hlawhtlinnak thu an rel tikah thil awlte cu a si hrimhrim lo. *Edward Gibbon* in a cabu hminthang zet “*The Decline and Fall of the*

Roman Empire” ti mi cu kum 26 sung a buai. *“Paradise Lost”* cabu ngantu *John Milton* cu a cabu hlawhtling tei ngan thei dingah zing nazi 4:00 a.m ah a tho ringring.

Mihlawhtlingpawl nun zoh tikah awlteih hlawhtlinnak thleng men an si lo. Thlan, thisen, mitthli pe ih beidawng loih taimak an suah hnuah hlawhtlinnak hmun an thleng theu.

Kannah khal thil pakhat khat hrangih kan pum kan pek asile kan hlawhtlin hlanlo peaw lawlaw uhsi.

RAWNGBAWLTU ṬHA**1. Taimaknak (Diligent)**

Mat 25:14-30; 2Tim 4:2; 2Pe 1:5-15; John 4:35; John 5:17

-Taimaknak nei lo rawngbawltu tling a si thei lo.

-Sal thinlung nei lo hman an tlak lo.

-Thulunnak nei lo rawngbawltu ṭha an si thei lo.

-Mizangzelpawl cun ṭuan ding an hawl dah lo, hnaṭuan ding a um asile luatnak ding an hawl.

-Rawngbawltu hlawhtling hmuahhmuah hi milaw, mitaima an si thluh.

-Apostolpawl mitaima an si. Ṭhimnakah, Fil 3:1; 1Th 2:9; 2Th 2:9; 2Tim. 4:2

-Rawngbawltu tampi cun cān remcang hawl hnakin luatnak an hawl. Pathian thu hnakin thu dangdang an titi sawn. Cupawl cu mizangzel tiih kawh an si.

-Nuam teteih hnaṭuan na hmu dah maw? Cān cem ding lawng an hngak.

-Apostol Paul a taimakzia cu a pumcawmnak hrangah amai kut rori in a ṭuan. (Apo 20:34).

-Pa cu cawl loin hna a ṭuan, Fapa khal mitaima zet a si.

-Taimaknak hi leng lam hnakin sung lam a hmaisā sawn.

-Taimaknak cun zangzelnak a uk thluh.

2. Hngehnak (Stable)

Dan 1:7, 8; I Ko 15:58.

-Rawngbawltu tampi cu awlten an thlengaw thei. An thinlung put, an tumtah khal awlten an thleng men.

3. Milai duhdawtu (A lover of men)

4. Mi Thu Ngaitu (A good listener)

- Rawngbawltu hlawhtling si ding cun mi ṭawng mi ṭha tei ngai a ṭul.
An dinhmun cu an ṭawngkam suak mi in kan thei thei.
- Doctor cun mi natnak theingah dingin zohnak phunphun a nei. A natnak a hmuhngah hnu lawngah a tuamhlawm thei. Cu vekin mi buainak rawngbawltu cun a theih a ṭul.
- A harsatnak theingah dingin ṭhaten an ṭawng kan ngai a ṭul.
- An buainak haikiansakdan phunphun kan thiam a ṭul.

5. Ṭawngkam Sup Thei (Restrained Speech)

James 3 pumpi; I Ti 3:8; Mat 5:37; Efe 5:4

Siar bet aw: Isai 50:4

- Rawngbawltu tampi cu an ṭawng an thlah dah ruangah hlawhtlin ding zat an hlawh tling lo.
- Tikhur pakhat in a kha le a thlum a suaktlang dah lo - James 3:11.
Rawngbawltu in ṭawngkam ṭha lo, mawi lo, bawrhhlawh hmang siin, Pathian in a ṭawngkam malsawm dingin a beisei ngam ding maw? Rawngbawltu cun malsawm tlak ṭawngkam lawng kan ṭawng a ṭul.
- Mai duhdan ṭawng men ding kan si lo; Bawipai ta kan si.
- Mip 16 ah Korah le a hopawl in Mosi le Aaron an do ih mi 250 an thi.
- Mi tampi cun an lo rinsan lo, na ṭawng vekih na um lo ruangah (Ths 5:3).
- Thuphanperhmang rinsan an tlak lo.
- Rawngbawltu cu ṭawngkam mawi thiam lawng a tawk lo, taknak a thupi sawn.
- Mi rinsan lo mi na si ahcun, ziangtin so na rawngbawlnak a hlawhtling thei ding?
- Mi ih rinsan mi si dingin kan dinhmun kan kilkhawi ṭhat a ṭul. A lei kil thei lo tu cu Pathian hnaṭuan tlak a si lo (I Tim 3:8).
- Rawngbawltu cun mi va to hlah seh (2 Tim 2:24)

6. **A Taksa a Thu Hnuaiih Ret Thei**

(One who disciplines his body)

IKo 9:23-27; 2 Ko 11:27

- Na taksa cu na sal ah na ret thei maw? Na taksa-ih sal ah sawn na um?
- Taksa cun itthat a tul, ei le in a tul: a can ah cun Bawipa hrangah el khal a tul. Nuamdeuh ih um, hnipuan thadeuh lei tul can tivek khal el tul can a um.
- Dam lo can khalah tuan thotho. Ziangkhal in Paul ih rawngbawlnak a kham thei lo (IKo 4:11-13)
- Nupi/pasal nei khal in nei lo vek in.

7. **Tuarnak Lungthin Nei** (Having a mind to suffer)

I Pe 4:1; 2 Sam 23:14,17; Thu 2:10

- Rawngbawltu hmuahhmuah cun tuarnak thinlung kan neih a tul (I Pe 4:1).
- Tuarnak (suffering) ti le tuarnak lungthing (a mind to suffer) ti a bangaw lo.
- Tuarnak thinlung ti mi cun Khrih ruangih tuarnak lamzin hril hrimhrim a si.
- Tuar dingih man ringring. Khristian tampi cu tuarnak an tawng nan a thawtnak, a man neihzia an thei lo. Tuarnak lungthin an neih lo ruangah a si.
- Na nun nawmdeuh laiah tuarnak lungthin na neih lo ahcun na hloh thluh asile rawngbawl na sunzawm thei nawn lo ding.
- Thu 12:11 ih nehnak kha zoh hnik...

8. **Sumpai Thu ih Mirinum** (Faithful in money matters)

Mip 22:1-21; Mat 6:24

- Sumpai ngaina rawngbawltu ah an tlak lo;
- Balaam thuanthu zoh uh. Balaam vek rawngbawltu an um.
2 Pe 2:15; Juda 11

-Rawngbawltu cu sumpai sal ihsin a luat mi a si ding a si.
I Ti 6:3-11

9. **Thu Tak ih Rinum** (Loyal to the truth)

-Thutak parih ding ngam, leitlun thil khal sung ngam, milai mithmai
zoh lo a tul.

-Rawngbawltu hrekkhat cu tlaksiatnak, sunnak tivek luat ding a si
ahcun thutak parih rinum lo khal pawl an ti lo.

DUHTHUSAM TLING RAWNGBAWLTU
(The Ideal Minister)

1 Timothy le 2 Timothy bu sung ihsi lak mi a si.

Thuhmaihruai

- 1 Timothy le 2 Timothy cakuat hi pastor Timothy hnenah Paul in pastor a tñandan ding, Pathian duhthusam tlingih rawng a bawldan ding pawl thu a cah mi a si. Paul in Timothy kha pastor hlawhtling a si ding a duh. Curuangah ca vawihnih a kuat.

- Rawngbawl tiih sullam hi ziang a si? Rawngbawl ti cu, “Mi dang tul mi va pek, va bawm,” a si. Kan tul mi mi dang hnen ihsin ngah dingih au a si lo. Kan tul mi ngah dingih mi dang hman a si lo. Mi dang hrangih nun a si.

Rawngbawltu hlawhtling si dingih thu hrampi 7 tla.

1. Pathian thawi nan fehtlangnak kha dawi vivo aw

Mi hmuaahmuah hnenah na thansonak a lang thei nak dingah hi thupawl hi ngaihtuah awla, cupawl ah cun na pumhlum in um aw. (1 Tim 4:15)

Mi dang hnenah, mi dang hrangah mi thahnem le rah tha rahtu kan si hlanah kanmah ah Pathian kha a tñan hmaisak ta a tul. Kanmah ah Pathian hna a tñan hmaisak ta lo ahcun, kanmah hmangin hna a tñan dah lo ding.

2. Mi dang ih zohthim ding si aw

Mino na sinak hi zohman in lo nautat hlah hai seh. Cuhnakin tawng ah siseh, umtlandan ah siseh, duhdawtnak ah s seh, thlarau ah

siseh, zumnak ah s seh, thianhlimnak ah siseh, zumtupawlih zohthim ding si sawn aw.” (1Ti 4:12).

Timothy, mi na sim mi kha na nun rori khal in langter aw. ‘Ka nun vekin nung uh’ ti hi na ni tin nundan si seh. Kan umnak hmun le ram ah mithianghlimbik kan si a tul. Kanmah ih nunpi lo mi, mi dang nunpi dingin kan sim ding a si lo.

3. Pathian Kamsuakthu sim aw

Kamsuakthu cu sim aw! A tikcu ah siseh, a tikcu lo khalah siseh tiar ringring aw; ...” (2Ti 4:2)

-Na ruahdan men thu le thu dang men pulpit parin au hlah.

-Pathian in thlawsuah ka pe ding tiih a tiamkam mi thil pakhat lawng a um, cucu a Kamsuakthu (Bible) a si.

Ziangahtile van ihsin ruahpi le vur a rung tla ih, leilung ciarter loin, cu tawkah a kirsal lo, thlai a keuhter ih a cerhter, cutin thlai cingtu hnenah ci a pe ih, eitu hnenah rawl a pek bangin, ka ka ihsi suak ka kamsuakthu cu a si; a lakin ka hnenah a kirsal lo ding, ka duh mi a tuahsuak sawn ding ih, ka thlahnak san hrangah a hlensuak ding. (Isa 55:10, 11)

Cun Jehovah in ka hnenah, ‘Na hmu dik e, ziangahtile ka kamsuakthu tuahsuak dingin ka thlir ringring a si,’ tiah i ti. (Jer 1:12)

-Paul, Timothy le Apostol pawl hmuahhmuah in Pathian Kamsuakthu lawng an sim..

4. Ralkap tha si aw

Curuangah nang cu Jesu Khrih ralkap tha vekin retheih zawnzaihna tuar aw. (2Tim 2:3)

- Thlarau lam ral doawknak ah kan um ti hngilh hlah.
- Doawknak ah lungrualnak a um a ÷ul, relsiatawknak, huatawknak, iksiknak a um man lo.
- Pumpekawknak a um a ÷ul.
- Tenren a ÷ul.
- Tuarnak a um a ÷ul.
- Thulunnak a um a ÷ul.
- Hriamnam hman thiam a ÷ul.
- Ralpawlih ngian le tidan theih a ÷ul - Efe 6:12.
- Ral÷hat a ÷ul.

5. Khrih an hrangih a thi mi milai va duhdaw aw

Anih cu mi hmuahhmuah tlensalnak hrangah amah le amah a peaw. Cumi cu a tikcucan teah theihter a si.
(2Ti 2:6)

- Jesu'i thinlung a si. Thlarau hlo lainat, zangfah-duhdawtnak a si.
- Kan zangfah mi le kan duhdawt mi kan hua thei lo.

6. Pathian lawng rinsan aw

Humawknak thu ka rel hmaisak ÷umah khan zohman in in dinpi lo ih, an zaten in tlansan thluh sawn. An parah mawh thleng lo dingin Pathian hnenah thla ka cam. (2Ti 4:16)

- Pathian lawng rinsan aw.
- Paul cu harsatnak phun zakip a pahtläng. Amah bawmtu ding zohman an um lo. Pathian siar lo rinsan ding dang a nei lo.

7. Pathian mi si aw

Pathian hmin le a zirhna cu thangsiat a silonak dingah sal hngawngkawll battu hmuahhmuah in an bawipawl cu upatnak hmuahhmuah co tlak an si ti thei hai seh. Cun, sal, zumtu bawi neitupawl cun an bawipawl cu unau an si ruangah nautat hlah hai

seh. Cu hnakin hlawknak cotupawl cu zumtu le duhdawt mi an si ruangah nasa sinsinin an bawipawl cu rian sawn hai seh. Hi thupawl hi zirh aw la, fawrh aw. Mi pakhatkhat in zirhnak phundang a zirh ih, thu hrisel, kan Bawipa Jesu Khrih thu le Pathian ngaihsaknak lam zirhawknak vekin a pawm lo a si ah cun, anih cu mihngal a si. Zianghman theih mi a nei lo ih, thuelawknak le tawngkam sullam thu ih elawk hiarnak hrisel lo a nei sawn. Cu mi ihsin iksiknak, tawhawknak, midang relsiatnak, rinhlelhawknak tha lo tla an suak. Cutivekih miel hmangpawl cu ruahnaklungthin bawrhhlawh le thutak pai lo, Pathian ngaihsak hi sumpai hlawknak lamzin a si tiih ruattupawl tla an si. Cupawl hnen ihsin nangmah le nangmah thiarfihlimaw aw. Asinan lungkim tawknak thawi Pathian ngaihsaknak cu hlawknak ropi a si. Zianghman, hi leitlun ah zianghman kan kenglut lo ih, zianghman kan kengsuak thei fawn lo ding. Cule, rawl le sinfen kan neih mi thawn lungkim tawk uhsi. Asinan len a duhtu cun sualfawrhnak sungah, thang sungah le thil atthlak tampi cakhiarnak le mi siatsuah thei cakhiarnak cak zet tampi sungah an tlu. Cumi cun siatralnak le hlohralnak ah mi a hlawnpil. Zianghman, sumpai ngainat cu thatlonak hmuahhmuah ih hrampi a si. Cuvekin mi hrekkhat cun sumpai mi an daw ih, zumnak ihsin an fehpeng ih, riahsiatnak tampi thawn anmah le anmah an suntlangaw. Asinan, nang, Pathian mi, cui thilpawl cu tlansan aw la, dingfelnak, Pathian ngaihsaknak, zumnak, duhdawtnak, tuar theinak, nunnemnak pawl tla cu daw aw. (ITi 6:3-11)

-Pathian mi si loin pastor, missionary, evangelist na si thei.

-Pathian mi si loin Pathian thu na sim thei.

-Pathian mi si dingah:

* tlansan ding mi a um: (6:3-10)

* dawid ding mi a um (6:11)

- Doawknak tha cu do aw.

Rinnak doawknak tha cu do ding kan si.

Mai rawngbawlpil do loin, kan ralpa Setan do ding kan si.

8. Siahhlawh rinum si aw

(2Ti 2:2-26; 2Ko 4:5)

- Paul... Rom. 1:1; Fil 1:1.
- Siahhlawh cun amah te in a duhhrilnak a nei thei nawn lo. A puih thuneihsak hnuaiah a pumhlum in a um.
- Siahhlawh cun thuelawknak a hrial a tul. Dokalhawknak khal hrial seh.
- Siahhlawh tumtah mi cu thuelawk ih mi va neh ding si loin, anmah neh ding a si.
- Siahhlawh cun tuarfainak a neih a tul.

HLAWHTLINAK TI MI HI RINUMNAK A SI KO LO MAW?

Amerika ram ih ram dang missionary hmaisabik Adoniram Judson cu Kawlram ah July 13, 1813 ah thuthangtha thawn a thleng. Kawlram a thlen tir ihsin a nun lamtluan cu harsatnak hlir, tuarnak hlir, hremnak hlir in a khat. Kawl ɽawng a zir, thu a sim. Kum 6 cem lam lawngah mi pakhat Khrih hnenah a hruai thei.

Tuluk ram ih Protestant missionary hmaisabik Robert Morrison khal taima zetih a ɽuan rero hnu, a kum 7-nak cem lam lawngah mi pakhat Khrih hnenah a hruai thei.

The Primitive Methodist-pawl in Northern Rhodesia (Zambia) ah kum 13 sung rawng an bawl hnuah mi pakhat lawng Khrih hnenah an hruai thei.

Thailand ah tla hi cun a rauh sinsin. American Congregational Missionary-pawl cu 1831 ah Thailand an thleng. Kum 18 sung rawng an bawl hnu khalah mi pakhat hman Khrih hnenah an hruai thei lo. An bei a dawng ih 1849 ah an ram ah an tlungkirsal. American Baptist-pawl khal cuvek thothoin an tlungkir ve, kum 17 sung rawng an bawl ve ih, Thai mi pakhat hman an kai thei lo, Tuluk mi mimalte lawng baptisma co an um. Amerikan Presbyterian-pawl cu Thailand ah 1840 ah an lut ih, tumruh zetin beidawng duh mai loin an ɽuan, kum 19 an ɽuan hnuah mi pakhat te lawng Khrih hnenah an hruai thei.

Atu-ah kannih Laimi in Kawlram ah miphun dangdang lakah mission hna kan ɽuan ve rero thlang. Hlawhtlinnak hmun a um ih, hlawhtlinlonak khal a um. Beidawng men loih ɽuan vivo dingin, a tlunih khuahlan ram dang ih mission hna a ɽuantupawl an hlawhtlindan le an hlawhtlin lodan zoh hin thazang la dingah ka lo sawm. Hlawhtlinnak ti mi hi rinumnak hi a si ko lo maw?

HLAWHTLINNAK TI MI CU

“A Bawipa cun a hnenah, sal ða le rinum, na ti ða e” (Mat 25:21)
tiah a ti.

Kawhhran hruaitu pakhat in an kawhhran thu hi tiin in ruah: kum thum sungah Kawlram ah kawhhran khaw 200 ih an ðin thu a si. A ropi ko. Ka thinlung taktak in an rawngbawltupawl khal ka lawm zet. Asinan, ka thinlung ih thil pakhat ra suak mi cu hihi rawngbawltupawlih hlawhtlinnak tahnak fung a si maw? tih hi a si.

Khristian tampi cun leitlun dan ih ðatdan hlawhtlinnak lawng an thei. Leitlun dan i hlawhtlinnak tahnak fung hi Khristian nun ih hlawhtlinnak tahnak khalah an hmang. Neihnunnak, hminthannak, thuneihnak, thlarau hlo tam kaihngahnak, member tam ngahnak pawl tla hi hlawhtlinnak ah an ruat. Cuih tahnak hi Pathian kamsuakthu Bible ih in zirhdan dik tak a si maw? Cuti a si ahcun kawhhran thuanthu kan zoh tikah siseh, tulai san khalah siseh missionary tampi le rawngbawltu tampi pumhlum ih peaw le hnañuan rero siih hlawhsam an tam zet.

Pathian in Khristian nun ih hlawhtlinak tahnak fung danglam zet a hmang ti hi hnget zetin ka zum. Pathian in hlawhtlinnak a tah ve nak fung cu Bible sungah kan hmu – THULUNNAK-RINUMNAK hi a si (IKo 7:21; Rom 6:16). Bible in hlawhtling a ti mi diktak cu kan Bawipai hmaihi kan din tikah kan thei leh ding, “Sal ða le rinum, na ti ða e,” Mat 25:21 tiin, THULUNNAK LE RINUMNAK a si. Curuangah tuih zan kan mitsing ih kan ihthah hlanah kan mah le mah thusutaw hnik uh si. “Kei hi tuisun ah Bawipai sal thulung le sal rinum ka si maw?” tiin! Cucu zumtu hmuahmuah hrangih Pathian duh zawng a si. Pathian duh zawng cu a thu Bible sungah Thiang Thlarau kaihhrainak in kan hmu thei, kan thei thei a si ti kha hngilh hrimhrim hlah.

Asile kawhhran khua tampi ih ðin thei, crusade-nak ih ngaitu tampi neih le mi an piangthar, an ðap thluahtlo hi hlawhtlinnak a si maw? Kawhhran ðin le mi an pianthar tam hi cu Pathian ðuanvo a si.

Rawngbawltuih hlawhtlinnak sawn cu Jesui THULUN LE A RINUMNAK lam kha a si. Rinum zetih thlacamtu, petu, programme tawlreltu, thusimtu, zirhtu le mai ti thei tawk teih rinum zetih ùan tẽnto tu hi mihlawhtling an si.

Ring zetin, taima zetin au rero khal nungla Thiang Thlarau hnaùannak lo cun mi nun a danglam thei cuang lo. Amah Pathian lam ùanvo a si. Asinan, A THU LUNG IN RINUMTEN kan ùan thei. Cucu HLAHWTLING ti mi si.

Khrih-ih ralkap ka ùanpipawl tha lo pe ve hnik ning. BAWIPAI THU NA LUNNAK LE NA RINUMNAK khan mi hlawhtling ah a lo tuah a si. A rahsuah lam khan tah hlah aw. Tuihni ah kan ùhelh pang asile, sirawin Pathian thangthat uhsi. Zianghatile thaisun cu ni thar a si. “Ngai hnik thulunak cu raithawinak hnakin ka duh sawn,” (ISam 15:22) a ti. Curuangah himi rawngbawl ding kan hmuh mi hi amai zangfahnak in a si ti kan theih ruangah kan bei a dawng lo,” (II Ko 4:1).

Rawngbawlnak hlawhtling zetih a langhnaak ah mi pakhat ih ùansuah mi lawng a si lo. Zateih kan telkhawmnak ruangih Pathian Thlarau cangvaihnak a si. Kan zatein lungawitlang uhsi. Curuangah mah le mah ka tling ve lo tiin ninghang-riahsia le iksikawknak ding hmun le ram a um thei lo. Pathian hnenah bangrepten lungawitlang uhsi.

“Ziangkim Pathian parih ùumaw vekin thlacam aw; Ziangkim na parih ùumaw vekin hnaùuan aw.” - John Wesley

KAN RAM KAWHHRAN IH TLAKSAMBIK MI

Kan ram kawhhran ih tlaksambik mi hi ziang a si, ti thusuhnak cu ziangtin na let pei? Tlaksam mi a tam zet ding: thimnakah, awnmawi (music) lam khal hi kan tlasam zet ko, cun zirnak lamih specialist khal kan um lo zet, Sunday school lam khalah kan tlasam zet lai hrih ti cu el ding a um lo. Cuti vekin tlaksam mi dangdang a tam zet ding. A tlunih tlaksam mi tete pawl cu thil tul tuk mi an si ko, asinan kawhhran thlarau nun rocarnak a thlentu an si hran cuang lo. Kan ram kawhhran kip ih thlarau nun ih kan tlaksambik mi cu “MITTHLI” a si ti hi Bible tleunak hnuaiih kan zoh asile, a soal thei lo mi a si. Pastor le rawngbawltu nun ah, kawhhran dikhon nun ah, evangelist le missionary nun ah, Bible tlawng zirhtu saya/sayama nun ah le kawhhran mipi nun ah mitthli hi a mal tukin a lang. Mitthli kawhhran, mitthli pastor le mitthli zumtu hi kan tlaksambik mi a si ko. Mitthli a luannak kawhhran le zumtu nun ah Thlarau Thianghlim a cangvai ringring. Thangphawknak a thleng ih, thlarau hlo kaihnak a um ringring. Mitthli luang lo kawhhran le zumtu nun ah cun thlarau nun rocarnak a si ih, tisa mi nun a si. Cuih tisa mi nunram ah cun tawhawknak, huatawknak, iksikawknak le tisa nun hliir ih cangvaihnak a si. Thlarau Thianghlim a cangvai thei lo.

1. Thukham Hlun Profetpawl

Profet Jeremiah hi tahhmang profet tiih kawh a si. Thil soal an tuah ruangih a mipi parih thleng ding mi Pathian thuthennak a hmuh cia tikah a tap rero. Pathian lam an hawi lo tikah a thin a na ih a tap rero theu. Hitin a ti, *“Ka lu hi tidai si in, ka mit hi mitthli tihna si sehla maw, ka minungpawlih fanu thah an sinak ruangah sun le zan ka tap ding nan!”* (Jer 9:1). Khrih thinlung thawih rawngbawltu cun a mitthli a luang theu a si. Sam cabu ngantu khal in mitthli thawih thlaici tuh a lak a si lozia in sim. *“Mitthli thawn thlaici a tuhtu cun, aipuangin a at ding. Vawrh dingah thlaici keng ih, tap cingin cawl*

loih a fehtu cu, a fang tel pawl phurin, aipuang zetin a kirsal leh tengteng ding.” (Sam 126:5-6)

Hi tawkih thlaici ti hi Pathian kamsuakthu (rundamnak thuthangtha) a si tiin kan la thei ih, mitthli thawi thlarau hlo a hawltu cu “fang tel” thawn aipuang zetin a kirsal ding, ti cu thlarau hlo kaihngah mi a si ti in kan hrilhfiah thei. Thlarau hlo kaih hi Thlarau Thianghlim cangvaihnak tel loih ti thei mi a si lo. Milai le Pathian tuantlangnak a si. Thlarau hlo kai ding cun mitthli thawih thlacam a tul ti a fiang. Mitthli thawi rawngbawlnak ah a lak ti a um dah lo. A tlunih Sam thu kan siar mi hi Pathian thutiamkam a si.

2. Jesu Nun Ah

Mitthli hi Jesu-ih nun khal a si. Jerusalem khawpi sung a lut zik thlang, ral khat Gesmany hmuan thlen hlante ihsin Jerusalem cu raldenah hmuh a si, Jesu in a hei zoh ih, Messiah amah rori an cohlang lo. Messiah a si lo an ti, Pathian thuthennak an parih thleng ding mi Jesu in a hmuh tikah a tap. Jerusalem a tah. [2014 September ah kan nu thawn Jesu ih Jerusalem a luhnak, a tahhnawhnak zin in kan feh ve ih, in hruaitu Andrew pate in hi tawk hi a si, Jesu a tahnak hmun tiin Jew-pa in hruaitu thawn in sim. Khua kan cuan ih lung a leng duh zet].

“Maw Jerusalem, Jerusalem, profetpawl na that ih, na hnenih Pathian in a thlah mipawl cu lungto in na dengthat. Arpi in a fatepawl a thla hnuaiih a awp vekin na falepawl cu vei ziangzat meng so lo khawmsak ka tum. Asinan na rak duh lo! Ngai hnik uh, nan inn cu mhing reprep in tansan a si. Ziangah tile nan hnenah ka lo sim a si, ‘Jehovah hmin iha ratu cu thangmhatin um seh!,’ tiih nan ti lai hlanlo in hmu nawn lo ding!” tiah a ti, (Mat 23:37-39). Kan Bawipa Jesu khal mitthli thawih rawngbawl a si. Mipiangtharpawl khal in amah an zum lo tikah a thin a na ih a tap. Jesu in tuah thei lo a nei lo, a duh ahcun ziangkim a tuah thei, Pathian a si ti an zum lo tikah a tap. An zumlonak kha pawl a ti. Martha le Mary te unau in an tap Lazaras a thih tikah, Jesu in a kaitho thei a si ti an zum lo tikah Jesu a tap, “Jesu a tap,” (Joh 11:35). Pathian lungput thawih rawngbawltupawl hi mitthli luang ih rawngbawl an si.

3. Paul-ih Nun Ah

Jesu siarlo ah rawngbawlnak hlawhtling nei hi Paul a si ti sehla zohman in an el thei lo ding. Thlarau hlo a kai, kawhhran a dñ, crusade a tuah, Bible tlawng khal a dñ, pastor khal a tuan, missionary hna tuanin khual a tlawng. Ram thim a nawr, kawhhran ah pastor tuanin kum ziangmaw zat a um phah vivo. A nun lam tuan zoh tikah tuarnak a phunphun a tawng. Rawngbawlnak hlawhtling nei a si. Ziangruangah Paul hi a hlawhtling si pei? A lehnak pakhat lawng rel aw in ti hai sehla, “mitthli” ruangah ka ti lohli ding. Paul amah rori in hitin a phuang:

“Paul in Miletas khua ihsin Efesa khua ah mi a thlah ih, kawhhran elder-pawl a kokhawm hai. Cu tawk hmun an thlen tikah, an hnenah, ‘Asia ram kan ra thlen ih a ni khatnak ihsin ziang vekin nan hnenah ka tikcucān hmuahhmuah ka hmang ti nan thei. Tāngdawr zet le vei tam zet mitthli thawn le Jew-pawlih phiarsawm hniksak tuarin, Bawipa ka rian a si. Nan hlawknak ding zianghman ka sūp lo ti nan thei. Mipi hmaiah siseh, inn khat hnu inn khat ah siseh ka phuang ih ka lo zirh,” (Apo 20:17-20).

Paul in harsat zawnzaih a tuarzia a rel, tangdawr zetih rawng a bawl thu khal a rel. Cumi lakih a reltel mi nun muril thuk zet cu “mitthli thawn” a ti mi hi a si. Pathian kamsuakthu thutak phuangin a rawngbawlnak a run relbet mi cu hitin a si, “*Curuangah ralring uh, sun le zan mitthli thawn kum thum sung cawl loin, mi hmuahhmuah ralrinnak ka lo pek kha cing ringring uh,*” (Apo 20:31). Paul in Efesa khua ah kawhhran a dñ ih, kum thum sung pastor tuanin a umcilh hai thu a rel. “*Kum thum sung cawl loin ralrinnak ka lo pe*” a ti mi hi Pathian kamsuakthu ka lo zirh, ka lo sim a tinak a si. Pathian thutak sim lawng a tawk lo, “*sun le zan mitthli thawn*” a ti a si. Paul-ih rawngbawlnak a hlawhtlinnak sǎn hi a rawngbawlnak ah mitthli a rawi theu hi a sibik ko. Kawhhran hnenih Pathian kamsuakthu a phuan tikah mitthli a rawi lawng si loin, kawhhran hnenih ca a kuat tik khalah mitthli thawn a ngan. Curuangah a si ding, Paul-ih cakuatpawl hi mual an nei emem. Vanram ih in fehsan zotu Rev. Nung Kam in, “Paul hi cu thlarau hlo a va kai tam tak em: amah a dam laiuh a kaih mi ziangmaw zat an

um fawn, amah a thih hnuah Thukham Thar sungih Kawhhran hnen le bulpak hnenih cakuat a ngan mipawl hmangin mi thawng tam tuk rundamnak an fiang fawn si,” a rak ti dah. Cakuat a ngan tik khalah mitthli a rawi, amah Paul rori in hitin a ti,

“Ziangahtile zawnzai zet le thinlung ânhai zetin nan hnenah mitthli tampi thawn ca ka ngan. Nan thinnatnak dingah a si lo. Cuhnakin ka lo duhdawt zet ti nan theihnak dingah a si sawn,” (2Kor 2:4).

Kawhhran ca a kuat tikah le bulpak ca a kuat tikah mitthli a rawi ringring ti a fiang. A tawi zawngin khaikhawm sehla Paul-ih rawngbawlnak le a nun pumpi hi mitthli a si. Mitthli thawi rawngbawl lo cu tisa a si ðheu. Tisa cun Thlarau a dokalh a si (Gal 5:17).

4. San thar Rawngbawltu Hlawhtling Pawl Hi

India ram ah Bankh Singh hi rawngbawltu hlawhtling a si. Mitthli thawn ni rei zetzet thla a cam ti a si. Kan nupa in a thih hlanah vawi hnih a ihnak pindan sungah kan leng man ih, kan lu parah kut suangin thla in rak camsak, cucu 1988 ah a si. Cuih cān ah cun biak a theih nawn lo. Khensa nat in ihkhun ah kum 7 lenglo a um, cutin a thih tiangin a um. A hnuk a cah tikah leilung khal a hnin ti a si, Hindu-pawl in “Pathian mithianghlim a si hi,” tiah an au ti a si kha.

1904 kum ih Wales ram ðhangphawknak ah mi ting khat lai an piangthar ti a si. Cucu tlangval Evan Roberts ih mitthli thawi kum ziangmaw zat thla a cam ruangah a si ti hi leitlun thuanthu ih a pawmpi mi a si. Thla 18 sung khawruahharza in Pathian Thlarau in Evan Roberts cu a thuam ih a hmang. Thusim thiam khal a si lo, Bible tlawng kai khal a si lo, Pathian mi mithianghlim, mitthli thawih Wales mipi hrangih thlacam a si. Mitthli hi a lakin a luang dah hrimhrim lo.

William Burns khal kha Pathian in nasa tukin a hmang. A thusimnak in mi tamtuk an piangthar, midungtawlh an tungdingawsal, ðhangphawknak thlentü a si. Glasgow ih a um laiah a nu in a hung veh ih, zin a feh phah khalah a mitthli a luang thluahtlo, a ðap rero. A nu in ziangah hiti lawmmam ih na ðah, na

mitthli a luan rero tiah a sut. William Burns cun, “Pathian rundamnak thei loih, hi tluk tam mipi hremhmun ih an liam rero hi ka tuar thei lo, tap loin ka um thei lo,” tiah a ti. Thu a sim tik khalah mitthli thawn thu a sim ringring ti a si. A thusim rawngbawlnak a hlawhtlin khal hi khawruahhar ding a um lo, a rawngbawlnak ah mitthli a rawi ruangah a si.

Thunetternak

Kan ram kawhhran, rawngbawltu le mipi ih kan tlaksambik mi cu thil dang hmuahhmuah hnakin “mitthli” hi a si ko. Mitthli tla in vawi ziang zat thla ka cam? Mitthli thawn vawi ziang zat thu ka sim? Mitthli thawn vawi ziang zat mi thurawn ka va pe? Mitthli thawn vawi ziang zat ram thim ah ka feh? Mitthli thawn crusade ka tuah maw? Mitthli thawn thla ka cam maw? tipawl tla hi mah le mah sut aw uhsi. Mitthli kan neih lo ahcun Bawipa hnenah mitthli khal dil uhsi. Mitthli luang dingin zuam uhsi. Mitthli loih rawngbawlnak le cangvainak cu thlarau lam nun ah tisa mi si a awlte, tisa rawngbawlnak a si duh theu. Kan ram kawhhran, Bible tlawng, Fellowship, Mission Board, Farah Kikhawinak Inn le rawngbawlnak hmuahhmuah; Pastor, Evangelist, Missionary, Bible tlawng saya/sayama, Sunday School zirhtu saya/sayama le rawngbawltu hmuahhmuah hi mitthli in in ciah hram seh law!! Cangantu amah rori khal mitthli tlasam a si theu. Pathian Thlarau in mitthli in pe cio hram seh.

MI TUNG DINGTU

Derek Redmond cun 1992 kum ih Barcelona khawpi ih leknaq zuamawknak an tuah mi khi a hngilh thei dah lo ding. August 3, 1992 ni ih tlan zuamawknak ih telpawl cu tlan dingin an tiar thep thep thlang. Derek khal tlan zuamawknak ah cun a tel ve. Tlan cu an thawk thlang ih, an zaten tha zetin an tlan cio. Rin lo piin Derek cun a ke vawrh lam awn thutthi in a thei, a ke a kiak hi a rak si, na a ti tuk. A tlan thei nawn lo ih, a tlannak ah cun a tlu, a rualpipawl in an län vivo.

Rei lo teah a hnenah mi pakhat a rung thleng lohli ih, bäwm a tum. A net tiangih tlan thei dingin a kut in a däwm ih a bawmcih. Kut ih däwm phah cun Derek cu a tlan ve vivo. Däwm lo cun a hrangah tlan ngaih nak a um lo. A zak ihsin kai tahratin hmai lam panpi a tul. Cuti ih run kai ih hmai lamih tlanpitu cu zo a si? A pa a si. Derek cun a paih liang kai phahin a ti thei patawpin a tlan, a net tiang cu a tlan thei ve tēto. Derek cu a tlan hlawhtling ve hramhram.

Derek vekin nang khal na kiang ihsin lo kaitu na tul a si men thei. Cuti vekih kaitu le bawmtu na tul laifangih bawmtu na neih a si ahcun, Pathian hnenah lungawi thu sim aw.

Asilole, nangmah rori in bäwm tul pawl na bawm khal a si thei. Zumtu tampi hi an khualtlawnnak lam tluanah hriam tuarin, beidawng zetin, cauin le thinnâ zetin an um theu. Nangmai bäwm an tul a si. Cucu na rawngbawlnak ding a si. Anih cun, na tawngkam in simaw, na thazang in simaw, na thiltinak in simaw, mi dang hrangah tuansak mi le bäwm mi na nei ve maw? Mi cak lo pawl le tlupawl hrangah hna na tuan dah maw?

Jonathan kha David hrangah rualpi rinum zet a si ti na thei maw? Saul in David thah tumin a hawl rero. David in a tih tuk ih Zif Ramthing ah a relh. Culai khalah Jonathan in David cu a thlangam a si kha. Siar aw...

“Cule David cu ramthing ih ral hruang kulhpawl ah a um ih, Zif Ramthing ih tlang ram ah a cam. Saul in amah cu ni tinten a hawl,

asinan Pathian in Saul kut ah anih cu a pe lo. David cun a nunnak hawl dingin Saul a fehsuak ti a hmu. Cule David cu Zif Ramthing thing rûl lakah a um. Cun Saul-ih fapa, Jonathan cu a tho ih David hnenah thing rûl lakah a feh, cule Pathian ah anih cu thazang a la. Cule Jonathan in David hnenah, 'Tih hlah, ziangah tile ka pa Saul-ih kut in a lo hmu lo ding. Nang cu Israel thunah siangpahrang na si ding ih, kei cu nangmah sangtu ka si ding. Cumi cu ka pa Saul khal in a thei,' tiah a ti. Cule an pahnih in Jehovah hmaiah thukham an tuah. Cun David cu thing rûl lakah a um ih, Jonathan cu a inn ah a tlung," (I Sam 23: 14-18)

Khristianpawl lakah Jonathan tampi kan ÷ul a si. Jonathan in David a thlangăm vekin thlangămawtawn hi rawngbawlnak ropi zet a si. Na kawhhran, na suangkua le na rualpipawl in Jonathan an ÷ul. Nangmah rori kha an lo ÷ul a si. Mi va thlangăm ve aw, mi va bawm ve aw, mi hrangah thil ÷ha va tuah aw. Amen.

PAUL THAZANG THAR NEITERTU A RUALPA

“Anih in a hñang mipawl hnenah thiltitheinak a pe ih, cahnak nei lo pawl hnenah an cahnak a ðhangter. Minopawl hnangin cau hman hai sehla, tlangvalpawl tlu thlepthlep hman hai sehla, Jehovah beiseitupawl cu thazang thar an ngah ding; muvanlai bangin thla in an zamso ding, an tlân ding ih an cau lo ding, an feh ding ih an hñang lo ding.” (Isa 40:29-31).

Hi a tlunih Pathian thutiam kan siar tikah Pathian ih thilmak tuah le ti mi kan thinlung ah a lang ko ding ka zum. Elijah khal kha siangpahrangnu Jezebel ðih ah peng 150 lai a tlan ih, a bāng hnephnep. A taksa a cau zet ih, a thlarau nun khal a derthawm (ISp 19:1-7). Elijah a ihthahnak ihsin a ðhangharh tikah vancungmi ih pek mi sang le tidai a hmu. A rawngbawlnak hrangah cahnak thar le ruahnak thar a ngahnak ding hrangah Bawipa in Elijah kha a rian, a tuamhlawm a si. Bawipai hnañuan ding a neih mi sunzāwm thei dingin cahnak thar pek a si. Pathian in cahnak thar mi a peknak ah mangbangzaih a cangvaihñak kan hmu ih, cahnak thar mi pe dingah milai hi hmanrua ah a hmang ðheu.

Paul khal milai hmangih thazang thar pek a si. A nun lam tluan neta lamah Paul cu Rom ah thawngthlak a si. Kaisar thawi tawngaw tahratin, thih ding lawng a hngak. 2Timothy a ngannak ah, hivek dinhmun sia zet lakah Paul ih rinnak, thlarau nun lam cahnak cu a kiam cuang lo (siar aw 2Tim 4:7,8,17,18). Cuti a si ko nân, milai sinak ih umhar lunglen cu a nei ko ding. A tar ve thlang si ih, a taksa cu a cau zet ding. A thawngtlak hmaisai kha cu thawngtla ngaingai si loin, a inn ah an kharkhum men ih (Apo 28 siar aw), zalennak ziangmaw zat a nei. Asinan tuih ðum ih a thawngtlak cu thawng sia zet a si. A umnak kiangah thawngtla ek-hâng tla a luang hluahhlo. Timothy hnenih a cakuat ah a angki tla run keng dingin a ngen (2Tim 4:13) ih, a cang thei tawkin thlatang hlanih ra thleng dingin a sawm (cāng 21). Pathian in a umpi ti a thei ko nân, lunglen cān cu milai kan si bangin a nei a si. Luke lawng ka hnenah a um (cāng 11) ti tla a ngan hi.

Thinlung natnak tla a tawng a si. A rawngbawlpì, a rinsan mi a rualpipawl in an phatsan, dung an kirsan. “Asia peng ih umpawl hmuahhmuah in in tlansan ti kha na thei, cupawl lakah Fikel le Harmokens an tel,” (2Tim 1:15). A khaultlawnpì a rinsan mi Demas khal in a phatsan (2Tim 4:10; Kol 4:14; Fil 1:24). “Humawknak thu ka rel hmaisak tum ah zohman in in dinpi lo, an zaten in tlansan thluh sawn. An parah mawh thleng lo dingin Pathian hnenah thla ka cam,” (2Tim 4:16) a ti.

Paul in nun khawthim zin a zawh laifang: mah lawngih umnak, taksa cahlonak, thinnatnak, a phunphun a tawn laiah Pathian in cahnak a pe ih, Pathian in a umpi. Milai hmangin Pathian in Paul-ih thazang a tharter. Bible sungah hmun hnih te lawngah a hmin a lang. Asinan Paul-ih rual thabik ah a cang ih, Bawipai siahhlawh kan tuanpi a ti mi ah a tel. Paul in cu pa parih a lungawizia a thinlung cu a cakuat ah a lang. “Onisiforas cun i hartharter theu. Ka cikcin khal in zahpi lo ruangah, Bawipa cun a sungkuapawl hnenah zahngainak pe hram she,” (2Tim 1:16); a nganbet hrih, “Rom ih a um laiah, anih cun ngunngaih zetin in hawl ih, in hmu. Cuih Ni ah Bawipa hnen ihsin zahngainak a hmuh thei nak dingah, Bawipa in a hnenah pe hram seh. Cule Efesa khua ah anih in ziang tluk nasa in i rian ti kha na theifiang a si,” (cang 17 le 18) a ti.

Hi pa hi zo a si? Paul thawi an naihawkzia hi ziangruangah? A hmin cu Onisiforas a si. Bible hminpawl hi sullam tha zetzet an nei ih, hi pai hminih sullam cu “hlawknak kengtu” ti a si. Paul a rënnak cu Paul hrangah a man a khung tuk. Paul in siahhlawh man khung a ti mi pa a si. (siar aw 2Tim 1:16-18). Cang 16-nak ah Onesiforas in a cau zo mi Paul kha a thin a nuamter. A umzia cu inn pindan fate sungah, tukvirh le sangkâ pawl khar theh mi thawpit zetih um hnuih awnsak, thli thiange rung lut cun thaw a suakter, mi a zangkhaiteer, cuvek cu Paul ih rel mi a si.

A pakhatnak kan hmuh mi cu Onesiforas in a unaupa a thinlung taktak in ‘a ngaihtuah - a ruat’. Hi pa hin Paul tha thar a pek leuhleuh zia Paul ih cangan mi in kan thei thei, “tha thar in pe leuhleuh” (2 Tim 1:16). Mi pakhat in bawm tul mi a bawm tikah, ‘a ngaihtuahzia’ a lang hmaisai. Mi tul mi, bawm tul mi, thapek tul mi wavi hnihkhat cu kan bawm in tha kan pe tla a si thei men. Asinan,

‘leuhleuh’ hi cu kan paih lo tla a si men ding. Onesiforas cun thazang thar a pe leuhleuh.

(1) **Ṭanghmasial lo**

Hi pa cun mi dang ṭhatnak ding a ruat. Paul tha thar a pe leuhleuh ih, ‘a thirhri tla a zahpi lo’ (2Tim 1:16). Mi tampi cun anmai hlawknak, năwm deuh nak le hminṭhatnak lawng an hawl ih Paul hrang an ruat lo. Onesiforas cun Paul hrangah a nung. A zahpi lo bakah, a bawm, tha a pe.

(2) **Taimaknak**

Onisiforas hin taimaknak nun a nei. Paul in hitin a ngan. “Rom ih a um laiah, anih cun ngunngaih zetin in hawl ih, in hmu,” (2Tim 1:17). Mi hrekhat cun cān remcang kan neih thei asile, Paul tlawn kan tum ding ti fangin an ti khal a si thei. Hawl hmuh a har zet ding nân, Onisiforas cun a hmuh hlanlo Paul a hawl, thil awl a si lo. Taimak a ṭul a si. Onisiforas in a man a pe ih, Paul hrangah miṭhahnem zet a si. A cānte ih mi kan bāwm hi a ṭhahnem zet. Thil fate ih kan ruah mi khal hi thil ṭhahnem zet an si ṭheu.

Mi an beidawn le khawruahhar laifangih cakuat in simaw, telephone te in simaw thapek khal hi a ṭhahnem zet. Paul rori hman thapek a ṭul. Kawhhran member menmen in tha a pek tikah thazang thar a nei. Tlaksam lai ih sumpai malteih mi va bāwm, hnipuan neih lo lai ih hnipuan mi ṭhen, mi ih rel hlawh le huat hlawh lai ih mi va hnēm tivek te hi kan ruah bān lo tiangin an ṭhahnem.

Onisiforas in Paul in lunglennak, cauhnak, thinbāngnak le natnak a tuar laifangah tha thar pe dingin a hawl ih, tha thar a pengah thei ngaingai. Onesiforas in Paul ziang a tuahsak? Ziangtin a bawm? Ziangtin a bia ih Paul in cahnak thar a ngah? Bible ah tampi cu a lang lo nân, kan hmuh sūnte kan tarlang hnik pei.

“Ngaihtuah”: Fiang zetih kan hmuh mi umsūn cu Onisiforas in a unaupa a thinlung taktak in ‘a ngaihtuah - a ruat’. Hi pa hin Paul tha thar a pek leuhleuh zia Paul ih cangan mi in kan thei thei. “..tha thar i pe leuhleuh’ (2Tim 1:16). Mi pakhat in bāwm ṭul mi a bāwm tikah ‘a ngaihtuahzia’ a lang hmaisai. Vawi hnikhat cu

băwm ʈul mi, thapek ʈul mi kan bawmin tha kan pe tla a si men ding. Onesiforas cun tha thar a pe leuhleuh.

Onesiforas cun Rom a thlen hlanpi in mi dang băwmnak hna a ʈuan rero zo. Paul in Timothy hnenah hitin a theihter, “Cuih Ni ah Bawipa hnen ihsin zahngainak a hmuh thei nak dingah, Bawipa in a hnenah pe hram seh. Cule Efesa khua ah anih in ziang tluk nasa in i rian ti kha na theifiang a si.” (2Tim 1:18). Amah lawng si loin an sungkua in mi dang băwm le thapek hna hi an ʈuan a si ding. Paul in hitin a ti kha, ‘Onisiforas cun i harhtharter ʈeu. Ka cikcin khal in zahpi lo ruangah, Bawipa cun a sungkuapawl hnenah zahngainak pe hram seh,” (2Tim 1:16). Onisiforas tei innsang hi anmah khal pakhat le pakhat ngaihsakawtăwn an si ih tlunah, an sungkua nun in mi dang băwmhmang an sizia a lang.

Mi thazang thar pek rawngbawlnak ah ziang an tel ti le: mi dang ʈul mi zingzawi le theihsak, harnak hnuaiih an um laiah a cănteih va băwm, tha mi va pek, an hna an sunzăwm thei nak ding hrangih thapek le băwm tla an si. Zopawl so băwm ʈul ding?

* Kiangkap thil umdan thei lo pawl.

*Thabăng, thinbăng le beidawng pawl.

* Milungleng, miumhar, mithanau, zohman in in ngaihsak lo tiih ruatawpawl.

* Hmai lam umdan ding thei lo pawl.

* Khawruahharnak a phunphun tawngpawl.

A tlunih kan tarlăng mipawl na siar tikah na thinlung ah zo tal an lang maw? Isaiah 40 ah Pathian in tha thar ʈulpawl a bawm. Elijah cahnak a pek bangin thilmak hmang khalin Pathian cu a cangvai thei, asilole Paul tha thar petu Onesiforas a hman bangin milai khal a hmang thei. Pathian in tha thar mi petu dingah in hmang duh a si. Hruaitu ʈuanvo cu tha mi va pek hi a si e.

HARSAT BUAINAK ZIANGTIN KAN BUAN DING?
(How to Face Crisis?)

Thuhmaihruai

-Leitlun hi buainak in a khat.
-Nun lam tluan ah harsat-buainak kan tawng tengteng ding.
Ziangtin harsat-buainak kan tawn tikah kan um ding? Daniel
ih buainak/harsatnak a buandan kan zoh hnik pei:

1. Thlacamnak cān ruat hleice mi nei lohli aw (Dan 2:16)

(Set Aside a Time for Prayer)

2. Thlacamnak Hmun na Ruat mi ah Feh Aw (Dan 6:10)

(Go to the Place of Prayer)

3. Thlacampi ding Rualpi Tuah Aw (Dan 2:17)

(Seek Fellowship in Prayer)

4. Tifekfek in Thlacam Aw (Dan 2:18)

(Be Definite in Prayer)

5. Na Thlacam Lungput Cek Aw

(Watch your motive in Prayer)

Dan 2:18..tanghmasial thlacam a si.

1Sph 18:36-37 ih Elijah thlacam vek a si.

James 4: 3, “Nan dil ih nan ngah lo, nan nāwmcēnnak
hrangih hmang dingih dik lo zetih nan dil ruangah a si.”

Thlacam lungput dik cu: John 14:13-14, “Cule ka hmin ih
nan dil mi pauhpauh cu, Fapa ah **Pa sunlawih a sinak
dingah ka tuah ding**. Ka hmin in ziang khal nan dil asile,
cumi cu ka tuah ding.”

6. Thlacamnak ah rinnak hmangsuak Aw (Mip 23:19)

(Exercise faith in Prayer)

7. Na Thlacam Cohlannak Dawng Aw (Dan 2:19-23)

(Receive the answer to prayer)

THLACAMSAKAWKNAKIH THILTITHEIHZIA

David Howard cu Colombia, South America ah missionary in a um. A thlacamnak hi Pathian in a cohlang ih, thlarau hlo tampi runsuah an si. Pathian kutcak a rawngbawlnak ah a lang zet. A rawngbawlnak rah a hmuh tikah a phur tuk theu. Cuih cān laifangah David Howard-ih upa Filip khal cu Canada nitlaknak lamah Indian-mi sal tangpawl hnenah rawngbawlnak a nei ve. Filip cun kum 14 lai rawngbawlnak a rak nei nân, rahsua zianghman hmuh ding a um lo.

Zan khat cu a naupa David cun Colombia ih a rawngbawlnak Indian mipawl hnenah a upaih rawngbawlnak, a hlawhtlin thei lozia thu a sim hai. Cu tikah David cu a tosal. Cui khua ih an hotu zumtu pa pakhat cu a hung ding ih, Canada ih rawngbawl Filip hrangah kan zaten thlacam uhsi atu roriah tiah thlacam a hun rawt. Mi 200 hrawng cu an khuk an bil ih, cawl lo riai in nazi pakhat le minit hleinga sung bur thlacamnak in awsua in thla an cam. Bur thlacam rual hi an hmandan a si theu. Filip le a nupi Margaret hrangah cun an thinlung taktak in thla an cam.

Colombia ram ih Indian mi zumtupawl cun thla an cam hnu khalah Filip cu an ngaihtuah zet ih, thapeknak ca tivek khal an kuat.

Vawi khat cu Filip kum 14 sung rori Canada nitlaknak lamih um Indian mipawl hnenah rawng a bawl nân, rah zianghman a um lo tikah a bei a dawng lawlaw. Ziang saw ka rawngbawl hi sullam a neih? tiin beidawng zetin khua a ruat. Rawngbawl a pehzawm ding maw, a bansan ding ti awlawksawng zetin khua a ruat. Zan khat cu beidawng zet le nehik umin it dingin ihkhun lam panin a feh ih, a itthat lohli. A thaizing a hung tho cu tha thar nei le ralthatnak thar nei vek khin a theiaw, a rawngbawl khal pehzawm duhnak a nei. Hite unau David le Filip cu neta lamah Filip-ih tawnteh mi cu an reltlang tikah David in khaih zan rori kha Colombia ih Indian mi 200 rual in nazi pakhat le minit hleinga thla an camsak zan a si thu

an theisuak. Filip thathawhnak thar a neihsal lawng si loin, Thlarau Thianghlim in Filip hmangin hna a ùan ih, Indian mi sal tangpawl tla mi piangthar tete an um thawk thlang. Cutin kawhhran tiang a rung ding vivo. Peng 4000 lai hla ih thlacamnak cun thil a ti thei a si.

WILLIAM CAREY LE A FARNU

William Carey hmin hi Khristianpawl lakah a lar zet, theih zet mi a si. England ihsin India ah missionary in a feh ih, hna ropi tuktuk a tuansuak. Bible tlawng a dñ, tawng 30 hnak tam in Bible khal a let. San Thar Missionary Papi ti rorih theih le kawh a si. Zumnak maksak a nei ih, taimaknak nasa zet thawn rawng a bawl, mihlawhtling tuk a si.

A hlawhtlinnak thuthup hi London khawpi ih um, a farnu zeng nat nei, ihkhun parah kum 50 lai um cun ni tin zan tin a unaupa William Carey hrangah thla a cam. Ca khal ngan thitha thei lo cingin thapeknak ca sau zetzet a ngan ih, a unaupa William Carey hnenah a kuat theu ti a si. William Carey-ih hlawhtlinnak thuthup hi thlacamsaktu ropi a farnu ruangah a si lo ti theih a si lo. William McRae cun, “Tuihni ah William Carey vek missionary ropi kan Leilung tlun pi ih a neih nawn lo nak sãn cu anmah hrangih thlacamsaktu a farnu vek an neih lo ruangah a si men thei,” tiah a ti.

Mi hrang thlacamsaktu kan va tul tak em!!

SIAHLAWH LUNGPUT

Bible thu zirhthiam hminthang zet pakhat kha Washington, D.C area ah Bible zirhtu dingah an sawm ih, Bible zirhnaq cu a nei rero. Zirnak an neih ðheh hnuah zirnak ih tel ve pa pakhat cu tokhengpawl remkhawmin dung lamah a cangvai rero. Bible zirhtu pa in cu pa cu zo a si ti a zingzawi tikah America ram pumpi hruaiawknak ih lubân (Senator) pakhat a rak si. Khaih dinhmun sang zet neitu pa kha cuvek rawngbawlnak nei dingin thlarau thilpek asilole talent ðha a neih ruangah a si lo. Khati vekih tokheng remkhawm thei nak cu siahlawh lungput ruangah a si.

Mission hruaitu pakhat Dawson Trotman cu Taiwan ah rawngbawl dingin a tlawng. Cule Taiwan ih rawngbawltu pakhat thawn khaw te lamah Pathian thusim dingin an feh. An fehnak lamzin cu ciarbek le zin sia zet a rak si. Inn lam panih an tlun tikah a dai si, ciarbek lakah an feh ih an ciar ðheh, an kadam cu ciarbek a khat. Cān tawkfang a liam hnuah pa pakhat in cuih Taiwan pastor pa hnenah Pathian mi Dawson Trotman na hnen a tlawng ðum ih na hngilh thei lo mi ziang a um? tiah a sut. Ruat riain loin hmakhatteah, “*Anih cun ka kadam a thianfai,*” tiah a sawn.

Trotman le Taiwan Pastor pa kha inn an thlen tikah an ram tidan vekin an kadam cu sangkâ kiangah an phawih ta. Inntek pastor pa cu coka lamah lakphak timlam dingin a feh lohli. Amerika ih si ra tlawng Mission hruaitu Trotman cu coka lamah a rung luh ve lo ruangah ziang a tuah si pei tiin lengah a va suak. Cule Trotman cun inntek pastor paih kadam kha funghreute in ciarbek a thianfai ih, tidai le puante in a hnawtfai rero lai a va hmuh tikah, a lau tuk. Khavek siahlawh lungput kha Trotman nun lam tluanih um le mi ih an hmuh ðheu mi a si. Khati vek kha a nun a si ih, a thihpi fawn. Tili sungih tla pakhat run dingin ti sungah a lut ih, Trotman cu suak thei sal loin a nun a liam ta cih. Mi dang hrangih nun hi a nunpi mi a si ih, a thihcih mi khal a si ti hi a hminthannak le Mission a hruainak khalih a hlawhtlinnak a si. Cucu kan Bawipa Jesu-ih nun a si. Nang le kei teh?

**WILLIAM CAREY NA SI THEI, ASILOLE ANDREW
FULLER NA SI THEI**

William Carey hi Missionary Cangvaihnak hmaihruaitu a si ti hi kawhhran thuanthu le mission thuanthu ah hmuh le siar a si theu. Kum 1791 ah a thinlung theitu a rualpa in William Carey ih kut ah American paisa cun missionary hnaṭuannak ah tiin Dollar 50.00 a pek. William Carey cu a tha a tho tuk ih a hna kum 1792 an Association dñ kum campha khawmpi ah, May thla a si ih, Nottingham ah Carey in Isa 54:33 ihsin ‘Kawhhran Mawhphurh’ thu nasa zetin a sermon: “Pathian hnen ihsin thil ropi beisei awla, Pathian hrangah thil ropi tuah zuam aw” (Expect great things from God, and Attempt great things for God) ti thupi hmangin a sermon. “Rairingpawl pianthar ding hi thil cang thei lo maw a si?” tiah thu a sut hai. An khawmnak le an meeting cu rahsuh zianghman um loin ṭiak ding phun a si tikah, William Carey cu ṭahaw in Mr. Fuller kut cu a kai ih, “Hitin maw kan ṭiak men ding? Missionary cangvaihnak kan neih ding hi kan mawhphurh a si, zianghman tuahsuak loih kan ṭiak men ding cu a si thei lo,” tiah a ti. Cutin meeting kaitupawl thinlung a kawih tuk ih ‘Baptist Missionary Society’ an dinsuak ta.

October 12, 1792 ah Kettering ah committee-pawl tawngkhawmawin meeting an nei ih, “The Particular Baptist Society for the Propagation of the Gospel among the Heathen” ti mi an dñ. Mission hrangah thawhhlawm an khawng ih William Carey le Dr. John Thomas (Sibawi) cu June 13, 1793 ah India ram ah missionary hnaṭuan dingin an thlahsuak. Dr. Thomas hi hi hlan khalah India ah a tlawng dah, rairingpawl hnenah thuthangṭha khal a rak phuang dah. India mipawl a vei ruangah England ah a kirsal ih, India ram ih missionary thlah dingin Baptist-pawl kha a ngen hai.

Pathian in William Carey khal missionary ṭuan dingin khawruahharzain a rak timlam. Episcopal kawhhran sungkua ah August 17, 1761 ah a suak. Kum 22 a ti ah a piangthar ih Baptist kawhhran ah baptisma a co. Kedam tuah hna a ṭuan ih, theihnak le zirnak duh zet, hal zet a si. An farah tuk ruangah tlawng a kai thei lo

ih, kedam tuah phahin amah ten ca a zir. Hebrew, Greek, Latin, German, Frence le ṭawng dangdang khal amah ten a zir. Tlawng ca zirhtu khal a ṭuan hngehng. India ram ah kum 7 rawng a bawl hnuah mi pakhat a piangthar. Beidawng loih hma lam pan ngutngo a si. India ṭawng 30 leng loin Bible a let, Bible College a dīn, kawhhran a din. Missionary hmaihruaitu William Carey vek hi tulai ah teh kan um thei lo ding maw?

William Carey-ih rualpa Andrew Fuller hi missionary ṭuanin ram dangah a feh ve lo nân, missionary cangvaihnak ah milangsar zet a si. Missionary Society an dīn tiki financial secretary hmaisabik a si. A thih tiangin mission sumpai hawltu le kiltu a si. William Carey tikhur sungih a ṭum laiah leng ihsi hridai hngget zetih kaitu a si. Khuatlawnngin missionary hnaṭuannak hrangah thusim in sumpai a hawl, cangan khalin sumpai a hawl.

William Carey cun ram thim a va nawr, Andrew Fuller cun William Carey ram thim va nawr thei dingin sumpai a hawl ih dung lam ihsein a ṭul mi sumpai a kuat. Zo so thupideuh? An thupitdan a bangrep a si. William Carey vekin na feh suak lo hmanah, Andrew Fuller vekin na aiawh na thlah thei a si. Zianghman tuah loih kan um asile, Khrih tokham thuṭhennak hmaiah zumtu piangthar kan ning a zak tuk pang ding! Nun hi pakhatte lawng kan nei, a tawi tuk fawn, kan vanglai, kan ṭuan thei laiah ti thei tawkin ṭanla uhsi.

(A Brief History of the Baptist by Edward H. Overbeycabu sung ta lak mi a si)

ZIANG TLUKIN A NASA LEH DING TI KAN THEI LO

Edward Kimbal cu a pumcawmnak hrangah kedan a zuar. Sunday School zirhtu khal a ÷uan phah ih, D. L. Moody cu a hnenah Sunday school a zir. Ni khat cu April 1858 ah Edward Kimbal cun D. L. Moody kha piantharnak thu a sim ih, a nun Pathian hnenih hlan dingin a ngen. Kedan dawr ih hlawhaw D. L. Moody cu a kedan dawr ah cun piantharnak a hmu ih, a nun Pathian hnenah a hlan taktak. Cutin D. L. Moody cu Pathian rawngbawltu ropi ah a hung cang. A fehnak kipah piantharnak thu a sim, mi a thawng a thawng in an piangthar, Pathian hnenah mi an nun hlan dingin a ngen hai.

England ih thuthangtha sim ih cān a hmanna ah kawhhran fate pakhat ih pastor ÷uan lai F. B. Meyer cu thuthangtha simnak lamih a nun hlanaw ko, D. L. Moody cun a cawktho. F. B. Meryer cu America ah ra in Pathian thu a sim. Tlawngta mino pakhat Wilbur Chapman cu F. B. Meryer thusimnak in a piangthar tariai. Wilbur Chapman in YMCA ih hna÷uantu pakhat Billy Sunday kha thuthuangtha sim hna ÷uan ve dingin a sawm. Billy Sunday cu Charlotte khaw lamah thuthangtha simin a feh ih, a rawngbawlnak a hlawhtling zet, Mordecai Hamm khal in a Crusade ah cun a bawm. Cui Crusade ÷um ah kum 16 mi pa te in piantharnak a hmu, cupa cu Billy Graham an ti mi pa kha a si.

Billy Graham cu evangelist hminthang zet ah a hung cang, leitlun hmun zakip ah Crusade tuahin a tlawng. Mi a thawngza a thawngza in an piangthar.

Kedan zuartu pa Edward Kimbal cun Kedan zuar ve tu D. L. Moody hnenih piantharnak thu a sim mi kha hi tlukin rah a run nei ding ti cu a thei ri ai lo ding. Zokhal mi pakhat te hnenih piantharnak thu kan sim mi simaw, nun tungdingaw dingih mi kan va tuamhlawm mi simaw hin ziang tlukin rah a run nei vivo ding ti kan thei ban lo.

Billy Graham ih thusimnak in mipiangthar le Pathian mihman miropi tawngza tampi an suak. Operation Mobilization

(O.M) d̄ntu pa George Verwer khal hi Billy Graham thusimnak ih piangthar a si. George Verwer in leitlun ah mi a thawng a thawng in Khrih hrangih pumpeaw ko mi a cawktho.

Martin Luther Khrih hnenih hruaitu John Staupitz le Spurgeon Khrih hnenih hruaitu John Egglen khal hi mi tampi ih theih an si lo.

Zumtu piangthar kan zaten Pathian hrangah thil fate zet kan tuah mi khal hi ziang tlukin Pathian in a karhter ding ti kan thei ban lo. Curuangah ziangkim kan tuah mi hi thatho zet le ruahsannak nei in tuah uhsi.

Vei khat laiah Scotland ram ah Fleming tiih kawh mi rethei le farah zet lóthlo pa pakhat a um. Ni khat cu a umnak thawn hla tuk lo cirhdup hmun pakhat ihsin mangbang ih b̄awmnak dil auaw a thei. Cutin a um men thei nawn lo ih b̄awmnak dil auaw a theihnak hmun lamah cun zamrangten a tlan vurvo. A hmun a va thlen tikah nauhak pakhat ciarbek sungah a tai tiang pil zo kha a hmu. Cutin Fleming cun nauhak pa cu ciarbek sung ihsin a runsuak.

A thaisun ah Fleming tei' inn hmaiah rang leng pakhat a ra cawl ih rinsan tlak le mifel pacang pakhat cu rang leng par ihsin a tum thutthi ih, Fleming hnenah cun, "Mani sun ih ciarbek sung ihsin na runsuah mi nauhak paih pa ka si. Na parah ka lung a awi tuk ih, na hnenah lungawi thu sim dingin ka ra a si," tiah a ti.

Lóthlo pa Fleming in, "Ka tuah mi parih lungawi thu in sim tum cu ka lung a awi zet. Asinan lungawi thu in sim ding ka duh lo. Na fapa ka runsuah hi na hnen ihsin ruahsan mi, beisei mi ziang man ka nei lo. Beisei mi neiin na fapa hi ciarbek sung ihsin ka runsuak a si lo," tiah a el. Cutiuh an biakaw kero laifangah an umnak thlamte sia zet sung ihsin nauhak pakhat a suak lohli ih lengah a feh. Rang leng mawngtu pa cun hitin thu a sut, "Thlam sung ih si ra suak, nauhak pate khi na fapa a si maw?" tiin.

Cule, "Aw, si e, ka fapa a si." tiah a ti. "Cutiasile na hnenih lungawi thu ka simnak ah na fapa hi ka fapa thawn fimthiamnak zirter ka duh. Cumi tal cu in cohlang hram aw," tiah rang leng mawngtu pa cun a dil.

Lóthlo pa Fleming khal cun a fapaih hmai lam hrang a ruahsak tikah rang leng mawngtu paih dilnak cu a cohlang.

Cutin lóthlo paih fapa cu khawpi sungih mineinung falepawl lawngih kai thei nak tlawng ða zetah fimthiamnak zir thei nak cān ða zet a ngah. Lóthlo paih fapa cu nauhak a si nān, an harsatnak ruatin nasa zetin ca a zuam. Cutin a netnakah cun si lam thiamnak thawn doctor degree a ngah. Cupa cu zo dang a si lo, penicillin si hmusuaktu sibawi tiih leilung tlunpi ih theih mi sibawi hminthang Dr. Alexander Fleming ti mi pa kha a si.

Rethei le farah zet lóthlo paih fapa cu leitlun hminthang zet sibawi pakhat ah a hung cang.

Ciarbek sung ihsin a fapa runsuaktu hnenih lungawi thu simtu pa cu Lord Randolph Churchill a si ih, England rampi ih prime minister tiang ðantu Winston Churchill-ih pa a rak si.

Vawi khat cu ralbawi hminthang Winston Churchill cu besia zetin a nā. Sizung ah an tuamhlawm, doctor thiam pawl in a dam khawsuak an zum nawn lo. A dam thei nak si an hmu thei lo. A netnakah, penicillin si dawh asile a dam thei ding ti an hmu suak. Cutin penicillin cu an dawt ih a hung dam suak. Leitlun ih miropi pahnih teih thuanthu thlir le ruah tikah kan thiti mi ziangkhal hi ziang tlukin a nasa leh ding ti hi kan thei ban lo a si. Paul in Galatia peng ih um zumtupawl hnenah, “Thil ða tuah dingah thanau hlah uhsi, ziangah tile kan bansan lo asile, a tikcucān teah kan at leh ding,” tiih thazang a pek hai ih a dik a si.

Scotland ah pa pakhat cu kawhhran pakhat ah pastor kum rei nawn a ðuan. A pastor ðuan sungah a thusimnak rahsuah mi piangthar pakhat hman umin a thei lo. A kawhhran member-pawl khal in an pastor cu an ngaisang lo, an duh lo ti a thei. Tha petu khal a nei dah lo. Ziangkhalle ka kum khal a upa thlang, ka rawngbawlnak ka hlawhtling fawn lo, pastor in ka cawlh le a ða ding tiin a ruat rero thlang. Sunday khawm dingih biak a va thlen tikah a kawhhran dikhon pakhat cun pastor lakah hlawhtling lo bik na si ding, kum hi zat rawng na bawl thlang ih na thusimnak ihsin mi pakhat taktak hman piangthar um ta lo, a piangthar umsūn ka theih mi le nauhak te a si sapbai tiah, amah hman a beidawn lai ah, a rak ti.

Ka sermon netabik si she tiin phur lo zet le ningzak zet cun thusim dingin pulpit ah cun a hung ding. Thu a sim ih a thusim

thateih ngai ih amah zohtu khal an um lo. Atu hi ka netabik sermon a si, pastor in ka cawl thlang a si tiah a phuangcih. Khawm an tiak tikah a member-pawl cu an tin theh men. Beidawng le ningzak zetih pulpit lamih amah te lawng a rung to laiah nauhak pakhat a hnenah a rung tlân ih ka pu ca hi zir vivo nign la Pathian mihman ka si thei pei maw? tiah a sut. Ka fapa, ka zum a si, Pathian in a lo hmang ding tiah a ti ih, a lu parah a kut suangin thla a camsak. Cutin nauhak pa thawn biakinn an suahsan veve.

Kum a rung herawk tikah khaih nauhak pa khal cu a zir sang vivo ih British ram ihsin Afrika ram ih missionary feh hmaisabik Robert Moffat kha a rak si. Afrika ram ah minung sa ei le khawse be mi mi tampi Khrih hnenah a hruai, kawhhran a dñ. A tar thlang tikah British ram ah a tlung duak ih, University pawl ah le kawhhran tampi ah thusimin, Afrika ram ih missionary hnatuan a tulzia a aupi. Sibawi zirnak theh pekte David Livingstone cu Afrika ram ih missionary feh dingin a pum a pe ta riai. David Livingstone hmang in mi tampi an piangthar, kawhhran tampi a ding. Robert Moffat le David Living Stone rangbawlnak thu theihnak ruangin le an thuanthu siarnak ruangin mi tampi missionary ah san thar hnu tiangin an fehsuak. Khaih putar pastor hlawhtling lo an ti mi kha, rawngbawlnak hlawhtling lo kan ti thei pei maw? Kan rawngbawlnak hi ziang tlukin a nasa leh ding ti kan thei lo.

STEFEN
(Apo 6 le 7)

Thuhmaihruai

-Bible sungah a thuanthu a lang mâl nân a ropi tuk.
-Kawhhran hmaisais ih dikhon pakhat a si.

1. **A Zumnak le a Nun a Milaw** (Apo 6:3a, 5a, 15).

-A zumnak cu a nun in a lang. A sim mi cu a nun ah a lang.
Zohbet ding : Timothy - Apo 16:2
ITim 3:2 - sawihnawm ding um lo.

2. **Zangfahnak a Nei** (Apo 6: 8a; 7: 6a).

-Zangfahnak nei Dikhon a si. Thusimtu a si.
-Nunaupawl lakah hna a ÷uan thei.
-Duhdawtnak le zangfahnak hi ÷hen theih a si lo.
-Duhdawtnak a thupitter...IKo 13

3. **Thiang Thlarau in a Khat** (Apo 6:5; 7:55)

-Kawhhran hmaisais le tulai kawhhran
-Pathian thupek a si. Ef. 5:18

A . C. Dixon in hitin a ti:

*“Pawl na rinsan ahcun pawl ih a ti thei mi lawng na ngah ding.
Zirhthiamnak na rinsan ahcun zirhthiamnak ih ti thei mi lawng na
ngah ding. Tawngkamthiamnak na rinsan ahcun tawngkamthiamnak
ih a ti thei mi lawng na ngah ding. Thiang Thlarau an rinsan ahcun
Thiang Thlarau ih ti thei mi (Pathian ih a ti thei mi na ngah ding).”*

4. **Fimnak le Huham in a khat** (Apo 6:3, 8a, 10)

-Jesu Khrih thawng in ziangkim kan ti thei... Fil 4:13.

-Jesu hi kan tuu khāltu a si. Thiang Thlarau par lawngah thumaw
aw.

-Pathian fimnak kan tul... Joseph, Daniel, Stefen

5. **Pathian Kamsuakthu in a Khat** (Apo 7)

-Notes a nei lo. Abraham ihsin Jesu tiang a dāwtdāwt in a rel zurzo
thei.

-“Pathian in na hnenih thu a sim thei nak dingah thlacam aw,
Pathian in nangmah hmangih thu a sim thei nak dingah Bible siar
Aw.”

6. **Miraltha** (Apo 7:53)

Sederek, Mesek, Abenekaw pawl tla.

7. **Van lam lawng a zoh** (Apo 7:55)

-Kiangkap a zoh lo, milai mithmai a zoh lo.

-Noah ih lāwng tuah mi kha teh!!

8. **Siang zetin a pum/nun a pe** (Apo 7:54-60).

-A nun pumhlum Jesu a pe.

-Stefen cu Jesu ah a rinum ih Jesu khal Stefen parah a rinum
(Apo 7:56)

- Jesu Paih vawrh lamah a ding

- Hebru 1:3 in Jesu cu Paih vawrh lamah a to a ti, ziangtin a si?
A danglamnak ziang a si?

BARNABAS

Barnabas hi Joseph ti khalih kawh a si. Barnabas hmin sullam cu ‘mihnemtu’, ‘mibawmtu’ tinak a si. Amah hi Judah hnám, puithiam sungkua Levi hrin a si. Jerusalem kawhhran member a si ih Saiparas ram mi a si (Apo 4:36).

A nun ihsin zir ding mi tampi kan nei.

1. **Thilpek Nun a Nei** – Apo 4:37
2. **A hmin milin Paul kha Dungthluntupawl hnenah a Hruai**
Apo 9:26-27
 - Miṭanpitu, mibawmtu, mihnemtu, tha mi petu a si.
 - A lang lo lamih hnaṭuan a si.
 - Kawhhranpawl tla tha a pe – Apo 11:22-23
3. **Miṭha a si** – Apo 11:24
4. **Thlarau Thianghlim in a Khat** – Apo 11:24
5. **Rinnak in a Khat** – Apo 11:24
6. **Mitungdingtu a si** – Apo 11:25-26
 - Paul a va hawlsuak. Mark khal a hruaisuaksal –
Apo 15:36-41; 2Ti 4:11
7. **Sumpai thu ih mirinum a si** – Apo 11:30
8. **Missionary si dingih Tlinnak a nei** – Apo 13:1-3

Ziangtik lai khalih a pahnihnak co duhtu a si. Ka rual hi Pathian in hmang seh, miropi si seh, thlawsuah co seh ti pa a si. Zangfahnak ih khat le ṭanghmasial lo a si.

ṬHANSONAK HRAMPI CASIAR

“Troas khua, Karpas hnenih ka kawrcung fûal ka tan mi kha, na rat tikah cazualpawl thawn rak keng awla, a hleicein savun cazualpawl kha run keng aw,”(2Tim. 4:13).

Paul in Timothy hnenah “Ka ra thlen lai hlanlo Cathiang ...nasa zetin siar aw,” (1Tim 4:13) a ti mi kha ca dang siarnak hrang khalah thazang kan la thei. Paul in Timothy hnenih 2Tim 4:13 cazual kha rak keng aw a ti mi kha Juda thuanthu bu, dān le profet thu hrilhfiahnak, rairingpawlih hla hrekkhat, cucu thusimnak le cakuat ah a telh ʈheu a si a zumum. A nun cem zik lam khalah cabu siarnak ah cān hman a duh hrih lai. Paul thawi bangaw mi thuanthu cu William Tyndale hi a si. Thawng a tla ih a thih hlante 1536 kum ah uktu bawi hnenah hitin ca a ngan: “Lukhum hlum, phazawngdan, ka bawngbi ke belhnak hrang ʈa puan them...cu hmuahhmuah hnak khalin ka Hebru Bible, Hebru Grammar le Hebru Dictionary kha in pe thei dingin na siannak ka lo dil. Zirnak ah ka cān hman ka duh,” tiin. Thlarau lam le theihnak ih kan ʈhannak ding cu cabu sungah a um. Sihni hlawhtling si ding cun dan bu a siar tam a ʈul. Sibawi thiam si ding cun thil an hmuhsuah thar theih a ʈul. Thlarau lam hruaitu khal in Pathian thu a theih le a hruai mipawl in ziang an ʈul ti a theih a ʈul. Cutiuh hlawhtlinnak nei dingin cabu dangdang khal a siar a ʈul. Mi tampi cun casiarnak cān ka nei man lo an ti. Zum ding a si lo.

John Wesley hi casiar zet mi a si. Man lo zetih hnaʈuan mi a si. Cān tamsawn rang parah a si ca a siar. Ni khat ah rang in peng 50, peng 90 khual a tlawn cān tla a um. Khual a tlawn tikah Science cabu, thuanthu bu, si lam thu tivek tampi pi a keng. Cabu phunphun tam zetzet a siar. A rawngbawlpipawl cu casiar an paih lo asile rawngbawl bansan mai uh a ti. A malbik ah ni khat ah nazi hrek tal casiarnak ah cān hmang nungla fimnak, theihnak lamah kan ʈhangso ding ih thlarau rawl tla kan ngah tam ding nân!!!

Ziangruangah ca kan siar ding?

“Thathonak tikhur khatteh dingah casiar uh,” ti hi Dr. Harold J. Ockenga ih mi tha a pekdan a si. Amah hi Honeymoon an feh cān khalih cabu zal khatih keng pa a si. Thlarau lam hruaitu cun thlarau nun harhtharnak le nun thuksin ih luhnak hrangah ca a siar ding a si. Mah le mah cawmawknak hrangah le mi dang cawm thei nak ding hrangah ca a siar ding a si. A thusim, a zirhnak, a cangan felfaiter dingah ca a siar ding a si. Thu thei dingah casiar ding a si. Siar loin thu theih thei a si lo. Miropipawl thawi kawmaw dingah ca siar ding a si. Ca kan siar tikah mi thawn kan kawmaw hi a si. Cabu tha pakhat ih thiltitheihdan hi tuak theih rual a si lo. Cabu tha khal siseh, cabu sia khal siseh an thiltitheizia hi tah theih a si lo.

Ziang kan siar ding?

Cabu kan siar mi vekin kan nung deuh ti hi thuhman a si. Sung lamih kan thawtpi mi kha nun ah kan langter. Cabu tam tuk a um ih, kan pumpak thansohnak hrang, kan insang thatnak ding hrang, rawngbawlnak hrangah bawmtu tha ding kan ti mi kha siar ding a si. Kan siar mi cu kan sinak dinhmun le kan hnaṭuan in bawmtu a si ding. Kan hnaṭuan in bawm lo tu le thathnemnak pe lo tu cabu siar cu cān a cem men. Daniel Webster in, “Cabu thahnem lo tampi siar hnakin cabu tha malte cipciar zetih siar ka duh sawn,” tiah a ti. The British Weekly Editor pa Sir W. Robertson Nicoll in, “Mi thuanthi siarnak hin kan siar miih ziaza khan mi a fansuak thei,” tiah a ti. Missionary ropi le huaisen, Pathian mihman thuhla siarnak hin nun tampi mi a zirh. Pathian thusim hminthang zet Joseph W. Kemp hi ziangtik lai khalah a kut ah mi thuanthi cabu a um ringring ti a si. Hruaitu si ding cun cabu siarnak ih ciahaw mi si a ṭul.

Ziangtin kan siar ding?

Casiar ti hi hiti tla in an simfiang theu, “Ngan mi par ihsi zirnak,” tiin. Siar ahcun khawruahnak tla a tel. Siar men hi cu a awl ko. Siarnak ih rahsuah ruangah thil tharthar ruahnak le cinken mi kan

neih lo ahcun kan siar man ziang a ṭhahnem?” Ruat loin siar a theih, ruat loih siar mi cun zianghman hlawknak kan ngah lo ding. Ca kan siar tikah thinsung ih hmingsin hi a har. Thu thar hmu dingin le thu ruat zetin kan siar ding a si.

Spurgeon in a tlawngtapawl hnenah casiardan hitin a zirh hai: “Nan neih mi cabu kha thei thluh uh. Cipciar zetin siar uh, a lo fansuah thluh hlanlo khaih cabu in khawlhaw uh. Siar awla, siarsal aw, na sungah lutter aw. A ṭhialin ṭhial aw. Cabu ṭha kha ngun zetin vawi tampi siar awla, cabu te ah hmingsinnak ngan aw,” tiin. Cabu pakhat ngun zet, cipciar zet le felfai tei siar le zir cu cabu 20 lai siar zurzo hnakin a ṭhahnem sawn. Man a nei sawn. Malte lawng zirngah le rang zetih cabu siarnak in pawrhawknak tampi cu a ra an ti ṭheu. A hnuai lamih casiardan hin hlawknak tampi mi a pe:

- Cabu ṭha hril aw.
- Note book le cafung thawn siar aw. Na thluak ih na hmingsin thei cuang lo ahcun tampi na siar mi khal kha cān cem men a si ding. ṭha na ti mi kha hmingsin aw, ngan aw.
- Cabu pakhat thu lakkhawmnak cabu nei aw. Hmingsin tlak thupawl kha ngan aw. Na bet duh a um le bet aw. Hmai lam hrangah thil ṭha zet a si.

Canon Yates in cabu siardan hitin a ngan ve: “Cabu ṭha le theih har deuh pawl cu vawi thum siar an ṭul. A hmaisabik cu rang nawn in le a pehpeh ih siar ding a si. Ziang thu ṭha a um ti kha a tlangpi theih tumih ruat phah ding a si. A vawi hnihnak ah cun fimkhur zetin, cipciar zetin, nuamnai tein, nehnhuih hman lehsal dingah note la aw. A vawi thumnak ah cun rang nawn le cawl loin siarsal leh awla, theih ṭheh tum aw.”

ZIR DINGAH A TLAI TUK ZO TI A UM LO

- Socrates, Greek mifim pa kha a tar hnu pi ah music tum a zir.
- Hminthang zet Cato kha a kum 80 in Greek ca zir tulin a thei ih a zir thawk.
- Plutarch kha a kum 70 le 80 kar lakah nasaten Latin a zir.
- Sir Henry Spelman khan a no laiah Science zir a thlahthlam ih, a kum 50 le 60 kar lakah science zir a thawksal. Cutin mihminthang zetah a cang thei.
- Frence mi, mihminthang zet Colbert khal kha a kum 60 hnu lawngin Latin le dān lam a zirsal.
- Ludovico khan a kum 115 ah a mai san ih a thil cinken mipawl a ngan .
- Homer le Virgil lettu Ogilby khan kum 50 hnu lam lawngin Latin le Greek a zir ve a si.
- Mi hminthang Dryden khan a kum 68 in Iliad a let ih, cabu hminthang zetzet a ngan mipawl khal kha a tar lamih a ngan mipawl an si.

HLAWHSAMNAK HI A NETNAK A SI LO

Mi zokhal hlawhsamnak le thil tisial nei hliir kan si. Zokhal in thil tisial le hlawhsam hi kan duh lo cio mi a si. Thil kan tisial tikah mangbang le khawruahharin kan um ih, kan hlawhsam tikah kan thlik, kan nun le kan thinlung hriamhma in neihter. Kanmai nun hriamhma in neiter lawng si loin kan duhdawt mipawl tiang a nater hai ih, Bawipai rawng kan bawlnak tiangin a siatsuah. Kan thil tisial mi, kan sunnak, kan hlawhsamnak, kan tluknak le kan mualphonak pawl tla hin kan tha in nauter, kan bei in dawngter, mi lakah vak ngam lo le nuam zetih tlangleng ngam lo ko tla in tuah. Pathian hman tlak ka si nawn lo tivek tla in ruahawknak mi a neihter. A liam cia mi ih kan thil tisial mi ruangah hmai lam pan thei lo ko in tuah theu. Pathian thu Bible kan zoh tikah kan thil tisial mipawl siseh, kan hlawhsamnakpawl siseh, kan mualphonakpawl le kan tluknakpawl tla siseh Bawipa cun in ngaidam ih, amah sawm ih amai cahnak le fimnak thawi hlawhsam nawn lo le hmai lam kan pan ding in duhsak. Vawi tampi cu kan sunnak, kan hlawhsamnak, kan thil tisial zo mipawl tla kan cingsal ih lungawi thei lo le ralṭha thei loin in umter. Cuti vekih na um asile nangmah le mah hitin tiaw aw, “ Hlawhsamnak hi a netnak a si lo,” tiin.

Theodore Roosevelt in, “Thil tisial dah lo pawl cu thil ziangkhal tuah dah lo pawl lawng an si,” tiah a ti mi hi a dik a si. Rawngbawlnak ah siseh, thil ziangkhal siseh na tuah ih, cangvaihnak na neih phawt ahcun thil tisial mi cu a um tengteng ding mi a si. Electric Power hmusuaktu Edison hin \$ 100000.00 hnak tam cu thil dangdang tete 6000 lai hmuhsuahnak ah a hmang ih, cumi lak ihsin pathum lawng cu hman tlak an si. Electric power hmusuak thei loin sum tampi a lakin a cem. Asinan a cem tinten a hmuh duh mi lamah a naihter vivo. A rualpi ṭha zet Henry Ford in, “Hlawhsamnak cu fimsinih a thar ih tawtawhsalnak cān remcang a si,” tiah a ti mi hi a dik a si. Ṭawng dangih kan sim asile hlawhsamnak hi hlawhtlinnak ding lamzin tawthawhnak a si kan ti thei.

Bible sungih Pathian mihman miropi tampi hi nangmah le keimah vek milai ve menmen le hlawhsamnak, tluknak le thil tisual nei hlir an si. Abraham in a hnen um Haggat a ihpi ih Ishmael leitlun ih a ra suah hi tuisunni tiangin a thil tisual ropi a lang (Sem 16). Joshua khal khan Israel-pawl ih ral Gibeon-mipawl thawi remawknak thukham a tuah khi thil a tisual tuk lawmmam (Josuah 9 zoh aw). David khal in kuang kha caw leng in phurh a tum ih nasa zetin siatnak a thleng (2Sam 6). Uriah nupi a sualpi ih, a pasal cu ral ram ah thi ko a thlah khal cu sual rapthlak tuk a si. Peter in atthlak zetin a nâm zuki Jesu run a tum kha thil tisual ropi a si (Joh 18:10,11). Paul khal khan John Mark a vawi hnihnak missionary khaulawnnak cān remcang a pek duh nawn lo khal kha a tisual rori a si (Apo 15:35-41).

Asinan, hih thil tisual mipawl hi a netnak an si lo. Hlawhsam lanta nak le kha tiih tan lanta nak an si lo ti cu Bible sungah fiangten kan hmu. Pathian cun a mithiangpawl ih thil tisual mi khal kha a thil tum hlawhtlinternak ah le a hmin sunlawinak hrangih a hman thu kan hmu. Cumi kan theih tikah thil tisual zumtu hin tha thar la ih, Pathian țang sungah tlanlut ih, ngaidam dilin, amai cahnak le fimnak parah țhumawin, țan kan la sinsin ding hi a si.

Khuahlan mithiangpawl bangin kan thil tisual mi ihsin thil tampi kan zir thei. Ziang vek mi kan si ti khal hlawhsamnak sung ihsin kan zir thei. Ral pa thuhla khal kan zir thei. Thutak thar le ruahnak thar khal kan hmusuak thei. Mi hrekkhat cu hlawhsamnak an tawn hnu lawngah le thil an tisual, an mualpho hnu lawngah thil an zir thei.

Thil kan tisual tikah kanmah le mah zohaw loin, kan kiangkapih thil umtudan khal zoh loin zumnak in Jesu kan zoh lohli ding a si. Kanmah le mah kan zohaw ih, kan kiangkapih thilumtudan kan zoh asile beidawng le thanau in kan hnațuan lai mi khal cawlhsan duhnak kan nei mai ding. Asinan Pathian kamsuakthu Bible thutiamkam kan aupi ih Jesu lam kan zoh asile a siabik ihsin a țhabik a suak thei a si. Kan hlawhsamnak, kan thil tisualnak le kan tluknak ihsin hlawhtlinnak a suak thei a si.

Kan thil tisual mi ihsin thil kan zir lawng si loin kan thil tisual mi kha kanmah hrang țatnak dingah Bawipa kan țuanter a si.

Bawipa cun thil sia khal thil tha suahnak ah a cangter thei ih, kan hlawhsamnak, kan mualphonak kha Bawipa hnenah kan hlan siang taktak maw? Bawipa in thlawsuah hrampi ah a cangter thei a si.

Hlawhsamnak, tluknak hi a netnak an si lo. Hipawl kan nun lam tuan ih kan tawn tikah cun a na zet tla a si ko ding, asinan cui hmun ah kumkhuaih tanta ringring ding a si lo. Pathian cu, “..ninghangpawl hrangah vutcam aiah lallukhum, ninghan aiah lungawinak hriak, beidawn aiah lungawinak hnipuan,” (Isa 61:1) a pe thei a si. Hihi mangbangza Pathian zangfahnak cu a si. Kan simfiang thei lo ding, asinan kan nun in kan tep thei. A zangfahnak maksak cu kan thangthat thei.

A liam cia mi ih kan thil tisual, kan hlawhsamnak, kan mualphonak le kan tlukbahnak pawl hi lungawinak, thlawsuah ropi le hlawtlinnak hrampi ah Pathian cun a cangter thei a si. Pathian thutiamkam hi siar hrih hnik: “Kharbawk ih an lo eisak kum ih rawl ka lo rulkirsal thluh ding, khaukhuap ei mi siseh, kharbawk fa ei mi siseh, a dang kharbawk bupi ei mi siseh ka rulkirsal thluh ding...” (Joel 2:25).

Kan thil tisualnak le kan hlawhsamnak ah khan tisualsal nawn lo ding le hrial dingin Pathian cun in duh. “Hmanseh, na hnenah ngaidamnak a um, cutin nang cu tihzah mi na si ding,” (Sam 130:4). Zumnak cun ngaidamnak ah mi a hruai ih, ngaidamnak cun Pathian tihzahnak ah mi a hruai ding a si. Tih mi hi thawngtla pa in thuthetu a tih vek khi si loin, fa in a pa a duhdawt tuk ruangih a tihzah vek kha a si. Pathian ngaidamnak in in tangdawrter lo asile kan soal kan sir taktak lo a si men thei.

Hlawhsam, mualpho, thil tisual le tluk hi a pawl zet ko, asinan a netnak a si lo, a pawibik khal a si lo. A pawibik miangmo cu tluknak le hlawhsamnak hmun ih tan lan ta hi a si. Ding lohli awla, Bawipai tang sungah a ngaidamnak co dingah soal sirin le soal phuangin hlawnaw aw.

Abraham, Joshua, David, Paul, Peter le Bible sungih miropi tampi tla hi hlawhsam, mualpho, thil tisual le tlu an si. Cui hmun ah tang lanta loin, Bawipa hnenih tha thar an laksal tiki hlawhtlingsal an si.

Hlawhsam, thil tisual, mualpho le tluk hi a netnak a si lo!

Sam cabu ngantu in, “Miṭha paih kekarpawl cu Jehovah in a hruai ih, a lamzin ah lungsinak a nei. A tlûk a si khalle, a tlulan ta lo ding, ziangatile Jehovah in a kut in amah cu a kai hnget ding,” (Sam 37:23-24) a ti.

“Curuangah zahngainak kan co thei nak dingah le kan ṭul cān ah in bawm dingin zangfahnak kan hmuh thei nak dingah zangfahnak laltokham cu ralṭha zetin naih uhsi,” (Heb 4:16). Ralṭha zetin naih uhsi – atu rorlah hin!

RAWLBAWLTUPAWL IH TI LO DING MIPAWL

Leitlun ram tinkip ah rawngbawltu kan suak tam deuhdeuh ih a lungawium zet. Kan lungawi laiah rawngbawltupawl ruangah mipi buainak le rawngbawlnak hmin mawilonak a tam zet. Rawngbawltupawl hnenah Pathian in i zirh mi thu hi lo zem ve ka duh.

1. Mi dang rawngbawlnak cawng hlah

Bawipaih Sabit hmuan pakhat sungih hnaṭuan kan si ko nân, kan tuanvo a bangaw lo. Mi hrekkhat cu mit an si. Cupawl cu thusimtupawl an si ti sehla, “Taksaruangpum pumhlum hi mit si thluh hnik sehla, ziangtin a ngaithla thei ding?” (I Ko 12:17). Mi hrekkhat cu kut an si – mibawmtu ti sehla, mi hrekkhat cu ke an si, ram thim nawrtu missionary an si ti sehla. “U le nau tla, mi kip in Pathian in a lo kawh laiuh nan sinak kēl ah khan Pathian thawn umtlang ringring uh,” (IKo 7:24). Mi dang rawngawlnak le rawngbawlnak dang ihsin thil ṭha zetzet cu kan zir thei ko. Asinan Pathian ih ṭuanvo in pek mi cu thlauthla ding kan si lo. Pathian ih ṭuanvo in pek lo mi lamah rawng kan bawl tikah Pathian malsawmnak tla cu kan hmu ko ding, asinan Pathian in kan hrangih a ṭhabikih in kawhnaṭ sǎn cu kan ṭhelh hi a si. Pathian ih in kawhnaṭ – ziang ṭuan dingah ti kan theih a ṭul.

2. Na titheinak lǎn hlah

“Ziangahtile Pathian in zumnak a lo pek tawkte fingfing vekin, nanmai lakih zohman in a ruahawk ding tawh hnakh sǎngin ruat aw hlah seh, ruahnak dikin ruataw sawn seh tiah ka hnenih zangfahnak i pek mi thawngin ka lo sim a si,” (Rom 12:3).

Talent pek thu khalah khan an talent co mi cio a bangaw lo. Pakhat cu talent 5, pakhat in talent 2, a dang pakhat in talent 1 tiin

an co kha! Pathian ih in ngen mi cu Pathian ih titheinak in pek mi vek teih ùan ding hi a si. Thil tumpi pi ùan tum hi a ùa ko, asinan Bible in “...to hmaisā ta awla, a man tuak ta aw,” a ti. Ti theih ding a simaw ti zohfiang taaw a ti kha (Luk 14:25-32). Evangelist tampi cun an hnañuan tlnsua thei lo mi hrangah paisa mi an dil. Cu cun Pathian sunlawihnak a pe lo. Pathianrawn lo le Pathian rem ti nak theifiang loin hnañuan hlah. Na titheidān zohfiangaw ta aw.

3. Mi dang rawngbawlnak zuam hlah

Mi dang rawngbawlnak an hlawhtlinzia kan hmuh le kan theih tikah Bawipa pakhat rawng kan bawl a si ti kan theih a si ahcun, mi zuamnak hrise lo lak ihsin kan him thei ding. Jesui’ nundan hi cawn tlak zet a si. John 4:1-3 “John hnakin Jesu in dungthluntu tamsawn a tuah ih, baptisma a pe tamsawn ti Farasipawl in an thei ti Bawipa in a thei. Amah Jesu rori cun baptisma a pe lo nān, a dungthluntupawl in an pe sawn. Judia peng a fehsan ih, Galili peng ah a fehsal.” Kan zir ve dingah a ùa zet. Kum tawk fang liam zo ah khan International Conference ah ka tel ve ih, cu tawkah Amerika ih mission hruaitu pakhat in nannih mission teh rawngbawltu paziat nan nei tiin i sut. Kha laiah cun missionary 30 lawng kan neih lai a si ih 30 tin ka sim. Ka kiangih to pa in kannih 50 kan nei tiin a sut ve lo nān a sim lohli. Uarawknak ùihnung zet mi dang rawngbawlnak va zuam hi hlawn uhsi. Annih hnakin kan cak, kan tum, kan tithei tiih lungawi le direm hi Jesui thinlung a si lo. Tlaksiatnk a si. Bawipa in, “Jehovah in hitin a ti: mifim in a fimnak tuangkawnpi hlah seh, micak in a cahnak tuangkawnpi hlah sehla, milian khal in a lennak tuangkawnpi fawn hlah seh,” (Jer 9:23). “A tuangkawngtu cun Bawipa ah tuangkawngaw seh,” (IKo 1:31). Mi dang rawngbawlnak lungawipi le an hlawhtlinnakih lungawi kan zir a ùl. “A lungawi mi cu va lungawipi uh,” (Rom 12:15). Mi iksik cu ruh khensa vek a si (Thufim 14:30).

4. Dān pahbal hlah

Khristian nun le rawngbawlnak hi ralkap, tlanzuamawk le innsak vekih khaikhin a si. Cupawl cu dān le dūn in a kil ih, a uk hai. Paul in hitin a ti, “Cule mi pakhat in zuamawknak ah zuam vein, dān vekih a zuam lo asile, nehnak lukhum pek a si lo,” (2Tim 2:5). Kannih ih dān bu cu Pathian kamsuakthu Bible ih duh zawng a simaw ti theifiang lo piin rawngbawlnak na neih a si ahcun na hnaṭuannak cu Khrih Jesu-ih Ni ah meisa in cekfel a si leh ding (I Ko 3:12,13).

5. Luan hlah

“Cuhnakin na ṭawngkam cu, ‘a si’ cu ‘a si,’ ti si sehla, ‘a si lo’ cu ‘a si lo,’ ti si seh. Ziangahtile cuih tlun lam pauhpauh cu miṭṭa lo pa hnen ihta a si,” (Mat 5:37).

Rawngbawlnak tinkimin an rawngbawlnak report peknak magazine an nei ṭheu. Report kan pek tikah diknak a ṭul. Pathian cun kan report mi parin si loin kan sinak vek cekci sawn vekin lawmman in pe ding ih, thu in ṭhen sawn ding. Kan crusade ah mi 600 an ra ih, mi 1000 an ra tiih relnak in Pathian sunglawihnak a pe lo. Thuphan per a si ruangah thuphanih pa Setan a sunlawih ih, a lungawiter a si. Bawipa in thlacamdan ding a zirh mi ah khan, “Na hmin sunglawi seh” ti a um kha. Report hman lo peknak in Pathian hmin kan sunlawih lo a si. Mai sinak hnakh sangdeuhih relawk hi sual a si ih, mai sinak hnakh si lo tuk, santlai lo tukih thil dil khal hi sual a si.

6. Minung lungawiter tum hlah

Paul-ih nun hi a mak ko, Gal 1:10, “Ziangahtile, atu ah minung ih pawm ding maw, Pathian ih pawm so ka hawl? Asilole minung lungawiter maw ka tum? Ziangahtile, minung ka lungawiter men a si ahcun kei cu Khrih-ih ṭemṭawn sal ka si lo ding,” a ti. Milian le mizahum an si ruangah thutak thu hi thup hlah. Jesu le baptisma petu John khal in Farasipawlih mithmai zohin thu an sim hrimhrim lo. “Mitcaw hruaitupawl, rul cithlahpawl” an ti ngam mai. Paul in

Galatiapawl thu a sut kha, “Thutak ka lo sim ruangah atu-ah nan ral ah maw ka can?” (Gal 4:16).

7. Nangmah le mah rellangaw hlah

Baptisma petu John in hitin a ti, “Anih cu a kaiso vivo ding ih, kei cu ka tumsuk vivo ding,” (John 2:30) tiin. Jesu in John thu hitin a rel ve thung, “Thungaithu ka lo sim, nunau hrin mi lakah Baptisma petu John hnakih cungnungdeuh mi pakhat hman an um lo,” (Mat 11:11) tiin. Magazine hrekkhat tla cu anmah le mah rellarawknak a tam zet, “Ziang tluk maksak Rundamtu Jesu,” ti mi in an thei ding hi a si. “Ziang tluk maksak thusimtu,” a si ti i in theih a si ahcun kanmah kan langawter a si ding.

8. Sumpai thu ih thusuhnak um thei mi va si hlah

Paul in Korin khawmipawl hnenah hitin ca a kuat, “Hi a tam zet mi thawhhlawm kan fingshawinak thu ah mi ih sawihlawm hrial kan duh. Bawipai mithmuh lawngah si loin milai mithmuh khalah thil dik tuah kan duh a si,” (II Ko 8:20,21) tiin. Rawngbawltu hrekkhat cun sumpai hi Pathian kawhhran ta a si mi rori tla anmai hrangah an hmang men. Billy Graham in hitin a ti, “Kannih Association ih sumpai thu le hla cu committee kut sungah a um theh. Kei in thuneihnak ka nei hrimhrim lo. Ka hlawhhman khal hnatuantu dang pawl thawn kan latlang.” Rawngbawltupawl hi kan kut a thianghlim maw? Rawngbawltu cun amai nupi asilole sungkhat unau sumpai kiltu ah hmang hlah seh.

9. Tanghma sial hlah

“Taksaruangpi ah thenthekawknak a umlonak dingah cuti vekin a tuah. Cui taksa peng pawl cun pakhat le pakhat bangrepin ngaihsakawktawnnak an neih sawn nak dingah a si,” (IKo 12:25).

“Zokhal maibul thil lawng ngaihsak loin mi dang ta khal ngaihsak uh,” (Fil 2:4).

Mi dang Kawhhran bǎwm theidan cān remcang hawl aw. Na sumpai in siseh, na theihnakin siseh mi dang kawhhran le mission dang bawm aw. Nan rawngbawlnak kawhhran le mission khalah nangmah le mah hmai lamah retaw hlah, mi dang hruaitu si thei mi khal hmun le ram pek hna thiam aw.

10. Hminsiatnak darhzaiter hlah

“Fimnak nei lo mi in a innhnen a nautat, asinan theihthiamnak neitu pa cu daiten a um. Kam tam vahhmang in thuthuppawl a phuangsuaq, asinan thinlung rinum cun thuhla a thup,” (Thf 11:12,13).

Rawngbawltu pakhat khat ih hminsiatnak, cahlonak na theih tikah na ti ding mi umsun cu Pathian hnenih thlacamsak le rem le tha na ti le amah hnen lawngah tha a va pek le a dinthatsalnak ding hrangih thu va sim cu a si. Thurin fehpi sual, fehualpawl lawngte cu a lang khalah ralrin pek ding, aupi ding a si ko. Amah lawngte cu pulpit le ca ih thehdarh hi pumpak mi va donak hrang ah cun hman ding a si lo. Siangpahrang Saul a thih tikah David in hitin a ti, “Gath khua ah va sim hlah uh, Ashkelon khua ih lamzin ah phuang hlah uh; Filistin nunaupawl an lungawi pang ding. Khawvel fanupawl an di a riam tuk ding,” (IISam 1:20). Bible cāng pahnih hi siar bet aw; “Ziangahtile, kan zaten thil tampi ah kan tlu theu. Zokhal a tawngkam ih a tluk lo asile anih cu mipitling a si ih, a taksaruangpi khal a thunun thei a si,” (James 3:2). “Duhdawtnak cun sual tampi a khuh a si,” (I Pe 4:8).

RAWNGBAWLTUPAWL IH TI DING MIPAWL

Hih thu hi ngan tlak ka si lo tiin Pathian hmaiah ka khur phah rero. Ziangkhalle zangfahnak thlazar hnuaiah dingin rawngbawltupawl ih ti ding mi 10 hi ka ngan ve a si hi. Kei in ka ti thei thluh ka tinak a si hrimhrim lo. Ka tling lo ti thei cingin ka ngan a si.

1. Thlacam nun kai hnget aw

Rawngbawl hlawhtlinnak ding hrangah thu thum a um: a pakhatnak cu thlacam a si ih, a pahnihnak khal thlacam a si, a pathumnak khal thlacamnak a si thotho. Ziangruangahtile Bawipai hna cu milai cahnak huham, thiamnak le fimnak hmangih hlawhtlin theih a si lo. Thlarau in thawk tahratih tisa ih cemter hi thil awlte a si. Pathian ih hriak a thih mi cu an thiamnak le an hmanrua thaṭha pawl si loin a minung sawn hi a si. Jesu hi kum thum le a hrek lawng rawng a bawl nân, a hlawhtling zet. Thlacam a thlahthlam lo. Pathian huham in a khat. Mi zokhal Jesu hnaki man loih hnaṭuan le rawngbawl hi Pathian hrangah thathnemnak a um thei cuang lo. Thlacam nun nei loih rawngbawl cu tisa a si ih, siatnak a si sawn. Rawngbawl ding cu a tam zet ringring. Jesu in, “Feh uh,” (Mat 28:19) a ti hlanah, “Curuangah thlacam uh,” a ti a si (Mat 9:38). Leonard Ravenhill in hitin a ti, “Thlacam lo rawngbawltu cu a hni dualdo men.” Rawngbawltu amah hmuah thlacam si loin, thla in camsak uh, tiih mi dil hi ṭihnungza a si. Paul cin, “Ka khuk ka bil a ti hnuah, mipi hnenah thlacam in bawm ve uh,” a ti (Efe 3:14; Rom 15:30).

2. Zir mi si aw, sikân neih zir mi si aw

Paul in Timothy hnenah Hitin a fawrh, “Ka ra thlen lai hlanlo, casiar siseh..tuah aw,” (1Tim 4:13).

Pathian thu diktei an theinak dingah mi zirh ding cu puithiampawlih ṭuanvo a si. “Ziangahtile puithiam hmur in theihnak

a kiltha ding ih, a kâ ihsin mi in dān an hawl ding a si, zianghtile amah cu ralkap rualpawlih Jehovah thu phurtu a si,” (Mal 2:7). Zing hi thungaisuahih zirnak ah a thabik. Pathian thu pawntlangte lawng thei ih sermon hi thil cang thei a si. Cuvek menih duhtawk ding kan si lo. Pathian thu a sinak muril theingah rori ding kan zir ding a si. Hrilhfiah cabu lawng hi rinsan ding a si fawn lo. Siar lo ding lo ding, zoh lo ding tinak cu a si lo. Khuallawn cān hi casiarnak ah a remcang zet.

3. Na insang ah cān mawi tawkin hmang aw

Rawngbawltu hmuahhmuah in hih thil dāwtaw hi an thlun a tha. A pakhatnak ah Pathian, a pahnihnak ah insang, a pathumnak ah rawngbawlnak tiin. Hih thil dāwtaw hi kan thleng asile, pawl a khawih thei. Rawngbawltu tampi in kan insang hngakin rawngbawltu kan thupitter sawn an ti theu. Bible in ziangtin a ti tile, “Mai insang tha zetih uk thiam, zahum zetih fāte thu hnuaiih ret thei a si ding a si,” (1Tim 3:4). Nupi in insang ih rawngbawltu um an duh lo ih, pasal um lawng an duh. A sullam cu pasor le rawngbawltu zokhal in insang ah cun pasal tha si she tinak a si. Fale khal in insang ah cun an pa kha saya vekih a um an duh lo ih patling, pa tha a si ding an duh. Na insang ah cān hmang tha awla, coka hna khalah tel ve aw. Thimnakah, bazaar kai, hmuan titawih, khukheng khawlh, rawl suan, inn phiah fai...tvp. Peter in a nupi-ih nu a kilkhawi. Jesu in siah ziangzat pek a tul ti khal a thei. Dungthluntupawl in nunaunuih khuai mi ziangzat man a si ti an thei. Na insang thawn leknak khalah cān hmang uh. Nāwmawknak cān ruat mi tla hmanhman neih a tha. Biaknak lam thu lawnglawng tawng in rel hlah. Na fale thawn tla capoh le nawmawknak tuah uh. Hmunkhat ah rawl eitlangin zalen zetin um cān nei aw. A cang thei asile, na nupi khan a rawngbawlnak ah hruai theu aw. Cān rei tuk na nupi, na insang suahsanin feh hlah. Na nupi-ih tlinlonak na rawngbawlnak ih nunau na tawn mi hnenah sim hlah, harsatnak, buainak na tawng thei. Na nupi ca na kuat tikah ca-ik leng lamah nangmai hmin asilole, nangmai hmin le na nupi-ih hmin ngan aw. Nunau in ca an lo kuat asile nan nu in ca khirh seh. Na nupi cu cuvek ti thei a si lo asile,

nunau rawngbawltu t̄uanvo pe aw. “Khimkhuahnak in a lo humhim ding; theihthiamnak in a lo kilhim ding,” (Thf 2:11).

4. Na taksa kilkhawi t̄ha aw

Kan taksa cu Thlarau Thianghlim temple a si ih, kan tuamhlawm t̄hat a t̄ul (1Ko 3:16). Rawl t̄ha ei awla, luarkai tuk in ei hlah. Rawl hmanhman ei le hmanhman ihthat, cawlhahdamnak in rawngbawl thei nak cahnak a lo pe ding. Tuanten it awla, tuan in tho aw. Ni tin taksa cangvaihnak nei aw. Ke ih feh hi harhdamnak hrangah a t̄ha. Mawt̄aw le Motorbike lawngih feh hi uar ding a si lo, bicycle hman hi harhdamnak hrangah a t̄ha. Jesu khal a kum 30 tiang cu lettama a t̄uan ih, kum thum le a hrek rawng a bawlkhalah khan a ke in a feh a si. Amah rori in a khraws a pu. A taksa cu a hnet t̄ha zet ding. Hur sualnak tlansan aw, na taksa cu cu vek men hrangih hman ding a si lo (1Ko 6:18), na thlathlarau huham na hloh ding. Sibawi hnenah na harhdamnak cek t̄heu aw. A t̄ul an ti mi cu si in tuamhlawmaw lohli aw (1Tim 5:23).

5. Thu lo simtu, nun lo simtu le lo sawiseltu pawl kha t̄haten, thinsau zetin an thu ngai aw

“Thurawn pek umlonak ah, mipi an tlu. Asinan thurawn petu tamnak ah runsuahnak a um,” (Thf 11:14)

“Thurawn pek duh nawn lo siangpahrang tar le â hnakin, mino mifarah fim a t̄hasawn,” (Ths 4:13). Kan hmin a than deuhdeuh tikah khawvel mipawl in in naih deuhdeuh ding. Pathian mi rualpi cu an um kel tein an um ko ding. Sam ngantu in ralrinnak in pe, “Pathian ngaihsak lo thurawn peknak ih a feh lo tu, misualpawl lamzin khalih a ding lo tu, mi hmuhsuamtupawl tonak khalih a to lo tu cu mithlawsuak a si,” (Sam 1:1).

Rualpi t̄ha in na thin a lo natter hmanah duhsaknak t̄ha a nei, sikhalsehla na ral in na liang in a lo kuah asile ralring aw. Mi in an lo sawisel asile na mawh lozia rel tum hlah. Na thin khal heng hlah. Lungawi zetin ngai ko awla, a dik mi cu tuah aw. Cucu sawiselnak sung ihsin hlawknak na hmuhdan ding a si.

6. Hotu sinak ah a pahnihnak cuh aw

Thukham Hlun san laiah hruaitu hi bulpak rori an si theu. Thukham Thar san ah cun Pakhat lawng si loin, pakhat hnak tam an si. Pastor ti le, elder, bishop ti hi Thukham Thar ah cun pakhat hnak tam an si thlang (Apo 14:23; 20:17; Fil 1:1; 1Th 5:12; Tit 1:5; Heb 13:7, 24; Isa 5:14).

Thukham Thar rawngbawlnak hrangih hruaitu umdan ding Pathian tumdan a si. Hruaitu cun thuneihnak amah lawngih nei hleice duhnak le rawngbawlnak uk thluh duhnak ihsin a thiarfihlimawk a tul. Lubik pakhat lawng kan nei ih, cucu Jesu a si. Hruaitu dang pawl cu a taksa lawng kan si men. Tuanvo hi mi dang kan zem pei ih thuneih bik kan tum ding a si lo. Hruaitu cun amai duhhrilnak rori in a tuannak ihsin tha petu le ruahnak petu ah um seh, mi menmen in hivek hi an ti thei lo. Hruaitu cun Pathian zangfahnak thawngin a ti thei a si. Hruaitu a thih ruangah rawngbawlnak thangso loin a um ding a si lo.

7. Bukawtawn rawngbawlnak kai hnget aw

Thusim tikah uar luar tuk hi kan hrial ding a si. Uar tuk in rel si, nunpi si lo, nunpidan ah cun lang tham si lo thu ah na tukih rel kan hrial ding a si. Van ram le hell ram thu sim veve aw. Pathian duhdawtnak le a dingfelnak, thianhlimnak le rawngbawlnak, Khrih vawi khat a ratnak le a ratsalnak ding thu, tuarnak le malsawmnak, Khrih ih kan dinhmun le a taktak ih kan sinak, cuti vekin uar hleice nei loin thu hi kap hnih ih fehpi ding a si. A harhdam mi rawl kan peksuah a tul.

8. Mi na duhdawtnak kha tak seh

“Pathian in leitlun mipawl a duhdawtzia cu a Fapa neihsun a pe...” (John 3:16). Khrih in kawhhran a duhdawt ruangah a nunnak a pe (Efe 5:25). Tidamnak rawngbawltu tampi in duhdawtzangfahnak ngaingai tel loin mina hrangah thla an cam theu.

“Minung ṭawngpawl le vancungmi ṭawngpawl in ṭawng hman ningla, duhdawtnak ka neih si lo ahcun, kei cu dar awn vek men le dar sumsel awn vek men ka si. Cule profet thuphuan ih thuphuan thei nak thilpek neiin, thuthup hmuahhmuah theithiamin le theihnak hmuahhmuah neiin, cule tlangpawl ṭhawn thei nak zumnak hmuahhmuah nei hman ningla, duhdawtnak ka neih si lo ahcun, zianghman lo men ka si. Mifarahpawl cawmnak ah ka neih mi thil hmuahhmuah pe thluh in, ka taksaruang pum hi ur dingah pe hman ningla, duhdawtnak ka neih si lo ahcun, ka hrangah hlawnak zianghman a um lo” (1Ko 13:1-3). Milian cu mifarah hnakh kan upat le kan duhdawt sawn a si ahcun tangka kan duh ruangah a si ko ding, James 3:1-4 siar awla a fiang ding. Thusimtu hrekkhat cu mitthli thawn thla an cam (Apo 20:31), nang cu mitthli thawi thla na cam lo asile, mi dang kha mitthli thawn thla ka lo camsak ding ti hrimhrim hlah. Duhdawtnak taktak in rawng kan bawl maw?

9. Na nun le na rawngbawlnak kha cekaw ṭheu aw

Thla khat ah ni khat asilole, kum khat ah vawi thum, vawi li ni hleice ruat tahratih mah le mah cekawknak neih hi bawmtu ṭha zet le a hrisel mi le hlawnak a si. Hla phuahtu in, “Thianghlim dingah cān la aw,” a ti kha! David in, “Maw Pathian i hliakhlai awla, ka thinlung thei aw; i hniksak awla, ka dawnharnakpawl hi thei aw. Cule keimah ah sualrlnak a um maw, ti zoh aw, cule kumkhaw lamzin ah i hruai aw,” (Sam 139:23-24) a ti. Hlawnak le malsawm hin Pathian duhdan le tumdan hmu thiam lo ding in kan mit in cawtter ṭheu. Rin lo piih siatnak kan tawn mi hin mah le mah cekaw kan thlawnak in theiher ṭheu. Rinsan tlak hruaitu dang pawl thawi awngaw zetih kawmawknak neih tengteng ding a si. Mi kawm loin nangmah te lawng um hlah. Na ti sual mi na theihsal asile, na mipi hnenah ka ti sual a si tiin phuang ngam aw. Pathian in a lo tungding ding. Dungthluntu John cu Jesu naihbik ah a um ih, thuphuan ropi a dawn hi! Asinan vancungmi kha ṭum hnih a bia ih be lo ding in sim ṭhatsal a si kha. John in a ti sual mi kha thup loin a ngan thocho (Thu 19:10; 22:8-9).

10. Ziangkim hi Kumkhaw mit in thlir aw

Hebru cakuat ngantu in, “Kan zumnak hrampi le famkimtertu Jesu lam cu zohin tlân vivo uhsi, anih cun a hmaiïh um mi aipuannak ruangah ningzahnak cu ziang hmanah siar loin, khraws cu a tuar, cule Pathian laltokham vawrh lamah a to,” (Heb 12:2) tiah a ti. Paul khal in, “U le nau tla, ka kaingah zo tiah keimah le keimah ka ruataw lo; cuhnakin hi thil pakhat hi ka tuah sawn a si: dung lamih thil umpawl hngilhin, hmai lamih thil umpawl cu ka dawï, Khrih Jesu ah tlun lamih Pathian kawhnak nehman hrangah hmuitin mi lam panin ka nãwr,” (Fil 3:13-14) tiah a ti. Paul in rawngbawltupawl rinrinnak a pek kha, “Ka hnenih pek mi Pathian zangfahnak bangtukin, innsak thiam mifim bangin kei in lungphum ka phum ih, mi dang in cumi parah an sak. Asinan mi kip in cumi parah ziangtin an sak ti kha fimkhur hai seh....Zokhal a hnaṭuan mi a kãng asile, a hloh ding, asinan amah cu meisa sung ihsi luat vekin rundam a si ding,” (1Ko 3:10, 15).

(Himsin: R. Stanley sermon ta lak mi a si)

**ZIANGRUANGAH NAUHAK HNENAH THUTHANGṬHA
KAN SIM DING?**

1. Jesu-ih zirhnak ruangah.
 (1) Mat 18:1-14; Mar 9:36-42
 (2) John 21:15-17

2. Paul-ih zirhnak ruangah.
 (1) Efe 6:4; 1:1;6:1.....1Ko 2:14
 (2) Kol 3:20; 1:2
 (3) Tit 1:6

3. Nauhak zaten sinak soal thawih suak an si.
 Sam 51:5; John 3:3-7; Rom 3:9-18; 5:12; 6:234

4. Nauhak in thlarau, thinlung, taksa an nei ih kumkhaw hell ih an
 hlohral ding ṭih a nung.
 Luke 2:40, 52; Mat 18:11,12

5. Nauhak an piangthar thei.

6. Jesu in a hleicein nauhakpawl a ko hai.
 Mat 19:14

7. An pianthar a awl.
 2Tim 1:5;3:14-15
 Evangelist Tom Rees in 75% mi piangthar cu kum 14 hnuai lam
 an si a ti.
 An tlu menmen fawn lo.
 An zingzawinak ah:
 Piangthar hi: kum 0 – 41%
 kum 4 -1475%
 kum 14 – 3010%
 kum 30 -4%

8. Piangthar lo nauhak an vakvai.
Tah 2:11-12, 18-19; 4:3-4

9. Nun hi a hramthawkah ruahsan ding a um.

- (1) Engineering le Lilawn
- (2) Nauhak pa te le Cabuai
- (3) Hmuan kiltu le Pangpar
- (4) No tidai khat le tidai um lo vek an si
- (5) Thlaici tuh cān a si
- (6) Cahnah var zianghman ngan hrih lo vek an si
- (7) Hmuan sungih thingkung cu

10. An nun a zaten run theih a si.

- (1) Sathau far sau le tawi.
- (2) D. L. Moody in nauhak piangthar cu mi pakhat kim a si a ti. Upa piangthar cu mi hrek lawng a si a ti.

JESU-IH SERMON NETABIK
(The farewell Message of Jesus)
John 13:1-30

Mosi in sermon netabik a nei, Joshua in sermon netabik a nei, Paul
in sermon netabik a nei; Jesu khal in sermon netabik a nei:

1. Tangdawrnak (Humility) - John 13:1-5
2. Thianhlimnak (Holiness) – John 13: 6-10
3. Lungawinak(Happiness) – John 13:11-17
- 4.. Nun Der/deu (Hypocrisy) – John 13: 18-30
Ananias le Safira nun.....Apo 5:
Judah Isakariot...John 6:68-71
Rawngbawlnak ah nun der in hmun le ram a nei ve lo.

PASTOR-PAWL HNENIH PAUL-IH SERMON NETABIK
(The farewell message of Paul to Ephesian Elders)

Apo 20:20 - 35

- 1. Nanmah hrangah Fimkhur Uh** – Apo 20:28
(Take Heed to Yourselves)
 - Pathian thawn dik ringring dingin fimkhur uh
- 2. Tuu rual hrangah Fimkhur Uh** – Apo 20:28
(Take Heed to all the Flock)
- 3. Tuu rual Cawm Uh** – Apo 20:28
(Feed the Flock)
- 4. Ralring uhla Ralrinnak Pe Uh** – Apo 20: 29-30
(Watch and Warn)
- 5. Thlacam le Bible Siar** – Apo 20:31-32
(Prayer and Bible Study)
- 6. Mai hrang Hlawknak Ruat lo Nun** – Apo 20:33-35
(Freedom from self interests)

PUMHLUM IH PEAW GLADYS AYLWARD

Gladys Aylward hi nu te, miniam, zirnak lam khalah zirnak nei lo a si. North London, Edmonton khua ah 1902 ah capetu pai sungkua ah fanu upabik siin a suak. A pianthar hnuah biakinn lam lawnglawng ih cān hmang a si.

Ni khat cu bus ih a fehnak ah Tuluk ram thuhla le mi thawng za tampi rundamnak thu vei khat te hman thei hrih an si thu a siarngah. A nunnak ah Tuluk ram ih missionary feh ding rori ih Pathian kawhnak cu el theih siin a thei lo. Curuangah China Inland Mission ah missionary dingin a dil. A dilnak cu interview tuahsak ding cun an pawm.

China Inland Mission Board in interview an tuah tikah ca zirnak a neih lo mi hin Tuluk ɬawng khal a thiam thei ding an zum lo ih, a hnenah cun Tuluk ɬawng hi na hrangah a har tuk ding, curuangah na feh lo mai a ɬa ding tiah an ti.

A thin a na tuk. Pathian kawhnak le el theihin a thei si lo, lamzin dang ka hawl thotho ding a ti ih, inn lamah a tlung, cule paisa hlawhin hna a ɬuan. Tuluk ram thlen thei nak paisa ka neih phawt cun ka feh thotho ding, Pathian in a titiin i ti mai seh, tiah a ruat. Tuluk ram thlennak ding daih sumpai a hlawhngah tikah a paisa cu a Bible sungah a ret ih, “Maw Pathian! Hihi ka si ko, ka Bible sungah paisa ka neih zat ka ret. In hmang aw, in hmang aw!” tiah thla a cam. A rual nu pakhat in Gladys Aylward hnenah Tuluk ram ih missionary ɬuan pitar Jeannie Lawson in bawmtu a ɬul thu a rak sim dah mi kha a thinlung ah a pai ringring. Pi nga fang sang, Gladys cun a paisa neih sunte in ticket a lei ih, Tuluk ram thleng dingin Russia, Siberia lamah tlangleng in a feh. Ral doawknak le a um fawn ih, Russia le Tuluk karlak khi ɬihnungza a si. Tuluk a thleng thei pei maw ti khal ruahhar a si. Asinan Pathian-ih kawhnak a nunram ih um mi cu el theih a si fawn si lo.

Tuluk Ram ah

Tih le tih, ka sisi ka si mai ding tih Tuluk ram panih feh Gladys cu tawkfang zet hnuah Tuluk ram Yang Cheng khua a thleng ve tariai. Cu tawkah Scotland ih si missionary nunau Lawson cun a rak hmuak. Cutin a hnenah umin rawl suan tivek a ti thei mimi a bawm. An pahnih cun harsatnak phun zakip lakah Tuluk mipawl hnenah cun rawng an bawl. Tulukpawl cun khawsia an si tiin an hmuhsuam, an nautat. Lawson cu a rung thi lala ih, Gladys cu sumpai bawmtu nei loin amah te lawng rawngbawlnak cu a run peh vivo. A rei hlanah Gladys cun Tuluk tawng a thiam zet. Khaw tin ke in khual a tlawng ih, thuthangtha a sim vivo. Thawnginn lam khalah a feh ih, thawngtlapawl a veh hai, thuthangtha a sim hai. Tuluk ram ah cun an thei tuk thlang ih, “Nunau Thathum” ti roriin an ko.

Tuluk mipawl in an duh tuk lawmmam ih, Tuluk mi sinak rori thawn Tuluk ram ah rawng a bawl. Tuluk nauhak tampi le minopawl ih nu ah a cang.

Leitlun ralpi a rung tho tikah, Japan ralkappawl in Tuluk an do ih, Gladys hrangah harsatnak tampi a um.

1940 ah Japan ralkappawl in Yang Cheng khua an run naih thlang tikah, Gladys cun Tuluk nauhak 100 cu Yellow Tiva tanin Sian tlang par lamah a tlanpi hai. An tlannak cu thla khat zik lai a rei, ei ding rawl malte lawng an keng fawn. A cau tuk ih, Gladys cu taiphawt in besia zetin a na.

Pathian kilvennak ti cu thilmak tak a si, Swedish-American missionary pa kha Amerika ram ihsin Tuluk ram a thlen pekte a si ih, tuamhlawmawknak si tampi a keng. Gladys cu a tuamhlawm ih, a rung dam lehsal. Thla khat sung cu cak lo zet le thinlung lam khalah bang zetin a um. Mangbangzain a rung damcaksal ih, nauhakpawl le ralrelhpawl hnenah rawngbawlnak nasa zetin a nei thei.

Communist in Tuluk ram cu a lak tikah, Gladys cu 1949 kum ah, kum 17 sung Tuluk ram ih a um hnuah, England ah kuatsal a si. England a thlen tikah a hmin a thang tuk ruangah mi in thusim ah an sawm, thu a phunphun an sut. A rawngbawldanpawl an sut ih, flim tla an suah.

1957 ah Gladys cu Hong Kong a tlawng ih, cutin Taiwai lam le neta lamah Tuluk ram sung khal a lut leh. Amerika, Canada, New Zealand le Australia lam khal a tlawng. British siangpahrangnu thawn khal kawmawknak an nei.

1970 ah Taiwai ah Gladys cu raibur pi in a tlak ih, a thi. Taipei ah phum a si. Pathian in cathiam lo, mi-â te khal pumhlum ih a pekawk phawt cun mi a hmang thei a si ti hi Gladys nun in a langfiang zet. Gladys cu mi tawng za tampi hnenah malsawm a si rori. Minopawl hnenah Gladys in hitin thu a cah hai:

“Ca na thiam maw thiam lo ti ah khawruahhar hlah. Pathian in ziang certificate na nei ti a lo sut lo ding. A kawhnak ah na rinum maw rinum lo ti lawng a lo sut ding,” tiin. (Don’t worry about your education. God won’t ask you for your certificates; he’ll only ask if you have been faithful to His call)

THLAM SAK PHAH IH MISSIONARY HNAṬUAN
(Tentmaking Missionary Movement)

A Sullam:

Thlam sak (tent-making) ti ṭawngfāng cu Paul le Akuila tei nupa hnaṭuan mi ihsin Apo 18:1-5; 20:34 ta lak mi a si. A umzia cu mah te cawmaw ih Missionary hnaṭuan tinak a si. An leitlun hna an ṭuan ko nân, an tumtābhik mi cu thuthangṭha sim, Missionary hnaṭuan a si. Paul, Akuila le Prisila (Apo 18:1-5; 20:34) kha anmah te pumcawmawin Missionary hna an ṭuan. Tulaiah kan ram khalah Pathian rawngbawl duh tampi kan um nân, kan theih lo mi cu rawngbawl ding cun cuzah hnaṭuan bansan, kah dawr tuah, lettama, ló thlawh, cuzah hnaṭuan tivek bansan tahratih fehsoak, asilole kawhhran ih cawm tengteng a si hmang tin ruatsual kan tampi ding. Mah te pumcawmaw ih Missionary hnaṭuan hi Bible zirhdan le Bible sung mi khal in an hman mi a si. Cawn tlak a si.

Thukham Hlun Ah

Thukham Hlun san laiah Pathian cu Minung hmangin a run phuangaw ṭheu. Profet le puithiam hnen lawngin si loin lóthlo pa, ngakaitu, lettama, tlawngta, ralkap, siangpahrang, ukto le mi menmen hnen ihsi tla in a run phuangaw. Thukham Hlun ih thlam sak (tent-making) missionary hmaisabik cu Abraham a si kan ti thei. Pathian thu ngaiin a neih mi hmuahhmuah thawn nunphung (culture) dangah a vai. Isak, Boaz, Ruth, Joseph, Job pawl khal lóthlo an si. Miriam - nau umtu a si, Joshua le Gideon - ralkap an si, Amos - tuu khāl a si, Shadrach, Meshach, Abednego le Daniel - tlawngta an si. Hipawl hi an zaten thlam sak missionary hnaṭuan an si thluh. An hmuaitinbik cu Pathian hrangih nget zetih đin le a thutheitu si ding hi a si.

Thukham Thar ah:

1. Jesu cu lettama in a thawk (Mar 6:3).
2. Luke kha sibawi a si (Kol 4:14). Luke kha Paulih missionary khualtlawnnak ah a tel ve vivo ti a hnuaiih Bible cângpawl ah a lang thei (2Tim 4:11; File 24; Kol 4:11; Apo 16:10-17; 20:5; 21:18; 27:1-28:16). Dr. Luke cun mina a tuamhlawm phah vivo ding ih, a ngah mi sumpai khan an khualtlawnnak hrangah a hmang ve ding.
3. Lydia, dawr tuah a si (Apo 16:14, 15, 40). Amah hi Zurup ram ih piangthar hmaisabik a si. Paul, Silas le Luke tuamhlawmtu a si. Fil 1:5; 4:10 peknak hnațuantu lakah a tel ve ti a fiang. Ziangahtile kawhhran dıntu a si.
4. Anțioch Kawhhran in Paul thawi missionary an thlah mi Barnabas khal ló neitu a si kha (Apo 4:36, 37). John Mark-ih pupa a si (Kol 4:10).
5. Kornelia ralbawi a si (Apo 10:48).
6. Dorcas thilpek in rawng a bawl (Apo 9:36). Amah hi puanțhit a si. Rawngbawltu a bawm, mirethei tla a bawm.
7. Paul, Akuila le Prisila tei nupa kha kut hnațuan an si (Apo 18:1-5). Paul hi Missionary, Evangelist le Pastor khal a si. Bible College Sayakyi khal a si. Asinan amah tein a cawmaw. A kut in puantlam a tah ih a zuar. A ngah mi sumpai cu a rawngbawlnak hrangih țul mimi ih a hman thu amah Paul in a ngan (Apo 20:34; 1Th 2:9; 2Th 3:7, 8). A tlunih kan tarlăng mipawl hi an pumcawmnak ding hrangah anmai hna an țuan nân, an tumtabik mi cu missionary hnațuan a si.

Kawhhran Thuanthu Ah

Kawhhran thuanthu kan zoh tik khalah mahte pumcawmaw ih, missionary hnațuan hlawhtling zetzet hmuh ding an um.

1. Wilson cu Afghanistan ram (missionary luh thei lo nak) ah hlawhtling zetin hna a țuan. Amah hi cuzah hnațuan a si. Cuzah hnațuan in a lut ih, missionary luh thei lo nak khalah a lut thei. Cuzah in lakkha an pe ih, missionary hna a țuan.

2. Marco Polo (1245-1323), Tuluk ram ih a tlawwnak cu khristian karhnak a si.
3. Francis Xavier (1506-1552), missionary hmahruaitu a si. French tlawngtapawl kha thuthangṭha hrangah nisuahnak lamih tlawngkai dingin a fial hai. Nisuahnak lamah leitlun tlawng kai uhla, tlawngta nan si ko ding, asinan nan hna cu missionary a si ding a ti.
4. Japan ram ih Jesuit missionary-pawl cu anmah te cawmaw an si.
5. 1727 ah Court Zinzendorf (1700-1760) in West Indian salpawl hnenin St. Thomas tikulh ih thlarau le taksa lamih an harsat thu a theih tikah Moravians-pawl hnenah a sim. Lettama pa le bel tuahtu pa mahte cawmaw missionary ah an feh.
6. San thar missionary hmaihrhaitu William Carey (1761-1834) cu mahte cawmaw missionary a si. Hitin a ti, “Ka hna cu Khrih thu tlangaupi a si ih, ka cawmawknak dingah kedam ka ṭhi,” tiin. Amah tein kedam a ṭhi ih, a sun a zan in Pathian thu a sim. India ṭawng in Bible a let. Serampore Bible College d̄ntu khal William Carey a si.
7. David Livingstone Africa ah, William Clark Japan ah, Robert Morrison Tuluk ah tiin mah te cawmaw in missionary an feh.
8. Hlanlai ih Nestorian khristian le Basel Mission pawl tla mah te pumcawmaw ih missionary hnaṭuan an si.
9. Tunai teah ‘Conservative Baptist Foreign Mission Society’ khalin mah te cawmaw ih missionary feh ding an ko ih mi tampi an feh.
10. 1978 ah EVANGELICAL UNION STUDENTS OF INDIA pawl in Thiruvall khawpi ah sak lam India (Northern India) ih missionary tlawngta feh ding thu an rel ih an hlawhtling zet. A umzia cu tlawngtapawl kha ram thim ah tlawng an kai ih missionary hna an ṭuan tinak a si. India ih an ram thim cu sak lam (Northern) lam hi a si. Mipiangthar phun hra tlawngta, College tlawngta, University tlawngta pawl kha Hostel ah umin tlawng an kai ih, mai umnak khua ah kai loin ram thim ah kai uhsi an tiaw. Cutin tlawngta an si laiah Missionary hna an ṭuan tikah an hlawhtling zet. Piangthar tlawngta: phun riat tlawngtapawl, phun hra tlawngtapawl, University tlawngtapawl nan tlawng kai laiah missionary hna ṭuan uh. Cān remcangbik a si. A lo cawmtu nan nu le nan pa, nan unau an si ko. Tlawngta nan si laiah Missionary hna ṭuan uh. Nan cān ṭha liamter men hlah uh.

U Aung Dwe: Kan lairam nawrtu Karen missionary a si. Amah cu Education Department lamih hnaṭuan a si. Kan palepawl cun an thei theh. Cuzah hnaṭuan a si ih, khualtlawngin kan lairam hmun tin ah Pathian thu a sim. A hlawhtling zet. Cuzah hnaṭuanpawl nan lakkha ringin missionary hna ṭuan uh. Tlawng saya/sayama pawl, cuzah hnaṭuanpawl ram thim lamah ṭhawn dil uhla, missionary hnaṭuannak ah a rem tuk. Bible ih in zirhdan a si. Pathian hnaṭuan dingin hna bansan tengteng a ṭul lo pi.

Ziangruangah Thlamsak Phah ih Missionary Hnaṭuan hi?

1. Hnaṭuannak a kau ih missionary tampi neih theih a si. Biaknak lam saya hmin ih luh theih lo nak khalah luh theih a si. Kan laimi kawhhran hi kan farah ih missionary lakkha kan pe tam thei lo. Mah te cawmaw missionary cun kawhhran sum a ṭul lo.
2. Kawhhran phurh a zang (1Th 3:9). Mah te cawmaw a si ruangah Kawhhran sum a ṭul lo.
3. Missionary luh sian lo nak ram ah a lut thei. A hleicein cuzah hnaṭuan tla cu a remcang sinsin.
4. Apostalpawlih ṭuandan a si. Paul in i cawng uh a ti (1Ko 11:1; 4:15-16).
5. Kawhhran thuanthu kan zoh tikah an hlawhtlinnak thuthup a si. Kan ram khalah kan hlawhtlinnak ding thuthup pakhat a si ding. Duhdawt mi unau, mah te cawmaw in missionary hna a ṭuan theih sokhaw. Tlawng sayapawl, cuzah hnaṭuanpawl, ram thim lamih um dingin dil uh. Lakkha lo petu cuzah an si ding ih na hna cu missionary hna a si ding.

Zopawl An Feh Thei?

Lóthlo, dawr tuah, puan ṭhit, sumdawng, cuzah hnaṭuan, tlawngta, lettama le zokhal feh theih a si. Mah te cawmaw ih thuthangṭha sim tinak a si.

Tlinnak

Missionary ṭuan ding cun a malbik ah tlinnak 6 tal a neih a ṭul.
Cupawl tla cu:

- (1) Piangthar—Missionary thinlung a ṭul.
- (2) Thlacam nun nei a si ṭul.
- (3) Tuar ngamnak thinlung nei si a ṭul.
- (4) Bible theihnak tlasam lo a si a ṭul.
- (5) Mi ṭawng thiam thei si tla hi a ṭhahnem zet.
- (6) Mi umtu khawsakdan zirthiam si a ṭul.
- (7) A thupibik cu pumhlumpekaw k hi a si.

Duhdawt mi unau. na dam sung cān tawite hi ziang hrangah hman na tum? Zokhal missionary ṭuan thei kan si. Mah te cawmawin na fehnak kipah rundamnak thu aupi aw. Sumdawngpawl nan khualtlawnnak kipah runnak thu aupi uh.

AMAH CU KAN HAIDAIHNAK A SI
(He is our Sufficiency)

“Curuangah mi-âpawl vekin nung loin, mifimpawl vekin fimkhurten nung uh. Nitla an ðhat lo ruangah, a ðha thei bikin nan cān hmang uh. Curuangah **â hlah uh**, Bawipaih duhzawng ziang a si ti theithiam sawn uh.” (Efe 5:15-17)

“*Â hlah uh,*” ti kha thupek a si, â loih umdan cu ziang a si pei? Cāng 18-nak in a simfiang cih, “*Cule sabitzu ri hlah uh, ziangah tile cumi cun pawisaklonak ah mi a hruai; Thlarau in khat sawn uh.*”

Pathian duhnak, duh zawng thei thei ding cun a pakhatnak ah rundam na si phawt a ðul. A pahnihnak cu Thlarau ih na khah a ðul. Cucu Pathian Kamsuakthu Bible ih in zirhdan a si. Zumtu tampi in, “*Pathian, zo bik hi saw nupi ah ka ðhi ding, pasal ah ka nei ding, ti in sim lo hi ziangruangah a si ti ka theithiam lo,*” an ti. Mi hrekhat in le, “Ziangah si pei Pathian, ziang hna ka ðuan ding ti in sim lo, ziang ei in hawnak lamah ka feh ding ti in sim lo, ziang ka lei ding, khui hmun, khui khui tivek ah ka ðawn le a ðha ding tivek in sim lo, in theiher lo? Ziangruangah si pei Pathian in a duhnak in sim lo?” an ti ðheu. Pathian ih duhnak a phuan cia mi hman hlensuak loin ziangtin thil dang cu a lo simbet ding?

Thlarau khah tiih sullam cu ziang a si? Thlarau khah theology mal lai kan reltlang hnik pei. Rundam na si veten, Pathian Thlarau cu na sungah a lut ih a umcih. Rundam si mi zumtu Thlarau co lo um a theih lo. “*Zokhal Khrih Thlarau nei lo tu cu Khrih-ih ta a si lo.*” (Rom 8:9 – siarbet aw (1Ko 6:19;12:12-13). Riahsiatumza a si mi cu mipiangthar zumtu tampi in rundam an si hnuah Thlarau co loin an ruataw. “*Maw Pathian na Thlarau run thlah aw,*” ti tla in thla an cam. A si thei lo, Pathian Thlarau cu zumtu sungah Khrih rundamtu ih a cohlan veten a um zo a si. “*Na Thlarau tampi in, tamsin in i run burh aw,*” ti tla in thla an cam.

Thlarau Thianghlim cu mi pakhat a si, na sungah a um zo. “*Nan taksaruangpum cu Pathian hnen ih si nan neih mi nan sungih um Thlarau Thianghlim-ih temple a si ti nan thei lo maw?*” (1Ko

6:19). Vawi tampi cu kan rak neih zo mi kan dil ðheu. Thlarau Thianghlim kan hnenih rung ðum dingin kan dil, anih cu kan sungah a rak cêng zo. Na thlacamdan hi na ruatsal dah maw?

“Bawipa, cu pa, kha pa hrangah duhdawtnak tamsin i pe aw,” ti tla in thla kan cam tla a si thei. Bible in, *“Pathian in kan hnenih in pek mi Thlarau Thianghlim hmangin kan thinlung ah a duhdawtnak a burh zo,”* (Rom 5:5) a ti.

“Bawipa zangfahnak tamsin ka ðul,” tiah thla na cam. Pathian ih a lo pek zo mi a zangfahnak cu na hrangah a tawk a si, a ti (2Ko 12:9).

“Bawipa, cahnak tamsin ka ðul,” tiah thla na cam maw? Bible in, *“Cahnak i petu Khrih thawngin thil ziangkim ka tuah thei,”* tiah a ti (Fil 4:13).

“Bawipa, i hruai aw,” tiah thla na cam. Anih cun, *“Lo hruai vivo ka tum, ziangahsaw i thlun lo,”* tiah a lo ti ko ding nân, a aw na thei lo.

“Bawipa, huham thiltitheinak ka ðul,” tiah thla na cam maw? A taktak ahcun Thlarau Thianghlim na sungih a cen ih si khan na ðul mi huham cu na nei zo nân sokhaw.

AMAH AH A FAMKIM TAWK (Complete in Him)

Ziang tikah so kannih piangthar zumtu hin kan nun ih ðul mi hmuahhmuah haidaih tawkin kan nei zo ti kan thei pei? Peter in, *“A ropitnak le a ðhatnak maksak hmangih in kotu theihnak zarah nunnak le Pathian ngaihsaknak hrangih kan ðul mi hmuahhmuah cu a Pathian sinak huham cun in pe zo a si,”* (2Pe 1:3) tiah a ngan. Tlaksam mi zianghman kan rak nei lo hi a si.

Zumtu mi tampi in himi tuahsuak thei dingin huham thiltitheinak ka nei lo ti kan hmang. Apostol Paul in Kolose zumtupawl hnenah, *“Nannah cu amah ah nan famkim a si,”* (Kol 2:10) tiah a ti. Ziang beisei na nei lai? Ziang so na dil? James in kan dil ding mi in sim – “fimnak” dil uh a ti (James 1:5). Na neih zo mi, dil ðul nawn lo mi theihnak dingah “fimnak” tla hi a ðul tuk mi a si. Thlarau Thianghlim hi dil a ðul nawn lo, kan sungah a cêng zo.

Thlarau Thianghlim kan sungih a cen zo ruangah, huham thiltitheinak khal hi kan nei a si. Jesu in, *“Asinan Thlarau Thianghlim nan parih a rung thlen tikah, huham nan ngah ding,”* (Apo 1:8) a ti. Hi tawkih “humham” ti mi hi Greek ðawngfång

'dumamis' a si ih, cumi ihsin 'dynamite' ṭawngfāng a ra suak. A umzia cu 'dynamite' ah na feh rero tinak a si.

Na sungah 'dynamite' a um a si. Huham thiltitheinak hmuahhmuah cu na sungah a um a si. A um lo ṭheu mi le kan neih ṭheu lo mi cu cuih huham thiltitheinak suahter lo hi a si. Thlarau neih cu thu dang a si ih, Thlarau ih khah cu thu dang a si lala.

Mirang ṭawng ih "fizzie" an ti mi hi thil hlûm fate a si ih, no sungih ti in ding mi ah tidai ah an thlak ṭheu. A thur nawn, thlum nawn ah a cang. In tikah a thaw thei zet. No sungih tidai ih na thlak asile, a thawtnak cu a suak ih tidai hmuahhmuah a fangsuak thluh. Khaih si hlûm te kha zup loih no taw ih a hlum teih a um ringring asile, ṭhathnemnak a nei lo. A zup thluh lawngah cuih sihlum sungih a thawtnak tha a suak thei ih, no sungih tidai hmuahhmuah a fansuak thluh thei. Sabit fizzie asile, sabit rim le thawtnak in a suak ding. Na neih mi fizzle vekvek in tidai kha a cangsuak ding.

Fizzie umdan hin zumtu nunnak ih Thlarau cangvaihndan a langfiangter zet ka ti. Thil ti thei, humham maksak nei Thlarau Thianghlim cu zumtu sungah fizzie vekin a um. Thusuhnak um mi cu anih cun a thiltitheinak, a sinak zaten na nunnak ah a suah maw, a lo luahkhat thluh maw? ti hi a si. Thlarau Thianghlim in pumhlum ih pe aw, hlanaw lo zumtu nun ah Thlarau Thianghlim in Khrih-ih nun a langsuakter thei lo. Thlarau Thianghlim ih a lo uk thluh, nangmah na zupral thluh lawngah Khrih mizia a langsuakter thei ding. Thlarau Thianghlim khat loin thlarau lamah zianghman kan tuah thei lo. Kut hruk (kut moza) hnenah, "Piono tum aw," ka ti asile, kut hruk cun ziang a tuah pei? Zianghman tuah hlah, a tuah thei lo. Kut hruk amah te in piano a tum thei lo. Asinan cuih kut hruk sungah ka kut ka hrawlh tikah ziang a cang? Music – awnmawi a suak a si. Kut hruk sungih ka kut ka hrawlh tikah kuthruk cu a cangvai. Kut hruk in kut hnenah, "Maw kut, cangvaih i zirh hnik aw. Piano tumdan i sim aw," a ti lo, ti khal sehla umzia a nei lo ding. Zianghman a ṭawng lo ih, kut ih a fehpinak nak ah a cangvai men hi a si. Thlarau ih khat zumtu in Pathian duh zawng ziang a si pei? tiih hawl ciamco a ṭul nawn lo. Thlarau ih hruainak ah an feh mai.

Zumtu tampi in, "Ka thlarau thilpek co ziangtin ka thei thei ding?" an ti ṭheu. Theih thei nak lamzin ṭhabik cu Thlarau Khat nun

hi a si. Na nun a lo kaihruai ding ih, na zohsal tikah, “Thlarau in i uk tikih ka buah mi cu hihi maw a si,” na ti ding. Hihi thlarau thilpek ka co mi cu a si hi, ti na theithiam mai ding. Thil pakhat hnu pakhat zingzawi ciamco hman a ÷ul lo. Thil pakhat te lawng a ÷ul ih, cucu Pathian Thlarau kha kan nun ih buah zalenter ding hi a si. Cu khal kanmai thutluknak parah a ÷umaw. Kanmai thuthu a si. Zing na thawh tikah ziang hnipuan ka hruk ding? tiah thutluknak na buah. Cuih hnuah thawhhlam ah ziang ka ei ding, tiah thutluknak na buah lala. Cutin sunnihlawhin thutluknak na buah vekvekin na nung vivo. Thlarau khat nun ti mi cu thutluknak kan buah mi kip kha Thlarau uknak hnuaiih hlan le pek thluh kha a si mai.

PETER IH TAWNTEH MI (Peter’s Experience)

Jesu kiangnaiih Peter a um tikah, huham thiltitheinak nasa zet a nei ÷heu. Curuangah Jesu kiangih um hi a duh ringring. Wawi khat cu Apostolpawl kha Galile Tili ah läwng in an feh (Mat 14:22-23). An läwng kha tisuar le thlipi in a den zawk rero ih, Kapernaum khua an thleng thei lo.

Mi pakhat in läwng leng lam a hei zoh ih, “Mi pakhat ti parih feh a hei hmu.” Peter in, “Bawipa na si maw?” tiah a au. Bawipa Jesu in, “Keimah ka si ko”, tiah a ti. Cu tikah Peter in, “Kei teh ka ra thei pei maw?” tiah a ti. Ziangruangah Peter in cutin a ti tiah na khawruah a har thei men. Läwng sungih Jesu a ra thlen tiang ziangruangah a hngak lo? Peter cu cuti vekih hngak thei pawl a si lo. Peter cun a thinlung sungten, “Kha tawkah Jesu a um. Kei hi tawkah. Thil ÷ha a si lo. A hnenih ka um a ÷ul, a hnenah ka feh ding, tiah a ti-aw. Ti parah ka feh thei lo ding ti lam khi a ruat lo lawlaw. Jesu a hmuh tikah, a hnenih um ta rori a duh ih, a fehsuak hi a si men. Thlipi le tisuar lakah a feh, a kiangkap a zoh ih, “Hihi ziang ka cang, ziang ka buah?” tiah khua a ruat. Cuveten pil a thawk, asinan Bawipa in a kai.

Hi tawkih a thupi mi cu Peter kha Jesu kiangih a um tikah, thilmak a buah thei. Jesu le Peter cu ti parah fehin läwng sungah an lut.

Tawkfang hnuah Jesu in a thluntupawl hnenah, “Mi in zo a si tiah in ti?” tiin a sut hai. “Mi hrek in Jeremiah a si; mi hrek in Elijah a si, mi hrek in profet pakhat khat a si an lo ti,” tiah an let.

“Nannih in teh zo ka si tiah in ruat?” tiah thu a sut hai.

Cu tikah Peter in, “Nang cu a nung mi Pathian Fapa, Khrih na si,” tiah a ti. “Khui lamin himi thulehnak hi ka ngah si pei?” tiah Peter cu a khawruah a har tengteng ding ka zum.

Cu tikah Jesu in a hnenah, “*Milai titsa le thisen in hih thu hi na hnenah a phuanglang a si lo, van ih a um mi ka Pa in cuih thu cu na hnenah a phuanglang sawn a si,*” (Mat 16:17) tiah a ti. Peter cun a si rori ko. Keimah te cun ka thei lo pi,” a ti-aw ko ding. Jesu kiangih Peter a um tikah, thilmak a tuah lawng si loin, thilmak khal a phuangsuak a si. Jesu kiangih um a duh ringring hi a mawh hrimhrim lo, na ti ve maw?

Jesu kiangih Peter a um tikah khawruahharzain a ral a tha. Gethsemane hmuan ih Rom ralkap rual – 500 hrawng an si ding – Jesu kai dingih an rat tikah khan Peter a rak um ve. Ralkap rual cu an hriamhrei thawn an si, puithiam hotupawl in hmai an hruai, puithiam hotupawl hmaiah siahhlawhpawl an feh. Peter cu Jesu zawngah a ding ve. Peter cun, “Jesu kha hmun dangah an thiar ding,” tiah a ruat a si ding. A hnen ihsin Jesu hmun hla ih an hruai ding a sian lo ruangah a ralnam a zûk. Hmai hruaitu a kiangih ding puithiam hotuih siahhlawh Malkas cu a sat lohli mai. Bible in Malkas-ih hna a sahthlak, tiah in sim. A hngawng a bat a si ko ding a zulum. Rom ralkap rual cu Peter in sahthat thluh a ngam mai. Jesu kiangih Peter a um tikah khawruahharzain a ral a tha.

Tawkfang hnuah Jesu cu a thu zingzawi dingin hmun dang deuh ah an hruai. Peter cu inn lengah a ding. Jesu cu Peter hnen ihsin hmun dangah an hruai. Ti parih feh thei pa, van lam ihsi theiinternak ruangih ‘a nung mi Pathian Fapa Khrih na si,’ tiih thu phuang thei pa, khawruahharzaih raltha pa Peter hnenah ziang a cang? Jesu thawi an hlatawk deuh tikah cun mihlawhsam a si. Wawi thum rori Khrih a phatsan. Jesu kiangih a um tikah cun Peter cu zianghman a si lo.

Phum a Ƨul men Ding (Ready for Burial) : Jesu van a kai ding cān a thleng thlang. A si thei lo e...Pi 100 hlatnak ih Peter a um hmanah a Ƨilhrut zet si khawh, Jesu a phatsan mai si khawh, Jesu van ih a kaisoh sinsin ah cun ziang kan cang ding, Peter cu ziang vek milai ah so a can ding? Phum a Ƨul men ding. Zianghman ah a tlak lo ding.

Cuti a si ko nān, Jesu van a kai hnu rei lo ah, Peter cu Khrih doralpawl hmaiah a ding ih, *“Peter cu apostol hleikhat pawl zawngah a hung ding, aw ring zetin thu a sim ih an hnenah hitin a ti, Judia mipapawl le Jerusalem khaw sungih cēngpawl hmuahhmuah, hihi theihther si uhla, ka Ƨawngkampawl ngai hnik uh,”* (Apo 2:14) tiah a ti. Joel sung ta a vun la ih thu a sim. *“Cule nunnak Búlhrampi cu nan that. Asinan Pathian in anih cu mithi lak ihsin a thoter zo ih, cuih thu a theihpitu cu kanmah hi kan si,”* (Apo 3:14) tiah Ƨihnak um loin a ti hai. Peter in ziang tikah khati vekin ralƧhatnak a ngah?

Cumi hnuah Peter thuhla kan hmuh hmaisabiknak cu Apostol bung 3 ah a si. Peter le John cu Temple kulh sungah Mawi tiih kawh mi kāwtka ihsin an lut. Cu tawkah kum 40 sung kebái pa a um. Peter in cu pa hnenah *“In zoh aw,”* tiah a ti. Cu pa cun a zoh hai, cule Peter cun, *“Sui le ngun ka nei lo, asinan ka neih mi ka lo pe, Nazareth Jesu Khrih hmin in ding awla, feh aw, tiah a ti,”* (Apo 3:6). Kebái pa cu a ding, a khir ih Pathian a thangƧhat. Peter in a rel lawngin thilmak a rel lo ih, a tuahsuak rori a si.

Apostol bung 4-nak kan siar tikah Peter hrem a si thu kan hmu. A ralƧhatzia kan hmu, Getsmane hmuan ih Rom ralkap rual pawl in Jesu an ra kaih Ƨum ih a ralƧhat vek thotho kha a si. Getsmane hmuan ih Peter a ralƧhatnak a sǎn cu Jesu kiangih a um ruangah a si. Atu ah cun Jesu cu van ah a kaiso zo, asinan Peter cu Jesu kiangih um vek thothoin a ral a Ƨha. Ziangruangah si pei? Ziang thil thu saw a si? Apo 2:4 in Peter ih thuthup in sim. Peter cu Apo 2:4 ih, *“Thlarau in an khat,”* ti mi lakih mi pakhat a rak si.

Thu umdan ka khaikhawm hnik pei – Thlarau Thianghlim ih Peter a khah tikah, Jesu kiangih a um lai ih a neih mi huham a nei. Thlarau ih khah nun hi na theifiang hrih maw? Minit tin, sakat tin Jesu Khrih kiangih um vekih nun hi a si mai. A har lo tuk, si ko lo maw? Jesu le Thlarau cu an dangdang si, ka theifiang lo aw, ti kan um pang maw? Paul in Thlarau Thianghlim kha ziangtin a ko?

“Khrih-ih Thlarau” a ti kha (Rom 8:9). Jesu in van a kai ding ih, “A dang (allos) bawmtu a run thlah ding thu a sim (John 14:16). Greek tawngfāng ah a dang ti mi tawngfāng sullam bangaw lo pahnih a um. Cucu “heteros” le “allos” an si. Heteros tiih sullam cu ‘a dang, phun dang’ tinak a si ih, ‘allos’ ti cu ‘kha vek rori a si mi a dang’ tinak a si.

Thimnakah hi tawkah ka Bible a um. Na hnenah, “Heteros Bible i pe aw,” ka lo ti asile, ziang Bible khal i pe thei. Asinan, “Allos Bible i pe aw,” ka lo ti asile, Bible dang, himi vek rori i pek a tul. Cucu ‘allos’ ti cu a si. Jesu in, “A dang Bawmtu ka run lo pe ding,” a ti tikah, ‘allos’ a dang Keimah vek rori a tinak a si. Thlarau Khah nun ti mi cu kan sungah Khrih cu a Thlarau in a um ti theifiang ringring ih nun hi a si mai.

Paul in, “*Sabizu ri-in um hlah uh, cuhnakin Thlarau in khat sawn uh,*” a ti. A sullam cu sabitzu ih uk, ciahnehin um loin, Thlarau ih uk, ciahnehin um ding kan si tinak a si (Efe 5:18).

Thlarau khah nun cu ziangtin a lang? Paul in, “*Sam hlapawl, thangthatnak hlapawl le thlarau lam hlapawl in be awtawn uhla, Bawipa hnenah hla sak le nan thinlung sungten hla sehin um uh. Thil ziangkim ruangah Pa a si mi Pathian hnenah kan Bawipa Jesu Khrih hmin in lungawi thu sim ringring uh,*” (Efe 5:19,20) tiah a ti. Paul in a sim vingvo ih, Thlarau khat zumtu nundan a run tarlang. Nupipawl in an pasal uknak hnuaiiah an tlulut, pasalpawl in an nupi duhdawt, palepawl an fāte an thin an hengter lo, falepawl in an nu le paih thu an lung, siahhlawhpawl in felten an pulepawlih rawng an bawl, siahhlawh sawrtupawl dikten an nung (Efe 5:22-6:9).

Pathian Kamsuakthu ih Khah (Filled with the Word): Lunglutumza thil pakhat cu Kolosa bung 3 in Efesa bung 5 ih Thlarau khat nun ih lang mi rahpawl hi a tarlang ve: tuhltawknak, Sam hla le thlarau lam hla ih biakawktawnnak, nupipawl pasal hnuaiih tlukluhnak, pasalpawl ih nupi duhdawtnak, falepawl nu le paih thu lunnak, nu le pa pawl ih falepawl thinhengterlonak, siahhlawhpawl le siahhlawh sawrtupawl thu. Thlarau ih khah ti tawngfang te lawng a um lo a si men. Paul in hi tawkah cun, “*Khrih*

kamsuakthu cu fimnak hmuahhmuah thawn nanmah ah khatliamin um seh,” (Kol 3:16) tiah a ti.

Thlarau i khah cu ziang a si ti na hmu maw? Khrih-ih thil ih ciahneh, luahkhat a si, Khrih kamsuakthu le amah Khrih rori ih luahkhah cu a si. Khrih in in luahkhat, in ciahneh ding cu ka duh, asinan ziangtin a si ding? Na ti thei men.

A lamzin umsün cu amah Jesu phuanglang thluh tu Bible zir le siar hi a si.

Dr. John MacArthur in a Bible siardan hitin a rel:

“Bible ka siar ko nân, thu thar zianghman hmuhsuah mi ka nei lo:” na ti thei men. Bible ka siardan le ka nun ah nung ih Bible a luhdan ka lo ruah hnik ding. John cakuat pakhatnak in ka thawk. Ni khat cu John cakuat pakhatnak ka siar ih, cawl loin a zaten ka siarsuak thluh. Minit 20 ah ka siar thluh. Vawi khat siar ih Bible bu khat siar thluh cu thil maktak a si. Bible hi malte teih siar ding, thu pehparaw lo, thu dangdang ngan mi a si lo ih, cakuat tla hi cu a ngantu in theiher a duh mi thu kha a ngan ih a thu a pehaw vivo. A thaisun ah ka to ih John cakuat pakhatnak ka siar lala. A ni thumnak le a ni litnak khal ah cutin vawi khat siar ah John cakuat pakhatnak cu ka siarsuak thluh lala. A ni ngatnak khalah cutin ka siar thotho. Cutin ni 30 sung John cakuat pakhatnak rori cu ka siar. Ni 30 a kim tikah ziangtin ka um na thei maw? John cakuat pakhatnak sung thu hi ka thei thluh a si mai.

Mi pakhat in, “Khui Bible bung le câng ah sualphuan thu a um?” i ti sehla, John cakuat pakhatnak bung khat hnuaitabik sir lamah, ka ti thei mai ding. Leilung duhdaw hlah uh, ti Bible bung le câng khuiah? in ti sehla, John cakuat pakhatnak bung hnih vawrh lam kapah tiin ka ti thei mai ding. Thihnak ih mi hruaitu sualnak ti kha teh khuiah i ti hai sehla, John kuat pakhatnak bung ngatnak ah ti ka thei.

Cuih hnuah Thuthangtha John ka siar lala. Keimah ten John hi then thum ah bung sarikh bung sarikh in ka then. Bung 1-7 tiang hi ni 30 sung ka siar. A then hnihnak bung 8-14 khal ni 30 sung ka siar ih, a then thumnak bung 15-21 khal cu ni 30 sung ka siar lala. Ni 90 sungah thuthangtha John hi vawi 30 ka siarsuak. Tuu khāl tha thu khui Bible bung le câng ah a um? Bung 10-nak keh lam kapah ti ka

mitthlam in ka hmu thei mai. Sabit thu khuiah a um ti khal ka mitthlam ah bung 15 ah a si ih, vawrh lam kapah ti ka hmu thei. Jesu an kaih thu khal bung 18 ah a um ti ka mitthlam ah a lang mai. Cutin John thu hmuahhmuah cu ka thei thei.

Nang cu na thluak a tha tuk si, in ti men thei. Lamlam ah. Vawi 30 ka siar ruangah a si. Isaiah in, *“Thupek parah thupek, thupek parah thupek, rīn parah rīn, rīn parah rīn, ti tawkah málte, khi tawkah málte ti a si,”* (Isa 28:10-28) a tivek khan a si. Cutin Pathian Kamsuakthu cu na thinlung ah na ret thei.”

Bible na siar tam pauh le Bible thu in na lungthin le na nun a lo ciah ding. Mi pakhat violin tum thiam zet cu New York ih Carnegie Hall ah ziangtin hi tlukih violin tum a thiamnak sǎn an suhnak ah hitin a sawn hai, *“Tansǎn dingih ruanhmannak”* ruangah a si,” tiin. A hmuitin mi thawi pehparaw lo mi pauhpauh tansǎn dingin ruahmannak a nei. Na nun lam tuan ih thupi lo deuh pawl cu na Bible siar lo pelhsawlhertu an si dingah cun na tansǎn hai a tul. Cutiuh na tuah le ziang a cang ding? Pathian Kamsuakthu Bible na siar tam pauh le na lungthin cu Kamsuakthu in a lo ciahneh ding. Khrih lam hawi ih na ngaihtuah tikah hnaihawktu na nei nawn lo ding. Amau thu lawnglawng na ruat thei ding.

Thlarau ih khat cu thinlung ten Khrih theih ringring a si ih, cu loin lamzin dang a um thei lo. Nun le thinlung ih Khrih theih ringring nun hi Pathian Kamsuakthu Bible loin na nei thei lo ding, pumpekawknak nasa zet khal na nei thei lo ding. Na lungthin le na khawruahnak Khrih ih lo ciahneh dingin a thuhla ngannak Bible ih na khah a tul a si. Rundam na si ding lawng hi Pathian ih a lo duhsak mi a si lo, Thlarau ih na khah ding hi Pathian ih a lo duhsak mi a si.

ZOIH TAKSARUANGPI HI NANGMAI TA A SI?
(Whose Body is Yours?)

by Walter L. Wilson

“Cule Pa ka ngen ding ih, anih in nan hnenih kumkhua um dingah, a dang Bawmtu a run lo pe ding. Amah cu thutak Thlarau a si, amah cu leitlun mipawl in an hmu lo ih an theih fawn lo ruangah amah cu leitlun mipawl in an cohlang thei lo. Asinan amah cu nan hnenah a cêng ih, nan sung khalih a cên ding ruangah amah cu nan thei.”
John 14:16-17

“Curuangah ka u le ka nau tla, Pathian zahngainak ruangah nan taksaruangpum cu Pathian hnenah a nungih raithawi mi vekin le thianghlim le Pathian lunghmuilakih hlan dingah ka lo ngen, cumi cu nan ti ding awm hrimhrim a si.” Rom 12:1

Tuih kan san ah zumtupawl lakah Thlarau khah nun, asilole pumpekawknak lamzin, huham thiltitheinak nun neih hi a duhtu le a haltu kan tam vivo a bang ih, Thlarau Thianghlim thawi pawlkawmawknak ka nun ih ka tawnteh mi ihsin thu lo ruah ka duh, a lo bawmtu a si ka beisei zet.

Pathian thutak duhtu le zirhawknak ngaisang zumtupawl lakih thanglian ka si hi ka lung a awi tuk, Pathian ka thangthat. Cuvek minungpawl lakih thanglian ka si ih, December 1896 ah Bawipa Jesu cu ka pumpak rundamtu ah ka cohlangfel. Anih cun i rundam ih, ka nun a thleng. Rundam ka si veten Pathian Kamsuakthu cu ka kawppi ah a cang. Pathian Kamsuakthu Bible hi

ka duh tuk, ka zir, ka siar, ka phuang, gospel tract tete khal ka zemsuak ringring. Asinan cutiuh ka cangvaihnak cun a rahsuak thlawhtlinnak hmuh ding a um lo. Ka rawngbawlnak rah a um lo tikah ka bei a dawng, asinan rawngbawlnak ah cun man lo zetin ka cangvaipeh vivo.

Kum 1913 ah France ram ih rawngbawl dingih Pathian in a thlah mi pa te kan inn ah i ra leng. Kan kawmawk laiah anih cun, “Thlarau Thianghlim hi nangmah ah ziang a si?” (What is the Holy Spirit to you?) tiah thu i sut. Trinity ih mi pakhat a si,” tiah ka let. “A si,” cucu “Zo a si, a sinak lam a si, ka lo suh mi cu Thlarau Thianghlim hi nangmah ah ziang a si, ziangvek pehtlaihawknak nan nei?” ti lam a si” tiah i ti. A thusuhnak cu hitin ka let lala, “Thlarau Thianghlim cu zirhtu, mihruaitu a si; Trinity ih mi pathum lakih a pathumnak a si,” tiah ka ti. Ka thulehnak cu ka rualpa cun i remsak, “A hmaisa pahnih kha cu a dik ko, asinan a netabik na rel mi kha cu a dik lo. Trinity ih mi pathum lakih a pathumnak a si na ti mi kha cu Thlarau Thianghlim ih dinhmun niamdeuh le thupi lo deuh vekin na rel,” tiah i ti.

Anih cu Trinity ih mi pahnih tlukin a sunglawi, a ropi. Thu ka lo suh mi i let hrih lo e, “Amah cu nangmah ah ziang a si?” tiah i ti thotho.

Mr. Levermore ih i suh mi cu ka theifiang ta, “Thlarau Thianghlim cu keimah ah zianghman a rak si lo, amah thawn kan kawmaw dah lo, kan be-aw dah lo, pawlkawmawknak kan nei dah lo hi a rak si. Cuih thil le thutak cun ka thinlung i lauter tuk. Ka nun ka zohawksal tikah ðihnungin ka thei fawn. Ka rual pa cun, “Curuangah a si, na ðang nasa nân, na cangvaihnak ih rah a neihlonak sãn. Na pumpak nun rori in Thlarau Thianghlim theih na duh ih na hawl ding asile, na nunnak a lo danglamter tengteng ding. John 14:16, 17 hi siar awla, amah na theih taktak le theih taktak lo na hmu mai ding. Amah theifiang taktak loih na theihawk asile, zumnak in amah pan lohli awla, amah cu na nunnak ih Lal ah tuah lohli aw,” tiah i ti

Cutiuh ka rualpa ih i ti mi tuah ding cu ka ðih deuh, ziangah tile kum tampi ka khawmnakpawl ah Thlarau Thianghlim thawn pumpak ih petlawihawknak, biakawknak, hawipiawknak kan nei thei lo, tiin thu an sim ringring. Pathian cun hna a ðuan, Thlarau Thianghlim khal in hna a ðuan ko, asinan ziangti lam khalin Thlarau

thawn pawlkawlawknak kan nei thei lo, tiih Pastorpawl in in zirh theu. Thlarau ih hlanaw le pe-aw cu fehsual, mi-â thil ti a si ih hrial ding a si, tiin an sim theu. Cuti vekih kum tawkfang zet zirhnak dawngsáwng zo ka si ruangah, Thlarau Thianghlim cu keimai hrang rorih lakluh ding i dawnkhamtu ka hmaiah thil pathum a um. A pakhatnak ah biaknak lamih â, hmuhnak fate ka si ding ti ka phang; a pahnihnak ah Jesu Khrih hmunram fate ka pe pang ding ih, a riah a sia pang ding ti ka ñih (Trinity ah iksikawknak a um lo ti ka rak thei lo); a pathumnak cu Khrih ih covu dinhmun le hmunram kha Thlarau Thianghlim ka pe pang ding ti ka phang.

Cuih rinhlelhnakpawl le thusuhnak ka neih mipawl cu Khristian zirhtu pakhat hnenah ka sim. Cu pa cu Pathian mi, Thlarau fimnak nei a si, anih cun Bible bung le câng pawl pakhat hnu pakhat kau ta hratin Thlarau lawngin ka hnenih Khrih a phuanlang theizia le Khrih mawizia ka thinlung ih a phuanlang theizia i sim. Ka nunnak ah Thlarau Thianghlim in a neih ding mi zaten a neih thluh asile, a tuah ding mi a ñuanvo a tuah ding – Bible a phuanglang ding, Rundamtu a khaisang ding, Pa a cawimawi ding, rawngbawlnak ah huham a lo pe ding, Setan thawi doawknak ah nehnak a lo pe ding,” tiah i sim. Cuti i sim mi cun ka tha i thoter zet ih, zumtu in Thlarau Thianghlim kan neih a sunlawizia, a manhlatzia Bible bung le câng pawl i sim mi hmuahhmuah cu keimah tein ka zingzawi rero.

Cuih Bible zirhtu pa cu thutluknak ka tuahfel hlanah kan khua a suahtsan. Cuih hnu rei lo ah Pathian thutak thei, Pathian mi, thusimtu ropi Dr. James Gray cu kan khua ah rain thusimnak a nei. Zan khat cu a sermon-nak ah Rom 12:1 hi simfiangnak a nei. Pulpit parah a ban pahnih retin kun nawn in, “Himi Bible bung le câng hin zo hnen bik ah kan takruangpum kan pe ding ti in simfiang lo, ti nan thei maw? Bawipa Jesu hnenih hlân ding a si lo. Bawipa Jesu in kan taksaruangpi in dil lo. Anih cun amai taksaruangpi a nei. Pa Pathian hnen khalah kan hlan ding a si fawn lo, anih cu a laltokham ah a um ringring. A dang pakhat cu hi leitlun ah taksaruangpi nei loin a ra. Pathian in Jesu Khrih hrangih taksaruangpi a tuahsak vekin taksaruangpi a tuahsak thei ko, asinan a tuahsak lo. Na taksaruangpi cu hi leitlun ih a cēnnak hmun dingah, Thlarau Thianghlim hnenih hlan thei dingin Pathian in khua a lo khansak a si. Tuufano thisen in

khawlhfaiz na si ahcun, na taksaruangpi cu a thianghlim a si, vur hnaki var sawn ih khawlhfaiz na si; Thlarau Thianghlim hnenih na hlan a si ahcun a cohlang ding. Atu-ah na hlan pei maw?" tiin a sim.

Mr Baker cu ka kiangah a to ih, cuih thu cu ngunngaih zetin keimah vekin a ngaihtuah. Kan inn ih um a si ih, kan tlun phah ah mal lai cuih thu cu kan reltlang. Inn kan thlen tikah a ihnak pindan lam a pan lohli ih, kei cu ka casiarnak pindan ah ka lutcih ve. Zial parah cun ka bawk ih, ka rawngbawlnak rah nei lo beidawng riahsia in le ka thu ngai mi ruangah ruahsannak neiin zial parah cun bawkin thla ka cam.

Zan tim hrawngah Thlarau Thianghlim hnenah, "Ka Bawipa, ka Khristian nun lam tuan ah ka lo ngaihsak lo, na parah thil soal ka tua a si, sal vekin ka lo ret. Ka lo tul tikah in bawmtu ding fang ah ka lo ko. Tuan ding mi hna ka neih tikah in bawm ding fang in ka lo sawm. Sal dinhmun ah ka lo ret a si. Ka duhnak nak ih lo hmang dingin ka lo ruat. Cu vekin ka lo tua nawn lo ding. Atu roriah hih ka taksaruangpi hi ka lo pe; ka lu ihsin ka ke tiang nangmah ka lo pe thluh. Ka kut, ka tai, ka mit, ka hmur, ka thluak ka lo pe. Ka sung lam hmuahhmuah le ka leng lam hmuahhmuah ka lo pe thluh, na duh vekin hmang thlang aw. Hi taksaruangpi hi Afrika ram ah na thlah thei, asilole Khensa nat thawn ikhun par khalah na itter thei. Hi taksaruangpiih mit khal na duh le na cawter thei, asilole Eskimo ram ah na thlah thei, asilole neumonia natnak in sizung ah na kuat thei. Thuthangtha sim dingin Tibet ram khalah na kuat thei. Atu thawk ihsin hi taksaruangpi hi nangmai taksaruangpi a si. Na duhduh in hmang thlang aw. Ka lung a awi, ka Bawipa; ka lo hlan mi cu na cohlang a si tiah ka zum, ziangah tile Rom 12:1 ah "*Pathian lunghmui tlak*" a ti a si. I cohlan ruangah ka lung a awi, ka Bawipa. Atu ah cun kan neia w veve thlang a si," tiah ka ti.

Zan ah cun ka pu, kan nuh pa, Mr Baker ih pindan cu meisa vang ringring in ka hmu ih, zing thawhhlam ei dingin a rat tikah, "Ka pa, zan ah na dam lo cu a paw taktak a si, ziangah i ko lo," tiah ka ti. Anih cun, "Ka dam lo a si lo, zan var roriin Thlarau Thianghlim thawn kan buai, ka taksaruangpi hi a hnenih pek ka tum ih, ka ti thei ri ai lo. Ka dawr tua mi in ka nun a buaiter. Tuihzing

nazi 4:30 a.m lawngah Thlarau Thianghlim hnenah ka taksaruangpi cu ka hlan thei ta ih, ka rawngbawlnak le ka hna hrang khalah amah cu thuneitu Lal ah ka pawm a si. Nazi 5 lawngah ka cawlhadam. Walter, rung tum aw, cakuatpawl siar awla na hna tum thawk mai aw, khaulawlnak bag lei dingin dawr ah ka feh ding. Thlarau Thianghlim hnenah ka taksaruangpi ka pefel zo ih, a cohlang zo fawn, tum ding mi hna i pe ko ding, tum dingih fehsuak ka duh,” tiah i ti.

Bag zuarnak dawr ah cun Mr. Baker cu fala pakhat in a rak hngak. Baker in bag a tum thu a sim ih, falanu cun, “Khi tawkih dawr neitu Mr Baker kha na si maw? tiah a sut. “Ka si” tiah a ti. Cule falanu cu hmakhatteah a mit a hung kau ih a lungzur in a tap. Cuih falanu cun kan dung rei lo te, ka nu in a thih hlante ah ihkhun par ihsin a fanu cu Mr Baker hawl aw, Khrih hnenah lo hruai seh; kei khal amah in Khrih hnenah i hruai, tiah a ti thu a sim. Mr Baker cu a office a thlen hlanah a taksaruangpi Thlarau Thianghlim hnenih a hlän mi Thlarau Thianghlim in a pawmzia cu cuih thlarau hlo falanu tihal a hnenih a hruainak in a nemhnet.

Cuih zing office ka feh hlan te ah kan nu hnenah, “Darling, tuihsun cu ni sunglawi a si hrimhrim ding, mizan ah ka taksaruangpi Thlarau Thianghlim hnenah ka hlan tlat mai. Tuihni thil man nei tuahsuak dingih i bawm dingin le keimah fehtlangih thil ti dingin Thlarau Thianghlim hnenah ka dil. Ka nunnak ih Lal si dingin ka sawm zo. Thil pakhat khat a thlen le ka lo ko lohli ding ih ka lo sim ding, tiah ka ti.

Zing nazi 10:00 a.m hrawngah ka office ah fala pahnih an ra, thil an zuar, an thil zuar mipawl an san phah vivo. Hi hlan khalah an ra dah ih, mi dawr ding tampi ka rak tawlrelsak dah hai. An hnenah Jesu thu le rundannak thu ka rak sim dah lo. Ka hmur kha keimai ta a rak si ih, hnatuannak le sumpai hawlnak lawngah ka rak hmang. Atu-ah cun Thlarau Thianghlim hnenah ka hmur cu pek a si zo ih, hmakhatteah Thlarau Thianghlim cun a hmang. “Nannih hi mihlo si dingin nan sual maw?” tiah ka sut hai. Hmakhatteah upasawn cun ka naunu hi a hlo a si, zan hmaisai ah zing nazi 2 a.m tiang Bible ka siarsak tiah i let lohli. Pathian thu ka sim hai tikah upasawn cun rundannak a co lohli ih hnangamdaihnak a nun in a hmu. A

nautadeuh nu cu harsa nawn zetin Khrih hnenih hruai a si. “Misual zetah in ruat a si men ding,” tiah i ti. A hnenah ka Bible Rom 3:9, 19 kau cia in ka pe ih ka siarter. Cule Pathian in na thuhla ziangtin a ti ti zoh aw, ka ti. Ka thuhla a si lo lawlaw, tiah i el. Kaihci ka pek ih, hih Bible bung le câng hi hlep aw, thu dik lo Bible sungih um pauhpauh kan hlawn ding, tiah ka ti. Cucu tuah a duh lo, ka nu in Bible cu a sual lo, a dik thluh tiah i sim tiah a ti. Atu-ih i siarter mi hi cun mi dang a sawhkhieh ko ding, keimai thuhla cu a si lo, a ti. Asile Mark 7: 20 le 23 hi teh siar hnik tiah ka ti. Himi Bible bung le câng ah cun a netabik thu hnih hi cun ka thuhla an rel ko, tiah a cohlang, asinan a dangpawl hi cu ka nun an sawhkhieh cuang lo, tiah i ti. Cutin Mathai 13 ih sangvut le hrampi thu kha kan siar lala. A hrilhfiahnak câng 37 in câng 43 kan siar tikah, hrampi vek a sizia a theisuakaw ih, a mitthli a tla. Khristian ah a rak ruataw ih, Khrih-ih nunnak a rak neih lozia a theisuakaw. Cutin cu nu khal cun Jesu Khrih cu a rundamtu ah a cohlang ve.

Pathian Thlarau cun hih taksaruangpi a uk tikah cun: hih taksaruangpiih hmur, mit, thluak le lungthin pawl hmuahhmuah a uk thluh ih amai duhdan in a hmang hai a si. Hih unau pahnih te hi ka taksaruangpi Thlarau Thianghlim hnenih ka hlăn hnuih “Nun Tampi” rahsua hmaisabik an si. Cuih fala unau hnih te an fehsuah hnua kan nu hnenah telephone in ka taksaruangpi Thlarau Thianghlim in a cohlanzia, a hmanzia, unau hnih te rundam an co thu pawl tla ka sim.

Cuih hminsin tlak zet tikcucăn ih si thawkin, Thlarau Thianghlim in lamzin phun dangdang in a thuneihsak le a huham thiltitheinak, a fimnak, nunnak ih Lal a sizia nemhngheknak cu mangbanga a phunphun in a langter. Anih cu thlairawl khawm ding neitu Bawipa a si. Nang khal na taksaruangpi hi Thlarau Thianghlim hnenah hlan aw, cuih na hlăn mi taksaruangpi hmangin a duhduh tuah dingin amah cu ruahsan aw, zoh aw.

[Himi thucah hi Canadian Keswick Conference ih a sermon mi a si, “The Evangelical Christian,” in October 1936 ah an print ih, “The Secret of Soul Winning” by Walter L. Wilson sung khalah a um.]

**HARSAT MANGBANG CĀN IH RĀWLHIMNAK HMUN
ṬHABIK**

“Cungnung Bik-ih kilhimnak ih a cêngtu cu, ziangkimtithi-ih thlahlim hnuaiah a um ringring ding. Jehovah thuhla ah cun, ‘Amah cu ka rāwlhimnak le ka kulhnhget, ka rinsan mi ka Pathian a si,’ tiah ka ti ding.” (Sam 91:1-2)

Hivek Covid-19 cān ah Sam 91:9, *“Na parah thil thalo ziang hman a thleng lo ding ih, ziang vek nathri hman na puanthlam kiangah a ra lo ding.”* ih Pathian thutiamkam hi hnangamnak a si.

Charles Haddon Spurgeon thazang petu ṭawngkam:

Kum1853 ah Asiatic cholera ti mi pulhnathri cun London khawpi a hrut ih, ram meisa bangin a darh thluh. Mi 10,000 lai an thi. Kum 1854 ṭhal ah Southwark le Lambeth, Thames Tiva thlang lamah himi nathri hi thihsi vek rori in a nasa tuk.

Spurgeon cu cuih cān ah New Park Street Chapel, London ih Pastor a ṭuan lai a si. Pulhnathri in a kiangkap a hrut laiah London ah cun thla 12 rawngbawlin a um. A kawhhran member khal an thi nasa tuk ih, a member khal an kiam vivo. Spurgeon cu ṭhahnemngai zet le taimaksuahin a thinlung zaten a mawhphurh rawngbawl hna cu a ṭuan. Pulhnathri ih kaih mi mina besia zetzet a va veh ringring, an kiangah a um. Ni tin deuh thaw in mithi phum dingin an ko.

A taksa khal a cau tuk, a tha a bang tuk thlang, a thinlung khal a cak nawn lo. A kiangkapih um a rualpipawl cu keh lamah le vawrh lamih tlu thluh vek khin a thei. Pulhnathri a ngah ve pang ding ti khal cu ṭihphah ve cun a kawhhran member mina a tuamhlawm ih, mithi a phum ringring. Taksa cau le thinlung khawruahhar cing cun ṭap pahin rawngbawl hna cu ṭuan a hnohno. A phur hi a rit tuk lawmmam ih, phur thei nawn loin a thei-aw.

Ni khat cu mithi a phumnak thlan ihsin thinbang zetin a inn lamah a tin. A tin phah ah Dover Lamzin kiangih kadam ṭhиту pa in a dawr hmaih a catar mi cun a thinlung a neh zet.

Kut ngan cafáng tum zetzet in hitin a nganaw:

*“Ziangruangahtile Jehovah cu na räwlhimnak ah na tuah,
Cungnung Bik rori hman na cēnnak ah. Na parah thil tha lo
zianghman a thleng lo ding ih, ziang vek nathri hman na puantlam
kiangah a ra lo ding”* (Sam 91:9-10)

Spurgeon in cuih ca ngan mi a siar tikah a beidawng zo cu a harhtharsal lohli! Tihphannak a neih mi khal a hlo. Cutin thinhngam le tihnak nei nawn loin mina a veh, mithi a phum. Thil tha lo zianghman a tih nawn lo. Bawipa in kedam thi pa cu khaih Bible Câng kha ngan ih tar dingin a thinlung ah hna a tuan a si ding, tiah a zum.

Harsatmangbang cān ih räwlhimnak hmun t̄habik: Kedam t̄hitu pa cu Mr. W. Ford a si. Cholera pulhnathri in khaw sung mi nasa tukin a kai hai, an na, an thi, cu tikah mipi cu mangbang vansang le tihnak in an khat. Curuangah a tukvirh ah himi Bible Câng te in thazang pe hai dingin a thinlung ah a suak ih, ngan tahratin a tar. Mi tampi in cuih Bible câng te cu an siarngah ih hnangamnak an ngah. Mr. Ford in pulhnathri a kiam hnu tawkfang ah, cahnah ih zem ding mi Cholera pulhnat thuanthu a ngan. A thupi hmin ah, “Harsatmangbang cān ih räwlhimnak hmun t̄habik” tiah a pe hngehngē.

[David Tucker ih ngan mi leh mi a si]

**LUNGAWI HNA THIAM HI PATHIAN
DUHZAWNG A SI**

Khua ka ruah rero tikah lungawi hna thiam hi nundan mawi le Pathian duh zawng hrimhrim a si ti ka hmusuak. Bawipa Jesu leitlun a um laiah miphar pahra pawl kha dam duhin Jesu an ra pan ih, anih in damnak an hmuh thei nak ding lamzin a khihhmuh hai. Cutin an fehsuak ih, lam lakah an dam ti an hmuhawk tikah pakhat cu Jesu hnenih lungawi thu sim dingin a kirsal. Jesu in ka damter mipawl kha pahra an si lo maw, a dang pakua teh khuiah so an si? tiah a ti. Kha tawkih Jesu-ih thinlung langfiang mi cu an pahra ten Jesu hnenah ra kirsalin lungawi thu sim hai sehla a duh a si. Tuihni ah kannih zumtupawl hin Pathian hnenah, kan minungpi lala hnen khalah lungawi hna kan thiam ding hi Pathian duh mi a si. Kan Laimi lakah a tlangpithuin lungawi hna hi kan thiam lo zetin a lang. Hitin Bible sungah miphar pahra thuanthu a um:

“Cule hiti hin a rak si, Jesu cu Jerusalem lamih a feh phahah Samaria peng le Galili peng ramri a patläng. Khaw pakhat ih a luh tikah, miphar pahra pawl in Jesu cu an rak hmuak ih, hla nawnah an ding. Cule, ‘Jesu, Hotupa, in zangfah aw!’ tiin an au. Jesu in a hmuh hai tikah, an hnenah, ‘Va feh uhla, puithiampawl hnenah nanmah le nanmah va hmuhaw uh,’ tiah a ti. Cule hiti hin a rak si, an feh laifangah an phārnat cu a thiang. Anmah lakih mi pakhat in a dam ti a hmuhawk tikah, a kirsal ih aw ring zetin Pathian a thangthat. Cu pa cu Jesu ih ke hramah a bāwk ih, Jesu ih hnenah lungawithu a sim. Cu pa cu Samaria-mi a si. Cule Jesu in a sawn ih, ‘Mi pahra thianter an si lo maw? A dang pakua pawl teh khuiah so an si? Hi ram dang mi siarlo zohman Pathian thangthat dingah an ra kir lo,’ tiah a ti. Cule Jesu in a hnenah, ‘Tho awla, feh aw. Na zumnak in a lo damter zo,’ tiah a ti (Luke 17:11-19).

Zo hnenah lungawi thu kan sim dingin? Zo hnenah lungawi hna thiam ding kan si? Zo hnenah kan lungawinak langtersal ding kan si?:

1. Pa Pathian hnenah

Rundamnak a lakin in pe, in ding tidai, ni, thla, arsi, ruah, thli, thingkung hrampi, pangpar, umnak ding inn, rawl, damnak, kut le ke, mit, hna, hnar, rualpi, unau, nu le pa, nupi pasal, rawngbawl hna ti vekin atu-ih na neih mi hmuahhmuah hi ruat rero awla, Pathian in alakih a lo pek mi hlir an si. Pa Pathin in a Fapa khal in pe. Petu Pathian hnenah lungawi thu sim ringring hi a thupi tuk. Petu, bawmtu Pathian hnenih lungawi thu kan simsal lo ahcun Pathian a riah a sia ti hi Jesu-ih ɽawngkam ihsin a langfiang a si.

2. Fapa Pathian hnenah

Kan biak Pathian hi trinity Pathian (thumthlak Pathian) a si. Pa hi Pathian a si bangin, Fapa khal Pathian a si. Fapa Jesu in kan thih aiah a thi, kan sualpawl a phur, kan sual cawhkuan in tuarsak. A thisen in kan sual khawlhfaï a si. Rundamnak alakih kan co thei nak dingah a ɽul mi hmuahhmuah in tuahsak. Atu-ah vancung ah kan umnak ding inn a sak rero. Paih vawrh lamah to-in kan sihni ɽuanin thiamthu in simsak, thla in camsak. A hnenah lungawi thu sim ding kan si.

3. Thlarau Thianghlim Pathian hnenah

Thlarau Thianghlim hi Pathian a si. Sersiamnak khalah a tel. Trinity thumthlak Pathian ih Pathian famkim a si. Bible in thawtkhumsak. Suat theihawknak le rundam fengnak in neiter. Zumtu sungah a cêng. Huham in pe. Amah kan rinsan asile, kan neh thei lo mi suat siseh, tisa siseh, Setan siseh in nehsak. Kan ɽul cān ah kan dil asile fimnak in pe. A hnenah lungawi thu sim ding hrimhrim kan si.

4. Nu le Pa hnenah

Hringtu ka nu hin ka kum 11 ah in thihsan ih, nâ ka tidanzia hi kâ in ka sim thiam lo. Ka tap rero, ka lung a kuai taktak. Hringtu nu neipawl ka daw tuk hai theu. Hringtu ka pa cun 2021 August 28 ah in fehliamsan ve. Nu le pa an um nawn lo cun khawvel hi a kim lo nawn lo. Nu le pa kim nei laipawl hi nan va van nei hleice ve aw ka ti. Nu le pa hnenih lungawi thu sim hi hngilh hrimhrim hlah uh.

5. In zirhtu saya le in tungdingtu pawl hnenah

Kannih Laimi hi himi zawnah hin kan tlasam zet hmang maw ka ti. Zirnak lamah phun li, phun riat tiang in zirhtu, phun hra tiang in zirhtu, degree ngah tiang in zirhtu pawltla hi kawl tawng hun sang ta sehla kan cizusin an si. Anmah hnen rori khalah lungawi thu sim a tul. Culawng hman si loin, a cang thei a si ahcun kan dam sung kan upat le sum le pai khal ih a can tete ah kan bawmsal hi thil mawi le tidan tha rori a si. Himi thu ah tamdeuh rel ka duh. 1996 kum in Biblical School of Theology ti hmin in mirang tawng in Bible tlawng kan thawk ve. Pathian zangfahnak in tuih kum 2022 tiangah mi 734 in degree an la. Kan tlawng ih an suah hnuah mi ziangmaw zat cun Master degree an theh ih, mi ziangmaw zat cun Doctor degree tiang theh khal an um. Cupawl lakih mi hrekkhat cu kum li sung rawl man kan peksak mi le sumpai kan bawm mi tete khal an um. Cutin Pathian in a hruai hai ih, Master degree le Doctor degree tiang an hun zir tikah, rawngbawlnak dangdang an neih tikah, mai tlawngta hlun ti fam cu lungawi emem in tlawng ihsin thla kan camsak theu. Mai tlawngta hlun tiin kan tuangkawnpi ve zet. Kum 27 leng lo Bible tlawng kan fehpi ve thlang ih, kan tlawng ihsi degree ngah mi lak ihsin ka tlawng kai dah nak tiin ka thlahlawh hmaisabik hi ka tlawngkainak hlun hrangah tiin sumpai in kuattu pakhat lawng a um. Sumpai tampi a si lo nan, tlawng sayapawl hmuahhmuah kan lung a awi tuk. Cumi ihsin ka zirhngah mi cu kan tlawng kai dah nak hnenih lungawi hna thiam hi a thupi taktak ti hi a si.

Amerika ih Bible tlawng tampi hi an tlawngta hlun pawl pastor an hung ʔuan tikah, rawngbawlnak dangdang an hun neih tikah, sumpai lakluhnak dangdang an hun neih tikah an tlawng hlun hi an support (cawmdawlsal) ti a si. Cutin tlawng tampi hi an tungdingaw tiah Dr. Reynolds in i sim dah. Ka sim duh mi cu Bible tlawngtapawl hin mai tlawng kai dah nak, ca in zirhtu, ca thiam ko, ʔawng thiam ko, thu thei ko in zirhtu tlawng hi kan cizusin an si ih, thlacamsak lawng si loin, sumpai khalih ʔanpi hngilh lo ding a si. Bible tlawng lawng si loin, leitlun tlawng kan kai dah nak le in zirhtu saya/sayama pawl hi kan hngilh ding an si lo.

6. Piantharnak ih in hruaitu le in cawmtu hnenah

Rundannak fiang ko in simtu le thlarau nun ih in cawmpitlingtu evangelist le pastor pawl tla hi kan cizusin an si. Thlacamsak le sumpai khalih ʔanpi ding an si. Thlarau lamih kan pa rori an si ih, upat ding, duhdawt ding, ʔanpi ding hrimhrim an si. Hmuhsuam le nautat ding an si lo. Relsiat sian ding khal an si lo. Bible in, *“Pathian kamsuakthu nan hnenih a lo simtu, nan hotupawl kha cing ringring uhla, an nuncan rahsuah tla ruatin an zumnak cu cawng uh,”* (Heb. 13:7).

7. Kan parih ʔatnak tuah dahtupawl, in bawm dah tupawl hnenah

Pathian nung be lo, Kawlpawl tla khin an hngilh hrimhrimm lo. Bawmsal le an parih ʔatnak tuahsal an duh, an tum. Ka cizusin a si an ti ih, an upat, an parah ʔatnak langtersal rori an tum. Cucu thil ʔha a si. Kannih Khristian sinsin cun tuah sinsin ding kan si. Zo hnenah ka lungawinak ka langter ding, zo hnenah ʔatnak ka langtersal ding ti hi dung lam thlirin ruatsal hnik aw, na hngilh zo mi na theisuaksal khal a si men thei. Na parih an ʔatnak hi hngilh hrimhrim hlah aw.

BIBLE CALAI IH THILTITHEIZIA HI

Muslim ram thuanthu hin Bible Calai ih thiltitheihzia a fiangter zet. Leilung tlun ih hnám le miphun pakhat anmai ɣawng ih Bible leh mi neipawlih thuanthu kan zoh tikah, cui hnám le miphun hrangah ziang ɣhathnemnak a um ti thu hin tha mi a thoter ih, khawruahnak tampi mi a neihter. Anmai ɣawng te ih Bible leh mi nei hnám le miphun ziangvek dinhmun sia zet hnuaiih an um tik khalah an ɣawng le an hnám a hlo nawn lo ti thu na hmu ding ih, na lau tuk ding.

Islam rampawl ih Khristianpawl hi zoh hnik: Izip ram ih Copts hnám-pawl hi Arab Islamic hnuaiiah tuihni tiang an um ko; Syrian Orthodox le Armenian Orthodox-pawl hi Arab Islamic Uknak hnuaiiah kum zabi 20 tiang lai an um; Nestorian-pawl khal Arab Islamic Shi'it Persian uknak tuihni tiangin an um – cuti cing cun, hremnak rapthlak a phunphun lakah, cupawl cun anmai ɣawngte le anmai nunphung te thawn hget zetin an um thei lai tho tho.

A tlunih thuanthu thawi kalhaw zet mi hnám le miphun dinhmun cu North Africa ram – Libia ihsin Morocco tiangih thuanthu hi a si. Kum zabi hmaisai lamah khan, khaih rampawl ih um Khristianpawl cun Rom cuzah ih hman mi Latin ɣawng an hmang. Cuih rampawl ih um hnám le miphun ɣawng khalin Bible leh a si dah lo. Rom cuzahpi a duai hnu khalah, cuih rampawl ih um hnám le miphun pawlih ɣawng in Bible leh a si cuang lo. A rahsuah cu: cuih rampawl ah Khristiannak cu a thi vivo. Rom cuzah a duai hnu, kum zabi 7 hnu lamah cuih rampawl ah Arab-pawl in lalnak an run co ih, Islamic ram ah a rung cang lan ta. Khristian rak si hmaisai an si ko nân, anmai ɣawng in Bible an leh lo tikah (Bible Calai a um lo tikah), Khristiannak khal a thi, an nunphung le an ɣawng khal a thi.

(Source: A History of Bible Translation – page 57)

RETHEIH ZAWNZAIHNAK PHENIH MALSAWMNAK

“Zăwnzaihter ka si hlanah cun ka rak fehpẽng, asinan atu ah cun na kamsuakthu ka thlun a si,” (Sam 119:67)

“Na sakhaw dānpawl ka thlun theinak dingah, zăwnzaihter ka si hi ka hrangah a ʔha,” (Sam 119:71)

“Ka hrangah cun Pathian naih hi a ʔha,” Sam 73:28a)

Rei lo tein hun ruat duak hnik! Nan nun lam tluanah natnak, zawnzaihnak, mitthli tlaknak, thinlung kuainak, unau sungkhat thihhlohnak, sunnak, hlawhsamnak, mi ih huatnak le donak, mi ih hmuhsualnak le relsiatnak tivek um dah loin tluang thluh hnik sehla, ziang vek minung na si pei? Kei ka nun cu siatnak a si ko ding, ka pitling dah lo ding, keimah lawnglawng zohawk nun, mihngal, mitluangkhwāwng, miduhaw, mi ziang siar lo, mi zangfah nei lo, mi lainat le zawnruahnak nei lo, ʔanghma lawnglawng sial ka silonak ding lamzin a um lo lawlaw. Ka ti thei, ka tuah thei ti thinlung ka nei tengteng ding. Ka nun lam tluan ah harsat zawnzaihnak, hlawhsamnak pawl hi ka tisa cun a duh lo lawlaw. Asinan van ih ka Pa cun Jesu Khrih ka băng thei nak dingah harsat zawnzaihnak, tuarnak a phunphun pawl tla hi ka ʔul ti a theifiang tuk. Tuarnak le hlawhsamnak pawl um loin sual huat le Khrih duhdawt taktak nak thinlung ka nei thei dah lo ding. Tangdawrnak lungthin le Pathian lawng rinsannak nun khal ka nei dah lo ding. Nang khal keimah vek na si ve ko ding. Kan ʔap, kan lung a kuai, kan bei a dawn tikah Sam 56:8 hin thazang la ve aw, “Ka vahvaihnakpawl na hminsin, ka mitthlipawl na thâwl sungah thăn aw; cupawl cu na cazual ah an um a si lo maw?”

**NUIH DUHDAWTNAK LE THLACAMNAK IN NUN A
DANGLAMTER THEI !**

Thufim 31:30, “Jehovah țihzahtu nunau cu lăwm a si ding.”

Hlanlai Mirangpawl in mi thinlung a khawihbik mi țawngfang pathum an hril mipawl cu: nu (mother), inn (home) le vanram (heaven) hi an si. Nu ti țawngfang in a hrinsuah sin mipawl cu: mother-land (suahnak ram), mother-tongue (suahnak țawng), mother - church (sungtel sinak kawhhran) tla hi an si. Curuangah mirangpawl hin “Nu” ti mi hi hlanlai pi ihsin an rak uar hrim hrim.

Grikmipawl in nu upatnak hi February thla sungah an rak tuah. A Lai cān ti mi lai khalah (middle Ages) “Nu Sunday” (Mothering Sunday) an rak tuah zo. A bik in khaw dangih hna va tuan le cazir mipawl an inn an tlun cān ah *special* in biakinn ah khawmnak an tuah. Cuih ni ah cun an nulepawl hrangah sang le thil dang laksawng an lei ih an rak pek.

United Kingdom lam khalah hlanpi ihsin nu upatnak puai hi Thosal Puai hlan ni 40 sungih a vawi litnak zarh ah an nei ve ti a si. Amerika ram ah cun kum 1914 ah rampi President Woodrow Wilson in “Nu Ni” cu May thla zarh hnihnak ah ram sung hmuahhmuah ah tuah si seh’ tiin thu a suah.

Cu tiih a suahnak khal “Nu Ni,” um dingin a rak buaipitu nufa te ruangah a si. Cute nufa hmin cu Anna Jarvis ti an si veve. A nu in nu ni um dingin saduh a rak that ih țawngkam le ca in vawi tampi a rak zuam. Thla khal a cam ringring. A pa cu Methodist pastor a rak si. Anih cu Sunday School a rak zirh. A falepawl khal hi nule upat tlak an si ruangah pale vekin upat ve ding an si ti thu a sim hai țheu. Cun an fale kha inn ah “Bible sung ihsin Nu Thu” a rak zirh hai.

A fanu Anna Jarvis in “Nu Ni” tuah dingin a buaipe ve sal. A nu thihnak kum hnih kimnak May 12,1907 ah an biakinn ah nu upatnak ni a tuahter hai. Amah rori ih a uar zet mi “Carnation pangpar” râng 500 a hlu ih nu pauhpauh an rak tăwnter. Cumi hnu

ihsin NU NI thu cu hmun kip ah a thang ih hman cio a si, netabikah President thupeknak tiang a suak.

Kum 1914 ah America President Wilson in a hmaisabik “Nuih Ni” (the first Mother’s Day) hi a phuang ih, May Sunday vawi hnihnak hi “Nuih Ni” (Mother’s Day) hrangih hman si seh, tiah a ti. Cuih ni ah America ram ih um nupawl hmuahhmuah hnenah kan duhdawtnak le kan upatnak langter uhsi, tiah a ti. Ni tin kan nu cio cu duhdawt le upat ding kan si ko nân, a hleicein May thla Sunday vawi hnihnak ah hin Nu duhdawtnak le upatnak lăngternak ni ah President Wilson cun a phuang.

“Na tefapawl hnenah taima zetin na zirh pei, na inn sungih na to laiah, lamzin ih na feh laiah, na ih laiah le na din laiah an hnenah cupawl cu na sim theu pei.” (Dnp 6:7)

Kan nu cio hi leilung tlunih ra um dingih in hringtu an si. Duhdawtnak kut le thinlung thawn pumhlum ih pe-awin nausen ihsin pitling tiang in cawmtu le in kilkhawitu an si. Kan hung pitlin tikah kan nu cio hi fak le lăwm hna kan thiam. Khua ka ruah rero tikah, ka nuih duhdawtnak, i ngaihsakzia, ka hrangih a nun a thapzia hi ka thei deuhdeuh.

1. Naute kip ih thinlung hi nuih duhdawtnak le thlacamnak zulhin an thang vivo. Nu pakhat cu a fāte an zaten Khristian zumtu tha le hman tlak hliir an si ih, cutiuh an hung si thei nak thuthup an suh tikah, hitin a let hai:

“Ka fāle naute an si laiah ka khawlh hai laiah, Rundamtu Jesu-ih thisen ih khawlhfa si thei dingih thla ka cam. Hnipuan ka hruhsak hai laiah, rundamnak hnipuan hruhter si dingih le Pathian dingfelnak kawrfual hruhter si dingih thla ka cam. Rawl ka pek hai tikah, Nunnak Sang ih cawm si hai dingih thla ka cam. Tlawng kai dingih ka hruai hai tikah, an zumnak cu a tle mi tleu vek si dingih le tle deuhdeuh dingih thla ka cam. Ka ihter hai tikah, Rundamtuih kumkhaw kut in kuah dingih thla ka cam,” tiin.

A fãlepawl an nauhak lai ihsin piangthar zumtu ih an can ðeh le Bible doctrine upat le duhtu an si thluh khal hi khawruahhar ding a um lo! A fãlepawl in an nu kha nu ða, nu fel tiih an kawh tikah ziang tlukin cu nu cu a lung a awi pei! Cu nuih hlawhtlinnak thuthup cu phuanlãng a si ih, nu tampi ih cawn le thlun tlak a si.

2. Wales ram ah kum note nu pakhat cu vur ih khuhin thi cia in an sar. A thih hlanah a kãwr hlum cu a hlit ih, a fa naute cu a tuam. A fa naute cu a nuih nun thapnak ruangah a hung nung. Kum tawkfang a rei hnuah, cuih naute cu a hung pitling vivo ih, *United Kingdom Prime Minister* ah a hung cang. Cu pa cu kum zabi kûl ih *United Kingdom Prime Minister* ropibikpawl lakih tel *Prime Minister David Lloyd George* kha a si. “Duhdawtnak cu a thin a sau ih ngil a nei; duhdawtnak cun mi a iksik lo, a duhaw lo ih, a puarthau fawn lo; mawi loin a nung lo, amai hlawnak lawng a hawl lo, áwlten a thin a heng lo ih, thil ða lo a ruat lo, dingfellowak ah a ai a puang lo ih, thutak ah lungawi aipuangin a um sawn; ziangkim a khuh thluh, ziangkim a zum, ziangkim a ruahsan ih, ziangkim a tuarsuak thei.” (1 Kor 13:4-7)

3. *Guy Doud* in Billy-ih thuanthu hitin a rel: Billy cu a nu in a hrin tikah hna a nei lo. Hna kua cu a nei ih a hna a set lo, ziangkim a thei thluh thotho. Hnakawr leng lamih lang a neih lo ruangah zoh a mawi lo zet men a si. *Billy* cu tlawng a kai tikah a tlawngkaipi a rualpipawl in an hmuhsuam, an hnihsan. *College* a thlen tikah, ni khat cu a pa in *telephone* in a ko ih, na hna lo hlutu ding an um, tiah a ti. Cutin doctor-pawl in hna hlutu ihta cu an bunsak ih, *Billy* cu hna neiin, mimawite ah a hung cang. Thla ruk a rei hnuah Billy cun thuthang sia a thei, cucu ziang a si ti le, lung nat ruangah na nu a thi, ti a si. A nu phum ding ni a thlen tikah, an inn ah khawmnak an nei ta hmaisai. Khawmnak an neih ðeh veten, a pa in Billy tiah a ko ih, “Na nu in ziang tlukin a lo duhdawt ti hi na thei lo,” tiah a ti. Cutiuh a ti hnuah a nuih sam sau zet cu a vun phial ih, a nu cu hna a pahnih ten a rak nei lo. A pa cun Billy hnenah, “Hna lo hlutu kha na nu a si,” tiah a sim. “Cutin annih in nupinu no lai deuhpawl cu sūpaw thei dingin, an pasal duhdaw dingin, an fãte duhdaw dingin.” (Tita 2:4)

4. *Evangelist Rufus Jones* in a hngilh thei lo mi ni hitin a rel: kum 13 a si laiah a nu cu khaw sungah a feh ih, Jones cu ló ah a tãn

ih, tuah ding le ÷uan ding tete a tan ta. A rualpipawl an ra len ruangah a thil ti ding le a ÷uan ding pawl cu ÷uan loin a hngilh riail. Khaw sung ihsin a nu maw÷aw ih rung tlung, an inn maw÷aw retnak ih a luhipi lai cu a hei hmu. E khai ka nu in ÷uan ding i fial ta mi ka ÷uan si lo, tiin a kharuah a har, a thin a phang. A nu cun dantat loin, inn parah a hun hruai ih, an ihnak pindan ah a nu cu a khuk a bil. A fapa cu a pawm ih mitthli thawn thla a cam, ÷awngkam pakhat atu le atu a sal rero mi cu: “Bawipa, ka fapa hi a nun thleng aw,” ti a si. Jones-ih nun cu a nuih duhdawtnak mitthli cun a thleng rori. “Asilole Pathian ÷hatnak cun lungthlengnak ah a lo hruai ti thei loin, a ÷hatnak, mi a zāwi thei nak le a thinsaunak lenziapawl tla ziang siar loin maw na um?” (Rom 2:4)

5. Lora le Fred te nupa in fapa pathum an nei. Kum tawkfāng hnuah Lora cu hna a ÷uan a ÷ul ve ta. An nupa in hna an ÷uan ih an man lo zet. Hna an ÷uan lo cun fate pathum cu an cawm thei zik si lo. Ruahmannak thar an neih hnu rei lo ah, Lora in Fred hnenah, “Kan fapa pathum te hnenah hna÷uannak ihsi inn ka thlen tlaipi hnuah an hnenih ka um tikah sakhua thu in sut ÷heu, thihnak le nunnak thu in sut ÷heu, nang teh an hnenih na um canah ziang thu an lo sut ve, tiah a ti. Fred cun, “Ka nu teh khuiah saw?” ti rori in sut tiah a sawn. “A falepawl an tho ih amah cu mithlawsuak tiah an ko.” (Thf 31:28)

6. Kum tampi liam zo ah, New York khua ih um Doctor thiam zet John Scudder cu a mina pakhat a va veh tikah, gospel tract te cu sizung ih a mina cabuai parah a hmu, a lak ih a siar. A rahsuah cu a nupi thawn India ah missionary in an feh. Fapa pasarih le fanu pahnih an nei ih, an zaten India ah missionary an ÷uan ÷heh. Vawi khat cu Dr. John Scudder kha hitiuh nan sungkua rorih missionary ÷uan ko lo tuahtu hi ziang a si tiah an sut ih, “Ka lo sim thei mi umsūn cu ka nuih thlacamnak ruangah a si ti lawng hi a si. Ka nu in kan unauza kan birthday a thlen tinten birthday neitu hrangah sunnihlawhin thla a cam ÷heu. Pathian in ka nuih thlacamnak a cohlang a sibik mai,” tiah a ti hai. Nu ÷ha neih man!!!!

Ka rual,

Na nu khuiah a um? A nun laiah ziang tlukin na duhdawt le na ngaina ti a hnenah na langter dah maw? Mi tampi cun an nu an thih hnu lawngah an duhdawtzia le an ngainatzia, a felzia an fak ciamco, an thlan ah pangpar tivek an va ret. Asinan an nu a nun laiah a hnenah an duhdawtnak le an ngainatnak an langter dah lo. “Ka nu ka lo duh tuk,” tiin kam khat te hman sim dah lo tla an um. Na nu na duhdawtzia sim aw, langter aw!

“...thil hmuahhmuah tlunah na hmin le na kamsuakthu cu na rak cawisâng,” (Sam 138:2b)

Pathian ih a cawisan mi cu a hmin le a Kamsuakthu hi a si. Pathian Kamsuakthu parih kan din phawt cun a cawisan mi ah kan tel tinak a si

KERITH TIVA IH TLANG-ÂKPAWL
(Ravens at Brook Cherith)

Tlang le tlang karlak tikua lakah tlangâkpawl in rawl an rak lo pe dah lo a si men ding, asinan tikua ih tlangâkpawl tawnteh nun cu kan nei cio ko ding, cuih tawntehnak ihsin zir mi khal kan nei cio ding.

Rom lal Charles IV in Martin Luther-ih rual pa cu a hua zet ih, vawi tampi thah a tum. Vawi khat cu ráng ralkappawl kaihter a tum, asinan Martin Luther-ih rual pa cun cuih thu cu a rak thei. Cule thla a cam, sang hlawm la tahratin an khaw kiangih khua pakhat ih tlan dingin a thinlung ah Pathian in sim vekin a thei. Cuti cun a tlan ih sângka awngaw mi thlam pakhat relhnaak ding a hmu.

Cuih khua ah cun inn pakhat lawng sângka awngaw a hmu, buh khawlnak inn a rak si. Buh inn (thlam) sungah cun a lut ih a relh, cu tawkah ni 14 sung a um. Inn ihsin a ken mi sang hlawm pakhat cun ni 14 cu a daih hrimhrim lo. Pathian khawkhannak in ar pi pakhat a ra lut ih, pum khat te a rak ti, ni khat daih *protein* ngahnak dingah cuih arti cu a in. Ni 14 sung ni tin pum khat a rak ti ringring. A ni 15-nak ah cun ar pi cu a ra nawn lo. Martin Luther-ih rual pa cu ziang ka ei thlang ding tiah a khawruah a har zet. Cuih ni sim lamah cuih khawmipawl in ráng ralkap an um nawn lo tiih lamzin ih an simawk cu a rak thei. A relhnaak hmun ihsi suah khal le òih ding a um nawn lo, a him thlang ti a thei ih a suak.

Hih thuanthu hi Elijah Kerith Tivate ih a relh thu thawn bangawk zet nak an nei. Ar pi in a ti pum khat te a pek aiah tlang-âk in Elijah hnenah sang le sa a rak pe. Elijah hi Israel thuanthu ih thinlung la zet pakhat a si. Hmakhatteah ralþha zetih siangpahrang hnenih thusim le thuphuangin a lang ih, rei lo teah a hlosal lohli.

Siangpahrang hmaiah a lang (Appear Before the King)

Siangpahrang bu khatnak bung 17 sungih Elijah-ih tawnteh mi pahnih hi ngaihtuah awla, cumi ihsin Bawipa in ziang kan zir

ding a duh ti zoh hnik uhsi. A pakhatnak ah, 1Sph 17:1 ih Siangpahrang Ahab hmai ih Elijah a lăngnak khi hminsin aw, “Gilead luahtu lakih Tishbi-mi Elijah in Ahab hnenah, ‘A hmai ih ka dīn ʔheu nak Israel-ih Jehovah Pathian a nun rori veki, ka ʔawngkam lo cun hi kumpawl ah daifim simaw, ruah simaw a um lo ding,’ tiah a ti.” Elijah ih thusim mi hi a bultán zet. Ruah a sur lo ding a ti mi hi ni khat, zarh khat, thla khat, kum khat sung ti men a si lo. Kumpawl ti a si ih kum khat hnaki tam ti a fiang. Siangpahrang le a kiangkungih um mipawl in an hnihsan a zumum. Ziang ti vekih an nautat, an hnihsan a va si hmanah a pawinak a um lo, cān tawkfang a rei hnuah cun Elijah ih thuphuan mi cu an mangsuak ko ding. Elijah-ih ʔawngkampawl cu a tawi, asinan tlăng zet le fiangfel zet an si.

1Siangpahrang 16:31 ah Ahab in Jezebel cu nupi ah a ʔhi ih Baal a ren thu kan hmu. Cāng 33 ah, “Cule Ahab cun a tuah. Ahab cun amai hlanih Israel siangpahrang hmuahhmuah hnakin Israel-ih Jehovah Pathian thiheng dingih cāwktho dingah a tuah nasa sawn,” tiah kan siar. Elijah cu Ahab hnenah a kâ a ang ih, ruah sur loin mangʔam a thlen ding thu a phuannak ah, “A hmai ih ka dīn ʔheu nak Israel-ih Jehovah Pathian a nun rori veki,” tiin a phuan mi thu a cansuak tengteng ding thu a sim.

James 5:17 ih kan hmuh mi cu Elijah in ruah sur lo dingin thla a cam ih, kum thum le a hrek ruah a sur lo. Ziangruangah Elijah in ruah sur lo dingin thla a cam? Phubasam a duh ruangah maw? Si lo, Pathian in a thutiamkam vekih tuahsuak dingin thla a cam hi a si. Cuih Pathian thutiamkam famkim cu Dnp 11:11,16-17 ah kan hmu, “Va la dingih na tankainak ram cu van ruah ti dáwng tlangmualpawl le phaikuampawl umnak ram a si...Nanmah hrangah fimkhur uh, cu lo asile nan thilung bumin a um ding ih, pial tahratin pathian dang pawl rianin anmah nan be pang ding. Cu lole nan parah Jehovah-ih thihengnak a alh ding ih, vanpawl a phit ding, cuti cun ruah a um lo ding, ram in rahsuah a suah lo ding, cule Jehovah ih a lo pek mi ram ʔha ihsin zamrang zetin nan siatrál pang ding.”

Danpeksalnak cabu ah milem an biak asile ruah sur loin, mangʔam a tlun ding thu Pathian in a phuang cia. Ahab cun milem a bia, cumi cun ruah a sur lo ding ti cu a fiangter.

Himi buainak hi Ahab le Elijah karlak thil a si lo, Ahab le Jehovah Pathian karlak buainak a si. Thimnakah, ruah sur ringring in mangtam um lo sehla, Pathian cu zum tlak lo le thutiamkam parih rinum lo le phuah cawp thuanthu men ah a cang ding. Milem nan biak asile ruah a sur lo ding tiih a ti mi cu sullam nei lo ah a cang ding. Ruah petu taktak cu Baal pathian a si lozia a lang lo ding. Ruah sur lo ko kaitangtu cu Pathian in thu a then a si. Siangpahrang Ahab in cuih thu a theih lo asile, netaah a thei leh ding.

Thlai cinnak hrangah ruahpi hi a tul mi a si. Ruah a um lo asile, thlai a um thei lo. Thlai a um lole, rawl a um lo. Cuitlunah, ruah a um lo asile, tiva ti an kang ih ti in ding a um lo. Ruah petu cu Baal pathian a si ti langternak ah Israel in Baal a bia. Ruah a sur lo asile, ruah petu taktak cu zo a si thlang? Baal pathian cu a si riai lo ti a fiang. Jehovah Pathian lawngin ruah a pe thei ih, a kaitang thei ti a fiang a si.

Kerith Tivate ah a Lang nawn lo
(Disappear at the Brok)

A wawi hnihnak Elijah thuhla ngankhumnak cu Kerith Tivate kiangih a um thu a si. Elijah in ziang tin a nung ding, ziang rawl a ei ding tin a ruat ko ding tin na ruat dah maw? Ruah a sur nawn lo cun Elijah khal rawl ei ding nei loin a um ve thlang a tul. Asinan, a fa Elijah hrangah Pathian a cangvaih a tul. Elijah cu Kerith Tivate ah a um ding ih, cu tawkah tlang-akpawl in rawl an pe ding.

Elijah nun ih thil kalhaw zet mi cu himi thil cang mi pahnih hi a si: a hmais a cu mipi hmaiah a lang, a neta cu bulpak nun a si. A hmais a cu Ahab hnenah thu a phuang; atu-ah cun Pathian Kamsuakthu cu Elijah hnenah a thleng. A hmais a sawn thil thleng mi cu a phurum zet ih raltha zetih thuphuannak a si. Asinan, Kerith Tivate ih va to cu thathawhnak um lo a si.

A nun ih thil thleng hmais a sawn ah cun Elijah cu mithupi a si. Amah a lang. Siangpahrang Ahab hnenah ruah sur lo dingih thu a phuan mi cu rammi hmuahhmuah ih hmingsin tlak zet thu a si. Kerith Tivate kapah cun mithupi lo zet a si. Zokhal ih thei a si nawn lo. Thusim rawngbawlnak khal a nei nawn lo. Duhumza khua le

dinhmun ihsin ramthing ah a feh tinak a si. Elijah cu Pathian-ih duhnak hmun, Pathian khawkhannak ah a um hrih lai maw? Um e!

Pathian in Kerith Tiva ah Elijah in thil tampi theiher a duh. **A pakhatnak ah**, Pathian in a kilhim ti theiher a duh. 1Sph 17:3 ah Pathian in Elijah hnenah va feh ih relh dingin a fial thu kan siar. A nunnak hrangah tihnungza dinhmun a si. Hih cān ah Elijah a relh ding cu Pathian khawkhan mi a si.

A pahnihnak ah, Pathian in harsat cān ah a țul mi tinkim a pe thei ti Elijah theiher a duh. Kerith Tivate kiang le vate dum hmangin Pathian in Elijah hnenah, “Na kiangkap boruak umdan cu a sia zet a si men thei, asinan ka lo hngilh dah lo ding. Ka lo cawm ding a si,” tiah a ti. Thil um dah kel lo zawngin Pathian in hna a țuan taktak.

Sersiam mi Tivate ih khaih vatepawl le Kerith Tivate ih tlangâkpawl kha teh na ruat dah maw? Sa thiang lo an si ih, Elijah in an sa ei dingah a kai dah hai hrimhrim lo ding. An rak ken mi lawngte cu a rak la. Tlang-âkpawl cun an fa note cu an thlauthla (Job 38:41 siar hnik hman). Asinan cuvek vate an si nân, ni khat wavi hnih Elijah rawl pek ding cu an thlahthlam lo, an hngilh lo. Tlangâkpawl khal Pathian uknak tangah an um a si.

Tlangâk cun rannung thi le vate thi sa an ei țheu. Cangantu pakhat in, “A umnak hmun thu ah Elijah hi a phunzai ka zum hrimhrim lo, asinan a ei ding rawl ra petupawl thuhla ah cun khua a ruat lawk cu ka zum a si,” a ti. Tlangâk hin thil dang: thil ci, bête, thing rah tivek khal an ei thotho. Elijah hnenah kha vek pawl khal an rak keng a si men thei, ziangah tile 1Sph 17:6 ih ‘sang’ ti mi kha a țawng hrampi Hebru ah cun “rawl” tinak men a si. Hrasat cānah Pathian in Elijah ih țul mi a pe a si.

A pathumnak ah, a um hrih lai ding mi harsatnak hrangah Pathian in Elijah a timlam hi a si. Harsatnak dang Elijah in a tawntlăng vivo a țul lai. Țhimnakah, Kerith Tivate ih tawntehnak a neih hnu rei lo teah Elijah in rawl netabik ei ding mi lawng nei nuhmeinu le a fapa, rei lo teih a fapa thi a va tawng. Cuih hnuah, Elijah cun Baal profetpawl thawn Karmel Tlang ah zuamawknak an nei. Hih tawntehnak a neih mipawl hin Baal pathian cu Pathian dik a si lozia langtertu an si. Ruah sur lo ruangih mangțam tlunnak khal

hin Baal pathian cu ruah surtertu a si lozia a langter fawn. Nuhmeinih dinhmun khal in Baal pathian cu thlai khotertu pathian le leilung uktu pathian a si lozia a langter. Nauhak pa nunternak in van Pathian cu Pathian nung umsun a sizia le thihnak tlunih thuneitu a sizia a nemhnget. Karmel tlang ih zuamawknak cun Baal cu tleu le meisa pathian a si lozia a nemhnget fawn.

Kerith Tivate ih a um laiah Elijah in zir mi tampi neiin a ruataw ko ding. Asinan, Pathian in zirhbet ding a nei lai hrih. 1Sph 17:7 ah, “tivate cu a kâng,” tiin kan siar. Ziang tin hi thil cu a cang thei? Pathian in Elijah cu a kilhim, ni tin a cawm si khawh, ziang tin Kerith tivate cu Pathian in kängter a siang maw si? Pathian in vawi khat tawntehtak hi a dang hrangih in timlamnak ah a hmang a si.

Pathian in Kerith Tivate a kängternak le tlangâk hmangin Elijah a cawm nawn lo nak a sãn tampi a um. A pakhatnak ah, thil pek mi lamah si loin, thil petu lam kan zoh le kan thlir ding Pathian in a duh. Thla tampi Kerith Tivate cu Elijah in a tlan ih, nuamte ten Tiva cu a käng vivo laiah Elijah cu nuam a rak ti tuk zo ding. A ðul mi rawl tlangâk in ni tin vawi hnih a pe ih, in ding tivate a nei fawn. Pathian in a timlam rero. Kha tiih nuamcën ih a um ringring ding a duh lo. Ni khat cu Kerith Tivate cu a kängcat riai. Kerith tiva le tlangâk ih rawl pek rin ringring ih um kha Pathian in a duh lo, amah Pathian lawng rinsan ding kha a duh a si. Neih mi zianghman na neih nawn lo tikah, Pathian na nei thotho, cu tikah Pathian hi a haidaih tawk a si ti na theisuak.

Thil ti ding mi tampi na neih laiah ziangruangah so na fãte a nat? Ziangruangah na hnañuan ding mi a bahlah ðheh, mawñaw siatnak na tawn? Na innsang simaw, na sungkhat nai simaw nangmai kilkhawi le tuamhlawm ðul besia zetin a na, cãn tampi na pek a ðul, ziangruangah si pei cutiih thil a can? Cumi, khami ka tuah ding tiih cãn hmandan ding kan ruahman mi hmang thei lo ko vansiatnak tampi kan tawng ðheu, ziangruangah si pei? Pathian in amah lam lawnglawng kan hawi ding le kan thlir ding a duh ruangah a si ðheu. Amah lawnglawng kan zoh le kan thlir ding a duh.

Atu fangah hin Kerith Tiva ih na um laifang a si men thei. Tuih zing ah tlangâkpawl in sa an rak keng ih, atu-ah cupawl cu na hmu hai nawn lo. A thaizing ah an rak keng leh pei maw tiin na

hngak ih, an rak keng nawn lo. Na Kerith Tivate a rak kängcat a si thei men. Na ʔul mi Pathian in ziang tin a lo pe ding ti ruahngaihna na thei nawn lo.

Cuvek dinhmun ah zumtu cu a thlen cān a um tengteng ding. Cu tikah cīn ding mi kan nei. A liam cia cānah Pathian in na ʔul mi ziang tin a rak lo pe, ti cīng aw. Pathian in a liam cia cān ih na ʔul mi lamzin phunphun ih a lo pekdanpawl ngaihtuahsal aw. Kha lai cān ah khan Pathian in a lo bawm a si ahcun, atu khalah a lo bawm tengteng ding ti thei aw. Thukham Hlun san ah Pathian in thilmak tampi a tuah, a mipawl a cawm ti kha cīng awla, atu-ah kan ʔul mi, kan tlaksam mi in pe dingin amah cu a tling tawk a si ti hngilh hlah. A liam cia cān ih, nangmah lawngin Kerith Tivate ih na um cān kha ruat aw, khaih dinhmun kha Pathian in ziang tin, ziang tlangâk hmangin a lo cawm, a lo bawm ti kha ruat aw.

A pahnihnak ah, atu-ah Pathian cu kan ni tin ʔul mi petu dingah kan rinsan ding a si. Mathai 6:11 in, “Kan ni tin rawl tuihsun ah in pe aw,” tiah a ti. Hi tawkih “ni tin” ti hi ni khat hrang a si, zarh khat hrang a si lo. Elijah kha rawl vawi khat ei tete tlangâk hmangin Pathian in a pe a si kha! Paul in Filipi 4:19 ah, “Cule ka Pathian cun ropitnak ih a lendān zulhin nan ʔul mi hmuahhmuah cu Khrih Jesu zarah a lo pe ding,” tiah a ti.

Tuihsun ah ʔul mi na neih asile, cumi cu Pathian in lo tawlrelsak dingin amah ap tawp awla, amai duhdan le amai lamzin in lo tuahsak le lo tawlrelsak dingin amah rinsan fawn aw. Vate hmang le tivate hmangin, asilole thlam sungih arti hmangin a lo pe, a lo tawlrelsak kher lo ding. Asinan ziangmaw titiin, lamzin pakhat khat in na ʔul mi cu a lo pe tengteng ding, cutin na hawrkuam ih tlangâkpawl ruangah Pathian na thangthat tengteng ding.
